

SBORNÍK
SVĚTOVÉ POESIE.

VDÁVÁ
ČESKÁ AKADEMIE VĚD A UMĚNÍ.

ČÍSLO 140.

KARL LEBRECHT IMMERMANN:

MERLIN.

NAKLADATELSTVÍ J. OTTO, SPOL. S R. O. V PRAZE.
1922.

KARL LEBRECHT IMMERMANN:

MERLIN.

MYTHUS.

PŘELOŽIL

JAROSLAV VRCHLICKÝ.

S úvodem a poznámkami Otokara Fischera.

NAKLADATELSTVÍ J. OTTO, SPOL. S R. O. V PRAZE.
1922.

[63000a]

1-29.899.740

MZK-UK Brno

2619850599

Veškerá práva vyhrazena.

Tiskl Alois Lapáček, Praha-V.

ÚVOD.

Karel Immermann (1796—1840), právník a divadelník, autor dramát, básní, vzpomínek a románů, je typický spisovatel přechodné doby. Od romantiky k realismu vede jeho literární dráha, od politického úpadku k snahám o národní sjednocení postupovala jeho doba, charakterizovaná velkým vršením sociálním i sklony revolučními. Leta 1830 jakožto datum červencového povstání a 1832 jakožto rok úmrtí Goethova jsou důležitými mezníky, podle nichž se utvářel jeho myšlenkový vývoj, vyznačený měšťanskou solidností a uměleckým zanícením, úctou k individuu a působením na širokou veřejnost, soupeřením s největším vrstevníkem a tíživým pocitem údělu epigonského. Rozpor byl vůdčí větou Immermannovy filosofie, rozpor byl vnesen do jeho života zkušenostmi jeho srdce, zvláště láskou k hraběnce Ahlefeldtové, manželce generála Lützowa, rozpor byl duší jeho nazírání i básnění dramatického, jímž se stával spřízněncem mladšího Hebbela.

Rozený Magdeburčan, trávil dlouhá léta své činnosti na západě své domoviny. V Münsteru

se oddal začátečnickému spisovatelství, v Düsseldorfu se vzdělával na uměleckého znalce i praktika, tamtéž v třicátých letech 19. věku řídil vzorné a dramaturgicky odvážné divadlo, poslední pak i rodinně šťastná leta zasvětil lásce k „červené půdě“ Westfalska, onoho kraje, v němž tkví kořeny hlavního Immermannova díla, románu „Münchhausen“. Osobnost autorova byla určitější a silnější než jeho umělecký výraz, člověk Immermann vyniká svou jadrností a svým charakterem nad básníka, u něhož hloubka myšlenek nemá s dostatek jasností a prostoty a jenž se nevyjadřuje vždy se žádoucí samozřejmostí své prósy. Satirické epos „Tulifantchen“ na počátku, epický cyklus „Tristan a Isolda“ na konci jeho básnické dráhy jsou cennými zastávkami jeho veršového umění, které se střídavým zdarem se pokoušelo o zdoání nevšedních plánů dramatických; zaklet zprvu do látkového okruhu neživotné romantiky, pokračoval ve stylu Schillerova historismu zvláště ve své „Tyrolské truchlohře“ (o Ondřeji Hoferovi), ve svém „Cisáři Friedrichu II.“ a v trilogii „Alexis“ (o Petru Velikém a jeho synu), k nimž se přidružuje nábožensko filosofický „Merlin“. Nejprůměrnější útvar umělecké své osobnosti nalezl Immermann na sklonku své dráhy v rozměrných skladbách románových, z nichž trojsvazková „Epigoni“ jsou cenným dokumentem dobovým a čtyřsvazkový „Münchhausen“ z předních realistických výtvorů celé německé literatury.

Mythos „Merlin“, jehož prvý a jediný překlad

jest uveřejňován v tomto svazku, byl zamýšlen jako pendant ke Goethovu „Faustu“ a byl dopřán 10. března 1832, dvanáct dní před Goethovou smrtí. Velká osobnost výmarského básníka znepokojovala jeho čtenáře, obdivovatele i odpůrce, a není pochyby, že „Merlin“, v jehož Klingsoru chtěl autor portretovati i karikovati goethovský typus světového i světského učenice, má ve svém rozvrhu a zámyslu cosi faustovsky velkého, usiluje o zbadání tajů nadsvětských a o zdoání nejvyšších úkolů básnické metafysiky.

Staré pověsti o synu dábla a lidské panny jsou východiskem Immermannovy báje: Merlin, zplozený jako pravý protiklad křesťanského spasitele, má svým osudem, dílem i zánikem doložití základní Immermannovu hesi o rozporu, vinoucím se vši lidskou povahou a veškerým lidským počínáním. S podáním o tomto mocném černo-kněžníku, jenž se posléze zaplete do lidského, příliš lidského dobrodružství a, druhý Simson, hyne bláznivou láskou, nedůstojnou hrdiny, je spojena druhá, rovněž středověká tradice o svatém Grálu a jeho ochráncích, o králi Artuši a jeho rytířské společnosti. Sdružení těchto dvou samostatných námětů je provedeno dosti náhodně a libovolně a dojistá že vlastní merlinovský problém je pojat s větší odvahou a novostí než líčení dvorského prostředí, do něhož dáblův syn se dostane. Všechnu svou místy úctyhodnou, ba podivuhodnou myšlenkovou hloubku soustředil básník na své neživotnější thema, aby vystihl lidského jedince v jeho vztahu k mocnostem

nebeským i pekelným a aby závěrnou modlitbou titulního hrdiny dopomohl k vítězství žvlům spásy a světla nad ďábelskými svody.

Tyto ďábelské svody pak jsou hlavní osou básnického děje, postava Satanova to je, již Immermann vnáší odvážnou novotu do dějů německého i světového písemnictví: neboť jeho zlý démon není totožný s Miltonovým padlým a vzbouřivším se andělem, není to také Goethův díl oné síly, která chce zlu, ale konec konců jedná dobře, ale je to ďábel, totožný s oním duchem, který stvořil tento náš viditelný svět — je to demiurgos, je to takřka Jehova, bůh. Hranice mezi světlým a temným božstvím jsou setřeny, ďábel a tvůrce splývá v jedno, ale ovšem nad tímto viditelným duchem a nad tímto poznatelným světem klene se nějaká vyšší, nám nedostupná, námi jen tušená oblast božství či nebes. Hvězdy a lidé jsou poslušni Satanova kynu: Merlin dochází spásy, že umíraje odvolává se od tohoto svého vůdce a svůdce ke jménu kohosi nevyslovitelného; a Merlin bloudil, že, zaslepen pýchou, domníval se sám býti tvůrcem a že jako pravý demiurgův zrozenec byl stejně zpupný, stejně soběstačný jako on a troufal si vyhlášovat sebe za ochránce Grálu, ačkoli milostí boží nelze vyvzdorovat. Immermann není tvůrcem této své zvláštní a hlubokomyslné kosmogonie a démonologie, nýbrž velmi věrně přejímá popudy, s nimiž se setkal v dějinách i učebnicích starokřesťanských bludů či kacířství: jeho Satan je Satan starého a překrásného učení gnostiků,

a jeho Merlin, jenž se zve „věducím“, sám jest takovýmto gnostikem a svou sudbou i pýchou v sobě ztělesňuje učení, nároky i pád této básnicky a filosoficky plodné a nabádavé sekty, která slavila touhu po „věděni“, požití plodu se stromu poznání dobra i zla pokládajíc za výsadu, ne za zločin lidského pokolení.

Důvěrníkem Immermannova básnického záměru byl jeho přítel Karel Schnaase, známý theoretik výtvarného umění. Jemu připisuje své Věnování a o myšlenkové spolupráci se svým druhem zaznamenal později (ve svých „Hovorech mask“) tento důležitý údaj: „... ‚Merlin‘, jež jsem si zamiloval již jako hoch po četbě kouzelnické historie Friedricha Schlegela, působil mi porodní bolesti a toužil mermomocí na světlo boží. Můj filosofický přítel byl zaujat metafyzickým podkladem této báje, i projevoval láskyplný zájem o to, jak jsem se zajímavě pokoušel vyslovití záhady, o nížž yžbec nelze mluvit. Mám ještě ve vzpomínkách jeden březnový večer, kdy jsem usiloval venku v přírodě objasniti mu záměr své scény mezi Merlinem a Satanem u hrobu matčina poblíže Stonehenge. Zcela se to nedařilo; neboť měl jsem to ve svém citu, nikoli ve slovech. Ovivaly nás však prvé ostré závaný jara, v nížž se tajil slib zázraků, měsíc nám svítil a opět nesvítil, neboť na nebi se tisnil chaos mračen. I ukázal jsem mu posléze do vzduchu, odkázal jsem ho na měsíc, oblaka i nebe jakožto pravé tlumočníky...“ „Svou básni,“ dokládá tamtéž, „nesoutěžil jsem s Faustem. Nešťěstím

světa mi nebyl hřích, nýbrž rozpor. Merlin měl se státi tragedií rozporu. Božské věci, vstupující ve viditelný tvar, lámou se, rozkládají se tím, že se stanou viditelnými jevy. I pocit náboženský je tomuto zákonu podroben. Jen pokud se drží v určitých mezích, nestává se karikaturou, ale nemá-li se jí státi, nemůže se zcela vtělit. Jakmile se stane skutečností, vytváří fanatiky a pobožňáky. Pochybují, že se kdy který světec udržel vší směřností. Tyto úvahy jsem v Merlinu zduchoval, sublimoval. Syn Satanův a čisté panny, zpít zbožností, upadne na cestě k bohu do nejžalostnějšího bláznovství."

Z jiných svědectví jsou nejdůležitější ta, jež autor vkládal do svých dopisů vynikajícímu novelistovi Ludvíku Tieckovi, který stejně jako on se zabýval básnickým zpracováním gnostických popudů: „Zvláštním způsobem jsme se setkali v jednom bodu," psal mu 27. ledna 1832; „Satan, Lucifer, Belzebub, či jakkoli chcete zvatí tu bytost, která se nám vtírá co krok, nikdy mi nebyl netvorem s pazoury a ocašem, nikdy mi nebyl úskočným lokajem, který svému pánu zjedná holku. Naopak, vyplýval mi nezbytně z bytosti boží, a abych své kacířství pověděl jediným slovem: Dábel byl mi bohem, zjeveným v mnohosti; bohem, jenž tímto aktem sám o sebe ve své jednotě přišel. Ježto však tento stav okamžikem svého zrození musil se opět rozplynout v božství, byla s manifestací satana spolu nerozlučně spojena manifestace lohu (božího slova), či lépe řečeno obě ty mocnosti splývaly

v jedno. Úkol boží pojímal jsem v tom smyslu, že rozrůzněné a pomíjivé bylo jím shazováno do propasti jediného a nehybného; boží dech pro mne v každém okamžiku dýchal do všehomíra obojím směrem. Tím jsem teprve chápal hřích a smrt, větu o rozporu i dílo spásy. Seznámil jsem se s tajemnými naukami církve, k tomu se přidružil Spinoza, a tak se mi z cizího i z vlastního vytvářel demiurgos mého Merlina . . ."

Těžké a dramaticky nezvládnuté záhady Immermannova díla nebyly jeho vrstevníky ani proniknuty ani správně odhadnuty, básník mohl si právem stěžovati na nevšímavost literárních kruhů, která s určitými výjimkami potrvála i nadále, zvláště když byly některými spekulativními výklady obtíže jeho pochopení spíše rozmnoženy než zjednodušeny. Dokonce již nebylo pomyslení na jevištní provozování abstraktní této báje, ani autor sám takových praktických úmyslů divadelních neměl. Teprve za našich dnů byl v Berlíně scénický pokus podniknut, ale beze zdu: 4. září 1918 zahájil dramaturg Julius Bab Kaysslerovo Lidové jeviště na Bülowplatz představením Immermannova mythu (s F. Kaysslerem v titulní úloze, s E. Stahl-Nachbaurem jako Satanem a s Candidou Mary Dietrichové). Tím větší zájem vzbuzovala tato problémová a problematická skladba mezi odbornými badateli. Nehledě k drobnějším příspěvkům byly výkladu „Merlina" věnovány tři samostatné německé spisy: Kurt Jahn (1899) jej zařazuje po stránce literární

historické, T. Zielinski (1901, původně v Jahrbücher für das klassische Altertum) jej vykládá jako tragedii víry, moje monografie (1909) roz-
bírání jeho vztah ke gnostickým předlohám. Text originálu je přístupný ve třech souborných vydáních Immermanna, doprovázených podrobnými úvody, z části též poznámkami: od R. Boxbergera (u Hempela), od M. Kocha (u Kürschnera), od M. Maynca (Bibliogr. Institut); poslední z jmenovaných badatelů vydal o Immermannovi r. 1921 obširnou knihu, kde je zaznamenána literatura k tomuto myšlenkově nejzávažnějšímu jeho dílu.

Jaroslav Vrchlický, jenž se ve své vlastní tvorbě tolikrát zabýval postavou i symboly středověkého Merlina, přeložil Immermannovu báseň za tři týdny z jara r. 1904 (prvé náčrtky jsou psány na rubu úmrtního oznámení Antonína Dvořáka); rok na to měl na pražské filosofické fakultě čtení „o Goethovu Faustu, Byronovu Kainu a Immermannovu Merlinu“, kde pravděpodobně srovnával trojí básnickou koncepci postavy ďáblovy. Touto otázkou, řešenou se zřetelem na Immermannův mythus, zabývá se ze slovanských učenců mimo Zielinského a j. též polská monografie J. Matuszewského (Dyabel w poezyi, 2. vyd. 1899, p. 198).

Otokar Fischer.

MERLIN.

MYTHUS.

VĚNOVÁNÍ.

Já pod skály dlel krytem,
ve starých spisech skrání,
z kad ke mně sladkým svítem
se celé nebe tajemství všech sklání.
Já musel odkládat je neustále,
neb proti vůli, přání,
pro srdce tluk jsem čísti nemoh dále.

Cos šumem v keřích stůně,
a flétny, cymbál kvílí,
arabské, sladké vůně
se z keřů těchto k mému místu chýlí.
Tu smělym krokem tryskli z keřů spleti
tři jaři hoši čilí,
dva první černobílí, hnědý třetí.

V bubínky začli bítí,
z nich flétnu jeden pískal,
jak ranní zora svítí,
za nímí pestrý oř s dívěnkou tryskal.
Flor, bústky, pásy na živůtku všady,
se stuhou štrapec získal
těm křepkým údům nové, vábné vnady.

Jí s jítých paží kynul
roh kroucen, v zlata žáru,
z klenutí jehož vinul
se bujnou kytkou přival zvláštních tvarů.
Tam koruny, žebrácké byly hole,
v hlav tklivých, divých sváru,
ve směsi růží s révou kostí holé.

V rej hoši tryskli v běhu,
i dívka s ořem v skoku,
až mně, tichému špehu,
vstříc zrovna naproti ku skály boku,
ten pestrý, pohádkový průvod stoupá;
ta v sedle, stavíc v kroku,
v zad opřena si hová a se houpá.

V rej nový chlapci skočí,
o mne se nestarají,
co prchavě jí z očí
se řinou úsměvy a kolem hrají,
do rohu dívka prstík hroužic bílý,
prsténky na němž plají,
mně růží hodila, se s oře chýlí.

Dar také chtěje vzítí,
se shýbám; vzhlednu, k žalu
zřím, v dálku jak se řítí
na dívém oři v nejrychlejším cvalu,
vlá za ní kštice vzduchem, zlato ryzí . . .
Kde skála stihá skálu,
jen zahlédnu, jak v soutěskách mně mizí.

Kdys Bůh-li sestoup níže
až v nouzi naší chatky,
vždy zchvátila nás tíže.
Ta jeho velikost! — Naše nedostatky!
Však s jezdkyňí tou luznou chvílka svatá
bol nechala mi sladký,
jímž lásky hodinka nám žehná zlatá.

Tys zřel, já k sobě pravil,
tu nesmrtelnou, v níž plá bláznů žár,
já pomník mnohý stavil,
ač ráda má jen, nad čím krouží zmar;
přestála Babel i Řím v úpadku,
tíž nejkrašší, dědičný dar,
všech lidských rodů — viděl's Pohádku.

Od blažených těch mžíků
mou byla naděj pevná,
však bez bolu a vzlyku,
že Pohádka mi kdysi bude zjevná,
kdys v jiný čas a v čistším světle, tálo
mi leccos, smrtelníku
co záhadné, vše Pověstí se stalo.

Ta milá růže květla
vždy svěží v mojí ruce,
kdys u večer, pln světla,
já nes ji tiše spěje v svojí ruce,
tu vítr z hor se vyřítíl a vzal ji
jak v žertu mojí ruce
a přede mnou na křídlech svojich hnal ji.

Za zniklou jsem se sklonil,
v běh čilá noha spěla,
však více nedohonil
jsem uprchlici, vírem uháněla;
za jasek dne mha večerní se nesla,
kol cizí pláň se tměla,
tu na široký práh ta růže klesla.

Práh tento mírně ležel
pod jednou valnou branou,
vchod jejíž do vnitř běžel,
odkudž až ven sem divně záře planou.
Já tušil stavbou tou v zeleném mechu,
že tvůrčí slova vanou,
přes růži lhostejně jsem přešel v spěchu.

Krok musil v síně zajít,
z všech největšího slohů;
ty tvary nemoh zbájit
jen jeden, mnohých ždály um a vlohu.
Pad jednotlivec v rozmaru snad sítě,
leč v nutný cíl zde k Bohu
se splítaly v kamenu rády hbitě.

Však nezůstal jsem státi
při stavbě k chvále její,
neb smysly moje chvátí
kruh zjevů vznešených, kam zraky spějí.
Pohádku zřel jsem veselou a smělou,
leč jak? se rtové chvějí,
kdo střežil ji, kdo pěstil snahou vřelou?

Pod klenby směle krytém
tam věčná žena dlela,
jen oči jejich svitem
ta byla zár, jež v prostoru se chvěla.
Kříž, kalich, kotva blízko k ní se sklání;
bez konce knihu měla
na cudných kolenech ta krásná paní.

Jak děcko neúnavně
se tulí k matce svojí,
šat vykasáný mravně,
Pohádka u ní ve skromnosti stojí,
jí klínu dosáhnout se namáhala,
výš vztyčiti se strojí,
přec Vážná seděla a Hravá stála.

Ta s nebe Bytost svatá
s líbeznou péčí matky,
ta Věčná, učít chvátá
mou zemskou dívku, rádku vedle rádky,
za slovem slovo ukazuje vřidně
a „Počkej! Vrať se zpátky!“
když čípera čte rychle, velí klidně.

Když zůstávala vzadu,
jak v pílí povolila,
jí mírně bře bradu,
by ku listu jí hravě obrátila;
a jestli přerékla se neúnavná,
cos klamně pochopila,
věc jasně řekla, učité, jak správná.

Na lekci podíl brali
 tři druhové, již v hloubi
 té valné klenby stáli,
 tři muži, prorokův háv bok jim vroubí.
 Z dvou starších každý jinou zprávu nesl,
 a oba do knih psali;
 list s perem z ruky nejmladšímu klesl.

Mou řečí z těchto brachů
 se prvý jménem zradil,
 toť Wolfram z Echenbachu,
 reť německý, jezž Bůh zmát, jak tam řádl,
 mystické značky k šíjí se mu tísnil;
 on v listy svoje řádl
 zvěst Pohádky do pestrých svojích písní.

Byl druhý známý dávný,
 svým spodním, silným retem,
 to velký Dante slavný,
 na kostru vyschlý myšlenek svých hnětem,
 naslouchal, leč když zněla v báje zvěsty,
 jen hněvně škubl retem,
 se zamračil a psal zas jiných tresty.

Třetího zrak můj zočil:
 Můj Novalis! Já ptal se
 dost často, kterak vskočil
 v náš střízlivý věk, cizí kde v něm vzal se?
 Svou blaženost jak nezkalil si, věděl,
 neposlouchal, jen smál se,
 kol patřil, miloval, vše užít hleděl.

Na skupinu tu (měly
 ve dlaních lilje bílé)
 s vrcholu klenby zřely
 s oblaků andělské dvě ženy milé.
 Dva z tří nad světa svízel, blud a chtiče
 a bídu povznášeli
 dva andělé: tož Sofie a Bice.

Když kolem jsem se díval,
 mým smyslům příliš čistý
 byl světla mocný příval,
 jenž v oku učitelky zdroj měl jistý,
 já spatřil, samotn v té nejsem kobě,
 ne, těmito že místy
 i jiné nohy přístup našly sobě.

Nejbližším při pilíři,
 jak mne, tě úcta sklání,
 stál's, kterého duch hýří
 tam, z podstaty kde vznikalo nám zdání.
 Sem tobě otevřeny dveře jiné,
 tě jiné vedlo přání,
 leč jeden chrám nás pojal v koby stinné.

Co dále tam se dělo,
 jest naše, naší slasti,
 co změnou námi chvělo,
 nechť zjevy dne ukáží na nás z části.
 Však mlčme o svém ve svatyni štěstí,
 jen ticha ze propasti
 se můž s kalichem zavřeným květ vznéstí.

PŘEDEHRA.

I.

Strmé srázy a krajina. V daleku dvorče.

Satan a Lucifer na srážech.

Lucifer.

Proč temných končin kníže ty,
jsi vyhnal se jak prokletý
z orgie naší bohaté
v to holé hnízdo skalnaté?
Ty roven mraku ztemnělému
se srázů visíš v plochou zem,
pojd', Pane, vrať se k lidu svému,
mne s prosbou k tobě vyslal sem.

Satan.

Já kníže jsem-li, starost v mysli
o trvání své říše mám,
na dnes a zítra lid jen myslí,
na celický čas vladař sám.

Lucifer.

My zřeli tě v zlé žalosti,
když při té hvězdy svatosti
z východu králi nesměli
u svatých jeslí klečeli.

Ta hvězda, dým chat, světél záře,
s korunou skráně i pastuchů tváře,
ta krásná matka, modř a nach,
to zlato, sláma, záře, strach . . .
to byla divná věru směs,
v té tisni barvy význam kles.
Cos stalo se tu, ví se hned,
co každodenně nezří svět.
Z nás každý smál se, malý broúk,
ty velký jen jsi v hrud' se tlouk',
vzdech vyrazil jsi do nebes,
jenž obrátil náš smích v ráz v děs.
Teď bloudit v poušti tebe zřímě,
kde šelmy jsou a Samum, mrak,
když, sluzi tví, tě pozdravíme,
vždy slza ve tvůj stoupá zrak,
před kterou jako trpasličí
pod křídla sov se skryjem všicki.

Satan.

Pláč Satanův má důvod již.

Lucifer.

Svá, králi, ústa otevřiž!
Tvým ohněm jsme jen živeni,

teď bleďí, zpola ztráveni.
Nuž vzhůru, zanech dum a vzlyku!
Což nemáš tisíc zápasníků?

Satan.

Milion červů marnou péčí
křemenem z místa nemůž hnout,
a všechny slabiky všech řečí
na tvůrčí slovo nelze skout.
Co v dobrotě kdys tyran řek',
zaš odvolá, když mu to vděk.
Vzdor tyranu, jenž dodržel,
co v hněvu řekl, nedověděl,
on odevzdal mi tento svět,
ten stojí — přísahu on neprovedl.

Lucifer.

Do kouta jen že pannu svedl. —
Ó, cesta Boha prazvláštní,
my viděli jen šprým svůj v ní,
jen vrtoch, jemuž podleh kmet,
proč proto by nás krušil hnět?
Nač blázna žert nás trudí teď?

(Kostelní zpěv z dálky.)

Satan.

Ten zpěv ti dává odpověď.
Vy, skály, zavřete svor bran!
Ty, sněhu, šir se do všech stran!
Váš, hromy, zazníž drsný ruch,

hrom, skála, sníh můj chrání sluch!
 Ó, dcero plamenů mých, země,
 což musíš slívat se, sténati temně?
 Mé kovy, světlé drahokamy,
 má kněz vás znesvětit, zdobě plášť vámi?
 Ó, žare v mládí vznícení,
 ó, nahá těla, chlípné umění,
 ó, hněve hrdin, reků řeve,
 velebný na smrt králů hněve! —
 v kvíl tupý vše zvráceno jest,
 posvátnou, ztuchlou na neřest!
 Zda čicháš to, viš, co se děje,
 proč pán tvůj soptí a se chvěje?
 Byl světa příliš vzdálen Bůh,
 svou paží nestih jeho meze,
 teď nevystihle chytrý duch
 do lidského si těla vleze;
 člověka člověk vedé v boje ruch,
 bůh ďábla drží na řetěze.

Lucifer.

Mně pokud v úradu se daří,
 se každý jeho triumf zmaří,
 pokavad bouř má drtí klas,
 pokavad stodoly můj žhne jas,
 pokavad proud můj bortí hráz,
 pokavad mor můj křeč a boule líhne,
 nás ráje návrat nikdy nepostihne.

Satan.

Co svedla bouř ti, plamen, voda, mor,
 když síla ducha povznáší svůj vzdor?

Já pravím ti: Svit padá siný
 v říši naší, osvětluje zříceniny!
 Když s naší silou nehneš jimi všude,
 co nám pak zbude? —
 Co tropils dnes?

Lucifer.

Já v Tiberias slal
 hlad, sucho, žravost myši, velký žal.

Satan.

Slyš, v chválu, dík zpěv jejich rozléhá se:
 „Pán daroval, Pán běře zase!“
 Ku chvále toho procesím jdou dál,
 jenž peklo příliš horkým, černým neshledal,
 jenž v kruh, jenž střežen obludami, vtáh,
 a korouhví svou i nad Evou mách,
 nu, Phospore, co mlčíš?

Lucifer.

Co říci mám?

Titana ve mně utlouk' jsi sám.
 Neb pravdou jest, jde tiché vlání,
 jímž taje víc, přes země vlání,
 ve svěžím, sladkém usmívání,
 svaz nový s druhem pevní druh.
 Jásotné steré zvuky dlouží
 se v žalmů slavných prozpěvání,
 že samy balvany již touží
 po lehkém v nebe putování.

Co branka již se táhne v klenby šir,
by zaslechla tam s výše zvěsti nové,
sloup krátký, štíhlý, roste na pilíř,
strom nese květ a plody granátové!

S a t a n.

Můj vasal blouzněním když jat,
kdo člověku by moh to za zlé mítí?

Lucifer.

Viš, pane, mne lze snadno odvrátiti
od pravé cesty, hned jsem vznat.
Tys věčně Pevný, Stálý sám,
já vzduch a oheň hraji kolem všeho,
od pádu pak dne velikého
jen bludnou nohou klopýtám;
však mám-li dojem působit,
bez myšlenky svou drahou jít,
tvé slovo vzkřísí ve mně v ráz,
co praživé tam psáno, zas.
Stud zchvátí mě a lítost, sám
co musím, rci, co dělat mám!
Náš čas když, mistře, na světě se krátí,
jen zmužile to sděl,
ze spolku starého z tvých neodvrátí
se nikdo, nepřítel!
Svě páže spojmě všichni neprodleně,
ať zkrotí, co zde propadáva změně,
na světle zaplaň jeho světla lesk!
My zhrdáme tím, v noc náš reptá stesk.

S a t a n.

Ó, kdyby naše věc ztracena byla,
tu věziž, zahalen bych mlčel v pýše
a se ctí svojí sestoupil bych tiše
v tu prázdnou hloub, jež z něho posled zbyla.
Však v tíži mé se osa světa skryla,
on šel by za mnou po stupních s té výše
a fraška jeho by se rozprášila,
ta bezobsažná, v dálné vzdušné říše.
Já zuřil, můj to zjevil kyn,
vždy u mne slovo přešlo v čin,
jež dlouho ve mně v kvasu bylo,
tím hovorem se vyhránilo.
Je knuta pružná, ztuhne pak,
já v sobě sám to svaril tak.
Ten vidíš dvůr? —

Lucifer.

Ten velký dole?

Dům v peřestých plá cihel kole,
jas blýská jeho ve oknech,
kol dvoru stáje, štítý střech,
zdí malby veselé kol hostí,
vše zbudováno k trvalosti.
Zdroj v kámen vrouben bez ruchu
chlad vody hází do vzduchu,
tu čerpá do věder dívka i hoch,
statně i čistě, kdo jak to zmoh',
ji nesou v stáje, skotu doručí,
jenž jeden lesk jim v ústret zabučí.
Kol domů a chlěvů požehnání

se kyprá prst v dále táhne plání,
 iž zdaru nad vším v stinném rozpětí,
 plod na zemi, plod na sněti.
 O, věru blahobyť zde pravý
 se šíří směry všemi do dálavy;
 ční, jak by neměl zahynout,
 však dlužno k tomu jednou přihlédnout!
 Muž statný se teď k dveřím přiblíží
 a vlídným okem všecko přehlíží.

S a t a n.

Majetník domu jest muž ten,
 pro novou víru hoří jen,
 on žije prost všech pochybností,
 sám klidný ve své blaženosti.

Lucifer.

Při našem vzdoru! Nový zjev,
 nejkraší, jež jsem kdy zřel z děv,
 na potulkách svých tu i tam,
 se druží k starce šedinám.
 To čelo nevinou plát vídím,
 že za svoje se skoro stydím.
 Kadeří zlatých milý svit,
 v krev s mlékem do líček jí slít,
 teď na starocha ruku klade,
 své kypící v nach rtíky mladé.

S a t a n.

Boháče toho je to dceř,
 tak vнадná není žádná, věř,

ji ušlechtilý zdobí mrav,
 snu ani netknul se jí háv.

Lucifer.

Jde lehkým, drobným krokem dál,
 když kmet ji v odchod poželal.

S a t a n.

Odchází na poušť k poustevníku,
 svůj pozdrav chci jí vzdátí v mžiku.
 Chci . . .

Lucifer.

Co pak? — Prosim odpověď!
 Ty mlčíš? Řci, proč krouží teď
 cos jako chmurný, hustý dým
 před velkým, zářným okem tvým?

S a t a n

(hrozí k nebi.)

Že zbývá nám jen opičení?
 On dovednost má i objevení.
 Co jemu jde, můž' nám též jítí,
 jak on se chceme omladití.
 Byl sláb, by lidstvo k sobě vznes,
 tu syna stvořil — již ho znají dnes;
 ten, člověk, s nimi žil a strádal pak,
 v své božství zpět se vrátil do oblak.
 Teď známa je cesta i dráha, již jdou,

co jeden zmohl, všichni dovedou.
Tak rovněž my dědice zploditi si chcem,
zlet člověka získat zas jen člověkem.

Lucifer.

Mám v svištícím, třeslícím ran krupobití,
dům, pole, stáda, těla jich bítí?
Mám v úzkosti, krvi zem vzdělat ti vhod,
v níž náš by dařil se plod?

Satan.

Nech toho snažení,
žebráka hýření
čest není má,
Král vědět dá,
co stát se má!

Lucifer.

Mám chlipným a vtípným šepotem ovívat
nevinnou dívky té hrud?
Mám před ní lichotně, ochotně rozchvívat
přeludy chut?

Satan.

Toho se vzdám.
To ponech malým;
malým to vhod;
o slabý plod
chorý dbej, šilený rod.
Já vladař jsem a jsem-li jím,

nelákám, obět v jho přinutím.
Jdi nyní! Shromažď věrné moje děti,
na kovové tam trůny usedněte,
svou mysl myšlenkám těm nechte přikláněti,
jichž tíha v nebi dusí jej a hněte.
Na zmar náš myslíte i zhoubu naši
i na to, z našeho co jicnu raší
co nezdar, ztroskot, zhyn a klam a vrak!
Čekejte na mne tak!

(Zmizí.)

II.

Poušť. Vchody do slují.

Candida, Placidus.

Placidus.

Dnes večer jsem tě nečekal,
mé dítě, ač se často vzpjal,
tvůj, hbitá pouště holubičko, let,
mi z milých tvých úst přiváděje
zvěst sladkou zvenčí, různé děje,
tak tam i zde svůj měl jsem svět.
Však dnes je pozdě, slunce hoří
do ruda, dlouhé stíny tvoří
i malý tamarišku keř,
přes písek večer v dým a šer
mih gazely se plachý zjev,
neb v dálce zařval v loži lev,
bdí šakal na pahorku zřídla,
pštros táhne k hnízdu veslem křídla;
keř balsámu šle v samotě
svou vůni, jak obět dřimotě.
Capella bleskla krajkou stromů,
jak potmě najdeš cestu domů?

Candida.

Své lože chtěla jsem zde slát.

Placidus.

Zde, v poušti, dítě, u mne snad?

Candida.

U tvojí sluje druhá leží,
kří skryta, skály kol se věží,
tam poutník vždy svou najde skrýš,
dnes dítě své tam pohostíš!

Placidus.

Blázínku, jaký je to šprým,
v svém loži měkkém spočín raděj!

Candida.

To přáním dávno bylo mým,
tam spočinout, má stálá naděj!
Má komůrka těsná a dusná jest,
v okna mi nesjede záře hvězd,
zde volno v šíru hlubokém,
zde nebe leží před okem,
hovoří každý doma rád,
poušť umí tiše naslouchat.

Placidus.

Co řekne asi otec tomu?

Candida.

Mne ochotně on pustil z domu,
já prosila jej, stroji kvas
svým přátelům; kde číš se pění,
on ví, mé není zalíbení.

Placidus.

Tak divě hosté bouří vás?

Candida.

Ne zrovna — mluví hlučně, čile,
dost proto máme bouřné chvíle.
Zřel's na hlemýžďe kdy v svém snění?
To zvířátko se málo cení,
já s radostí však na ně zřím,
co mohu, mám, od něho vím;
jen tise dotkni se ho, hbitě
to ucítí a okamžitě;
hned zachví se v svém ostychu,
se schoulí v sebe něžně potichu.

Placidus.

Jest hlemýžď dobrým zvířetem,
však z něho jiný příklad vem.
Jen slabý domek je zaclání,
před neštěstím je nechrání,
i hošík můž' jej v kusy zdrátí,
nejmenší ptáček rozklovatí.
Tys mlada — uzříš, uslyšíš
se mnohé horší věci diti,

než šumný kvas, kde kypí číš,
a nesmí tě to rozrušiti.
Je tady svět a my jsme v něm,
nám nutno jíti životem;
dlaň s nohou dát mu máme ve zápětí
a ne jako hlemýžď na hroudě lpětí.

Candida.

Sám, otče, přece v životě
jsi zasvětil se vážné samotě.

Placidus.

Mám v týle šedesát let právě,
ty šestnáct roků neseš v líci,
již vlasů není na mé hlavě,
kol spánků tvých jsou věnce kšticí!
Vojáku na klid právo daly
jen s bídou zacelené rány,
vráskami se mé jizvy staly,
jež v mnohých řežích vyzískány.

Candida.

Což tak zle dařilo se tobě?

Placidus.

Nech toho, spí to v dávné době!

Candida.

Jak milo v písku pláně zřítí
ten zelený a svěží kout!

Zde kypí zdroje, pučí kvítí,
co hluchý prach zříš kolem dout!

Placidus.

Dí zvěst, kdys poušť prý mořem byla
a pevninami oasy,
vod spousta v dálku ustoupila,
stát zůstaly jen malé oasy.
Na nesměrnost se stálá změna hrne,
na místě dří, co malé, nepatrné.
Tož člověkem člověk vždy zůstává.
Loď mnohá v dál se odsud vydává,
však s jinými loďmi na pout v dál
duch věčně činný člověka se dal:
bílymi pouště žebry beze hrází,
přes horké, na míle dlouhé srázy,
velbloudů šik teď na pochodu jest,
na hřbetech zboží v obchod i lest.
Zvěř křičí, jak zří z dálky poustku mou,
zde staví se, pijí a dále zas jdou.

Candida.

Tvá zahrádka se liliemi stkví,
což tolik lilie máš rád?

Placidus.

K ním cítím pravou něhu plát.
Ten krásný květ se houpá, chví
tak divně na svém stonku v tichu,
mlčení svaté ve kalichu.

Do věnců nemůžeš jej vzítí
jak růží, tu je po něm v ráz,
však v noci nad kalichem nítí
se plamínků mu lehký jas.
Jest večer, rosou vlhne zem,
když, Candido, tvé to je přání,
ve sluji lůžkem za vděk vem,
jež z mechu zrobím ti a slaní.

(Odejde.)

Candida.

Kéž na stonku bych houpala se,
květ, vzduchem živěn po tichu!
má duše, hravý anděl v jase,
tam vzplála k slávě kalichu!
Kéž nohu mou by netlačila
ta tvrdá, křemenitá zem!
má zornice víc nepatřila
v tvář strastem, žertům, bědám všem!

(Vstoupí Satan.)

Satan.

Zdravím tě, panno, snažnou vroucností.

Candida.

Kdo, netvore, jsi?

Satan.

Pán jsem Nutnosti.
Zvíš záhy o mých skutcích v otročení,
jen z nutnosti, silného přinucení.

Candida.

O tobě, o tvých činech? Což vím? — Nic.
 Ó, netvore, jak strašná je tvá líc!
 Necht' k měsíci až tebe růsti zříme,
 jha tvého, tebe se víc nebojíme!

Satan.

Jsem král, ty služka — co víc potřebi?
 tvůj květ lahodí mému ponebí!

Candida.

Jsem služka Páně, v svaté lázni
 Jordánu milost našla jsem v bázni.

Satan.

Tu vodu vysuší můj oheň žíravý.

Candida.

Ty ustup již, netvore rouhavý!

Satan.

Já moh se v pestrých šatech stkvíti,
 tí vypůjčené holdy nechat zníti;
 však drsně, v cárech zrak chci k tobě vznést,
 pán tak se dvoří — panský rád to jest.
 Tož dýmem jícnu svého k tobě díím,
 před jítrem budeš otrokem ty mým;
 že čist a krásný, cudný je tvůj cit,
 ty do rána máš milenkou mou být!

Teď panna, zítra žena na vzdor všem,
 a Satan požehná tě v těle tvém. —
 Nuž, nafto, vzkyp již z hlubin v rudém pláni,
 i my své máme místo Zvěstování!

(Plamen šlehne ze země. Satan zmizí.)

Candida.

Nuž byl to sen?
 Zde stalo se to! — Jak to věřit jen?
 Zde stál a hořel, říčel vztekem smělý,
 že dobré byly děti tvé, ó, Spasiteli!

Placidus

(vstoupí).

Nuž, Candido!

Candida.

Můj otče!

Placidus.

Co jest? Líc tvá hoří v nach.

Candida.

Že hoří? Budiž.

Placidus.

Neměla's tu strach?

Candida.

Já jsem již stísněnost
zahnala tiše,
nebo mne vznešenost
opředla s výše!

Placidus.

Již čeká lože, spat jdi hned,
těm slovům nelze mi rozumět.

Candida.

Tim, že ctnost nejvyšší
máš v uzavření.
Nepřistoup k Ježíši
vrah v pokušení!?

Placidus.

O tajích největších to divné pění
co znamená? Spěj, Pane, ku přispění!

Candida.

Nad pannou v štít se stře
Mocí sbor slavný,
nicotným vzdorem vře
špatník ten dávný!
Věštby se hlahol nes
z rtů čisté panny,
poslechne jako pes
jednoroh, štvaný.

Ten člun se neztopí,
v němž ona jede,
hříšníky pochopí,
v smír všecky svede.

Placidus.

Pros sama, by ti bylo odpuštěno,
co máme, vše jest vydluženo,
však chcem-li to užít jak věc svoji,
hned majitel před námi stojí.
Za pýchou v patách chodí trest...
Spi! Ať tvůj spánek strážěn jest!

(Odejde.)

Candida.

Vždy duchům lekávým
zázrak se ztratí,
svatým a dumavým
vždy bude pláti.
Což světlo na můj tyl
nepadá jemně?
Hrobe, se ke mně schyl,
marná jest země!

(Vejde do sluje.)

Satan

(vstoupí).

Kde hřích, jsem prací příliš trmácen,
však cudnost nejčistší mi hračkou jen.

(Dívá se do jeskyně.)

Jak dřímá, obě ručky drží sepnaté.
 Od sebe! Tak — to kouzlo rozfaté.
 V tom zmatku ani nedělala kříž;
 háv, půvab, obě bez obrany již.
 Teď, šate, dolů troudem! Chladná, svěží,
 panenská její postava zde leží —
 Zem užitá jest pochyb čirý Bábel;
 v netknuté půdě působí však ďábel.
 Sem z trhlín mračen splyňte, mrákoty,
 a skryjte velké dílo temnoty!
 (Noc a mlha, které celou krajinu pokryjí.)

Kostelní zpěv
 (z dálky).

O sanctissima,
 o piissima,
 dulcis virgo Maria!
 Mater amata,
 intemerata,
 ora, ora pro nobis!

(Mlhy klesnou. Nastává jitro.)

Placidus

(vystoupí ze své jeskyně. Nese v ruce lilie).

Noc dívá, snívá za mnou leží,
 díky Bohu, jitro stkví se svěží!
 Mha hustá, překážejíc hledu,
 kol slují lpěla plna jedu.
 Rád od západu k východu
 si lože stavím pohodu,

by první slunce, mladá zář
 mně ihned vpadla v spící tvář.
 Dnes první žehy mi nevzplály,
 neb mlhy závoj utkaly.
 Sen těžký, zlý mne dusil vskutku,
 já mladosti snil o zármutku,
 a starý, dávno zbledlý hřích
 prst výstražný zas na mne zdvih.
 Nuž, teď mám všecko oplaceno,
 mnou děcko bylo vyplísněno,
 však duchovně měl s ní jsem bdíti,
 jí vlídně světlo rozsvítiti.
 Však lidé my jsme jednou tak,
 nám v horách, zdá se, plá náš zrak,
 jsme veselí, však důkaz toho pláni
 jest stále, pracné naše vystoupání.

(Dívá se na lilie.)

Ubohé lilje vichru let
 za jedinou noc sklál a zdrál,
 však znova zkvete lilje, hned
 a rychlej vítr to udělal.
 Zmar obecný ten stejně stihne
 květ, kde se spása, kde jed lihne.

Hlas Candidy.

Běda! Běda! Ach, mne bídné, peklo,
 jsou to tvoje bědy?
 Ach, co se jen červu stalo, kroků
 jež pohřbily sledy?

Placidus.

Jaké zvuky? Kdo to volal? Nebyl Candidy to hlás?

Candida

(vystoupí ze své jeskyně).

Vrat se, Bože, do svých hlubin. S námi zůstane
jen čas!

Placidus.

Svatí nebes! Dítě, blázníš? Posedlá jsi, jak to věřit?

Candida.

Měř, co lidské, na sobě chci samá bídu svoji změřit.

Placidus.

Co se stalo?

Candida.

Nevím, ty však vnikni toho do taje,
tato země není země, tato půda ze skla je,
v propast skrže ni se dívám, starý olbrím sedí tam
v luhu věčných muk na trůnu, z bolů jež si

vztyčil sám;
chmurní reci sedí kolem na křesle i lavici,
celé peklo zpívá králi hymnu chvály dunicí.
Valy zřím se z tisícletých starých hříchů k nebi
pnouti,
bezčetných van slyším vzdechů, jež nemohou

spocínouti;
nádhernou říš uzavírá příval hrůz a v prokletí
hříchů nezrozených klubko zřím se v dálece svíjeti.
Starý pokrytče! Tvé hřichy množí hlubin poklad
pravý,

neb jej vidím a ty věř to, neb to děvka tobě praví.
K čemu lilie ty neseš? Mrtvé Litic obličje,
šklebite se? Rozšlapu vás, mravokárci bez naděje!

(Vytrhne mu lilie a rozšlape je.)

Kletba nebi! Kletba zemi! Všemu, co je život jen!
Ty jen, ženichu můj milý, chválen buď a veleben!

Placidus.

Věčný, němou ústa moje, cesty své znáš
v jejich spádu
a ty víš, co v zbožňování němý ku tvým nohám
kladu.

Candida.

Kácím se v svém hoři, ale kusy znovu zklízí zas
na tom slast, co trpěla jsem, lítost bude rozkoš
v ráz.

Moci svou se zvátí ještě, znova bych se v zhoubu
vzdala,
ovšem nebýt narozenou, z všeho nejvíc bych si
přála.

Ach, což ničeho tu není, co mne drží v času kruhu?
Ach, jen slza! Ano, slzo, smrtelníka slední druhu!
Ó, tak tecte, moje slzy, oči mě tak posílejte
nesmírnou mou bídu v potok nekonečný, jen se lejte!
Rozplyňte se, mladé údy! Slzy buďte maso, kost!
Snad té vody proudy budou opět jas a nevinnost.
Omytá když duše potom do proudu se ke dnu sřítí,
jezerem jest mezi klasy, v údolí jež plá a svítí,
bázlivě se ptají vlny, k nebi zříce v modrý jas:
Milovanou tvář svou toužíš v zrcadle mém
vidět zas?

GRAL.

I.

Britannie, Skalní soutěsky.

Placidus

(vstoupí).

Zde stopa — vítr hlas můj v dálku nes —
a bystřeň s hukotem mé kroky staví.
Zda neublížil jemu ten sráz tmavý . . .
běd synu, Merline, mi odpověz!

Merlinův zpěv.

Ty, kdo ten pomník najdeš, v zbožnosti
níž údolím se dej!
Ty vonná, svěží lípo, na rov s vlídností
své všechny květy nasypej!

Placidus.

Zpěv jeho, jaký hlubý hlas,
víc nemám úzkost, žije zas!
Vždy tajně, jako jeho bytost jest,

co ukrývatí chce mi, stále tvoří,
ke mně se vrací, kdy mu líbo, z cest;
já čekám naň zde na pohoří.

(Sedne si na útes skály.)

Merlinův zpěv.

Mne v život nesla's čistým klínem svým,
vše dala, co lze přát,
sluj velkou, černou tobě vyhloubím,
nic jiného ti nelze dát.

Placidus.

O svojí matce zpívá!

Merlinův zpěv.

Poslední s bohem! tobě posílám
skrz soutěsk ve slzách,
kamenem matky hrobku zavírám,
spí v zmrtvýchvstání v snách!

Placidus.

Jak rozplést vír ten, duch můj neví,
kde pravda, blud kde počíná, kdo zjeví?
Já sníl, že klubko svého žití
již v tichém klidu dovinu,
tu v slunce zář mne znova řítí
vír tajných, temných zločinů.
Tak podvečerem pták si pospíší
se ukrýt do zdi, zrak tam uzavřítí,

však brzy bouře z tepla zátíši
jej kruté žene v déšť a krupobití!

Což ona dívka nebyla
vzor dobroty a nevinnosti?
Chtíč mrzký přece zkojila
ve krvi plné zkaženosti.
Nač stvořils volně tvář i líc,
což zrcadlem není duše víc?
I zvěř má pudů svých stud;
tož hlavu mu chýlí plachost i trud.
Jen drzý kluk a děvka tyčí
skráň k nebi, na níž zločin kričí.

Co tak mne tyto zarmoutily lice,
z ničeho radost nemám více.
Ve hlasu bádrosti a naděje
škleb vraha slyším i zloděje;
i nejprímější pohled do tváře
obráží kuplíře a taškáře;
Bůh sám tu lidem mizí a schází,
když jeden v druhém se nenachází.
Zlou kletbou Adamův plod je zmámen,
kde pomoc? Kriste, s námi buď, ó, amen!

Do chaty v poušti zanést
plod spěla hříchu a bolesti,
den celý rukama lomila,
a divě celou noc blouznila.
Já ptal se, zle se ulekla,
však svůdce jméno neřekla.
Tak přišel zvolna její čas,
tu litosti v ní hnul se kvas,

tu začla se modlit a něžná byla,
prosic, aby milost boží ji kryla;
pak v zbožné touze přijala tělo,
jež pro nás na kříži dotrpělo.

K ní v pomoc bábu voditi
mi zakázala, nebo duchem,
ne tělem bude roditi.
Chyš zněla žalů její ruchem.
Zle, zoufale ji porod rval,
já z klína v krvi jsem to vzal,
jak zrak to otevřelo, div
jsem hrůzou nepustil to k zemi.
Jak z šachet nejspodnějších zdív
to jasně zaplá pochodněmi,
ty oči z bezdné hloubky zrěly.
„Jest slední soudce?“ rty mé děly.
Mně v jejích bleščích zjevno bylo,
co před věky se přihodilo,
co bylo, jest, budoucna dary,
jak svět se zdál ten hošík starý.
Měl zuby již a nechtěl pit
z matčina prsu, všecken cit
spěl po křtu jen, já mu jej dal,
jak poručil, jej Merlin zval.

Když Candidu pak kámenovat chtěli,
hoch z rukou katů vyrval ji smělý,
tak mnohé moudré slovo děl,
v rozpacích soudce odešel;
jej tajně zabít každý chtěl,
jest zmetek prý, všem bude vhod
utopit pekla taký plod.

Ten úmysl mne v úděs vrh',
že přes moře jsem s chlapcem prchl
v říši Britanskou, hvozdi, skalný štít
kde poskytly nám tajný skryt.
Teď ptám se zelených vrcholků stromů
i šumného zdroje i skalnatých dómů
i vody a světla, všech větrů a cest,
kdo dítě to jest?

Merlin
(vstoupí).

Tvůj věrný schovanec.

Placidus.

Merline, jak's mne polekal!
Hřmí bystřeň na přič strží skal,
nese tě vlna?

Merlin
(dívaje se do zadu).

Teče za mnou přec?

Tu kypí, ovšem, lávku chtěl
jsem vyhledat a v myšlenkách jsem šel.
Já na proud ani nemyslel,
a tu mi proud sám z cesty spěl.

Placidus.

Já hledal tě, strachem, úzkostí štván.

Merlin.

Když chybil jsem, ať jsem potrestán!
(Klekně.)

Placidus.

Ty klečet přede mnou? To výsměch snad?
Mne pokoušíš, zda snad vzplá pýcha ve mně?
Toť, jak by chtělo nebe poklekat
před bídnou hroudou země!

Merlin

Co myslíš, nevím, též to sotva zvim.
Vlas hlavy tvé, věř, denně mi jest dražší,
já mám tě rád — však ty jsi denně plašší,
já raním tě, jak? — sotva pochopím.
Nedávno medvěd v naší sluji tápal,
tys leže spál, v tom, po tobě když chňapal,
já zvolal naň, on bruče v pracky zřel —
ty vzbuzen v tom, ses' hrůzou chvěl,
kříž dělal přede mnou — ne před medvědem.
Nuž, mluv, mne uč jít povinností sledem!

Placidus.

Mé srdce v malých nadrech odnášíš,
ty lichotivý zloději a sladký,
měl bych tě přísným slovem zahnat zpátky,
tím sebe potrestal bych nanejvýš.
Mně získaly tě trud a namáhání.
Ze neumřel jsem, nepoznáv tě ani!

Merlin.

A snad mne brzy neuvidíš víc!
Dnes, v této noci plný měsíc blýskne,
tma druhé zahálí již jeho lic,
to dlouho potrvá, než znovu tryskne.
Však nechtějme již hořem, jenž nás chýlí,
veselé právo poslední brát chvíli.
Viz dílo moje!

Placidus.

Jaké dílo?

Merlin.

Vstaň!
Ty spatřit můžeš soutěskem to skal.

Placidus.

Jak ohromná to skalin bání!
Což vlasatice sjela na zemi?

Merlin.

Hrob matky mé jen zříš to větvemi,
mně obr skály k tomu vyhledal.
Já v Schadlimort jsem k němu šel
a vlidné slovo jemu děl,
tu balvan za balvanem vlik'.
Tak velký, hrdý pomník vznik',
by příštím věkům řek' v svém hlasu,
co síly bylo v našem času.

Placidus.

Mne závrať jme, když vzhůru zřím —
tíž skalin jaká jediná!
kvádrů se kvádr připíná!
To, strašné dítě, vskutku dílem tvým?
Tlí v dálce matky tvé tělo bídně,
kdo přenes je sem?

Merlin.

Plavec, vlidně.
Nardou a myrrhou ji balsamoval
a potom s mrtvolou sem ploval.
Což mohla v pūdě najít spánek vskutku,
jež zoufalost a hanbu jen jí dala?
Mně vždy se zjevovala v smutku,
jak bědný duch a žalně nařikala;
teď britský břeh ji hostí veselý,
jeť v růžích sladký mír a v jetelí.

Placidus.

Pryč! Zakázané proved's umění.

Merlin.

Mně křivdíš, ví to nebes modrý zrak!
Nač cizí přízně žebrat přispění?
Bych požádal ve vzdušné výši mrak,
ten jistě byl by dal se prosbou hnouti,
v plášť mokrý deštěm slétnuv dlouhou pouti
by volil v svaté zemi přistanouti,
v klín vzal by jistě drahé matky prach,
dup drahý přines mořských po vlnách.

A k skále kdybych řekl: Skálo, vstaň,
vznes z mechatého lože skrání, sleť v pláň!
tu jistě poslechla by děcka hlasu,
se vzpjala reptajíc, jak v dávném času,
v tříšť, praskla oblou, hranatou mi v spásu,
jak předčasný plod, v nějž svit denní vnik',
se spjala sama v mukách na pomník.

V ruch určeny jsou však jen mraky vlídné,
v lhostejné výši, myšlenky jak klidné,
vše hni se — kámen pohybu buď prost,
on sypké země pevná kost!
Nám slovo, síla prosby v úpění.
Co Bůh nařídil, Merlin nezmění.

Placidus.

Kdo Merlin? Zjev taj jeho!

Merlin.

Smrtečná schrána děcka, otce svého
jež nemá, sirotek to země, nebe,
jenž, zralý před časem, vždy potírá jen sebe,
ježž mdloby měkký olej nezavlaží,
ježž láska nevznítí, zášť jemuž nepřekáží.

Placidus.

Bez smyslu pouhá slova řek' jsi teď.

Merlin.

Ten nahoře je vezme za zpověď,
kdos ještě pochopí jich nejasnosti,

je pro lid snést, chuti nemám dosti —
Při sobě rydlo máš a pergamen?

Placidus.

Vždy, kde jsi ty.

Merlin.

Mnou tobě udělen
byl pohled v souvislost těch všechněch věcí.
Jen povrch všichni ohmatají reci;
kdo tobě však, tvé zvěsti uveril,
ten v střed se podíval a udeřil.
Od času počátku všech králů díla,
jak byla, a ne, jak se jevila,
čím každá říše v pád se schýlila,
i zárodky, jež slední slupka kryla;
ctnost malého a velikého hřichy,
i činů neslýchaných důvod tichý,
tuch dějin světových jsem tobě dal,
žeš' věrný, zbožný. V život, duši dál,
když prchne víra a když zákoníci
prach pouhý z kůry uschlé berou všicci,
když jmény, čísly, prázdným zvukem pyšní,
po čerstvém doušku žiznivci a hříšní
se chlubí, štávou Merlinova zvěst,
již jara dech nalévá ve bříz klest,
když země vešken zulíbala snih,
pták letnic volá, vever s ostrým sluchem,
co dole děje se, naslouchá stromů ruchem,
kde pastýř dívku zdraví v šalmajich. —
Kam až jsem dospěl?

Placidus.

Až k dnům oněm již,
ve kterých Kristus nesl Smrti kříž.

Merlin,

Taj o Gralu se má ti objevit!

Placidus.

Co jest to Gral?

Merlin.

Krev Syna člověka,
Sanguis realis kdysi nazvána,
a název zkroucen, jak již dělá lid.
Zvěst o tom dávno ztichla odvěká,
však mnou vám bude opět hlášána!

(Placidus vytáhne pergamen a rydlo, po-
sadí se a píše. Merlin mluví):

V noci tě, děs kterou táhnul,
jež zradu zlého zřela,
po kalichu s vínem sáhnul,
řka: To má krev, vás viny zbaví zcela.
Ó, berte, pijte, v tom vám nový odkaz bude,
ta tam minulost celá,
pro všecku budoucnost té večere zvěst zbude.

Neb kypí v krvi mojí
vždy dvojí požehnání,
obecné blaho strojí,

všem sloužíc, k ménšimu se počtu sklání;
v šíř, v dál vás posílám, ó, vyznávači,
co v skalách, hvozdu chvoji,
vám zbudovat chci chrám na Montsalvači!

Na hořkém tenkrát dřevu
když visel král všech ctností,
dlel Petr v dálce, v hněvu,
jen u něj plakal Jan v své nevinosti —
Pilátův posel, žoldák, ve útoku
hrot v tělo vrazil v zlosti,
a rudý krve pramen tryskl z boku.

Nuž věz, kterak se lije
v zbabělce síla nová!
Josef z Arimatije,
jenž Krista stranival se vždy a znova,
sem od večere s kalichem se řtil
a v hoři beze slova
ten svatý s kříže paprsk rudý chýtil.

Již založila láska
na světě říš svou dvojí,
k pohanům její zkazka
kázáním apoštolů již se rojí,
co Josef taj chovaje ve zátiší,
se v nitru plesem koji
a s kalichem se skrývá v skalné skrýši.

Těch dvanáct v trudů změtí
se ve všech zemích chvělo,
co vnitřním na početi
té svátosti Josefa nitro lpělo.

I vzdorovali šklebu, zášti, srážce,
v žalářích štkalo tělo,
on byl však Grala nejprvnější strážce.

Let čtyřicet a více
ve sluji živ byl tmavé,
mu nezbělely kštice,
co jed', pil a čím hrál se, vše teklo z vlny hravé,
jež šumíc v kalichu se okraj vzpjala
v karbunklu síle žhavé,
že temné stěny sladkou září tkala.

Na hrobech jejich v stesku
již dávno pak mše zněly,
skal tichém ve soutěsku
co na zmizení jeho zapomněli.
Tit Jerusalema dobyl,
když jeho hrad vzplál v ohně blesku,
rum zřícenin věž — horu nad ním zrobil.

Když potom v sledním mžiku
prst smrti lehce dotk' se ho a tiše,
jak dívka ve skleníku
se dotkne růže, z které vůně dýše,
tu vlastním leskem ozářená vzlétla
ta svátost k nebi výše,
se domů navrátivší v svou říš světla.

Leč klesla z nenadání
tu v údolí zář stálá,
a v této řeči plání
se jiskří — pochop! — první výrok Grala!
Druhého krásná doba blíže spěje,

a v její slávy vzplání
se k tobě vrátím zase, vyprávěje.

Čas rozjítí se krátce,
můj přísný los mne volá,
mír matce dal jsem sladce,
lest otce nyní ať má duše zdolá!
Buď zdrav! My bez slov, slzí loučíme se,
kde štěstí taká škola,
nadlidsky veselá ať touha vzpne se.

(Placidus odejde.)

Merlin

(sám).

To tam jest jitro, polední tu svit,
tvá paž mne žene v skvělou plnost žití;
šat chudý děcka dlužno odhodití,
čin mužný kyne. Já chci mužem být!

(Promění se na muže.)

Tvé, tají věčný, bylo uzavření,
se provinouti blátem země vším,
však zůstaly v hlubokém, posledním
ty sladké stopy tvého otálení.

Tak rybářům a celníkům se's vzdal,
i lotru, jemuž přelámali údy,
jsi slíbil sousedství své v ráji, všudy
tvůj odkaz v tupé smysly zazníval.

Zas, mírný Bože, jat jsi v krve nachu
na Montsalvači silou vůle své,
tam chabý Titurel té ve jho rve
s tou čeledí svou úzkoprsou, v strachu.

Tvůj sestup hyne právě i tvůj slet!
Na říši duchů by tě vedl dále,
Merlina volíš, víš, je s tebou stále
na cestě, která ohněm tvým plá, zpět.

Jsem ten, jenž pro knížecí duše hořím,
pro čela, slávy, lásky jež jsou daň,
rytíře, dámy, Artušovu skrář;
velkému Gralu právě strážce stvořím!

II.

Jiná část rokle.

K a y

(vystoupí, v ruce má seznam).

Mně ukloňte se, stromy, s reverencí,
jsem dvorní maršál Kay a Excellencí.

(Utírá si pot.)

Bez otce prý mám zaopatřit dítě,
tu bylinu přesadit k dvoru směle;
kdys v tlamě štiky oct' se groš, Saul v skrytě
u čarodějky našel Samuele;
v potěru losos ústí řeky hbitě,
s kocourem kočky najdou myši bdělé,
leč kterak mnou má nalezen být synek,
jež matka jeho pozvednula z plínek?

Je tvrdý rozkaz tvůj, Artuši králi,
Klingsore, duch tvůj podivně teď plave,
noc tmavou cítím kolem, i den vzplá-li,
neb určení tu chybí pojmu pravé.

Bez otce hoch! Když té myslence vzdaly
se smysly mé, mám prázdno v hlavě tmavé;
pancharty všechny na hrad svedu, zjistím —
co s nimi však, já všech tam neumístím.

Bez otce dítě? Smyslílo mé hoře,
si zdělat všechněch panen seznam správně,
kladivkem tloukl jsem pak v každém dvoře,
kde „událost“ v kolébce, neúnavně;
snad původ aspoň jedné ve komoře
se nedá zjistit, v to jsem doufal hlavně,
však nejen květiny jsem seznal v mžiku,
leč spolu jména všech všech jich zahradníků.

Ten zmetek nezpuchne-li v letním horku,
jak puchýř, neštovice nenadme se?
Či mezi červy louž jej zlíhne, Orku
ho zmije z vejce kohoutího snese?
Snad vosá najde trhlinu v zdi dvorku,
zda služkou za plot v smetě vymete se?
Tak za ním každá cesta vede v scestí,
hned z kolejí Artuše přijde štěstí.

Vždyť Klingsor, velký nekromant náš, čítal
prý ve hvězdách, že stolu kruhovému
bez otce dítě — to mu jméno skýtal —
pomůže k svazku spásy trvalému.
Náš dvorní hierofant jak by splítal
řeč o koních, psech, volech, smál se všemu,
však Majestát dal rozkaz na jednoho,
mám katexochén předvést ptáka toho.

Ó, těžkým břemenem vtíp velký stal se!
Jak šťastný bych byl, trochou hlupším býti!

Po černém havranu kdo jen by ptal se?
však bílého lesk prozradí, jímž svítí,
kuň smí se vléci, hřebec nutí v cval se,
jen plavec v rozkaz váš se ve proud řítí;
s Artušem Gavein, Gareis, Ereš pijí,
Kay zmožen hledáním se v potu svíjí.

(Dívá se do seznamu.)

Že nevinně zde všichni otce máte,
tož klidně roztrhnu teď seznam ctnosti,

(Roztrhne seznam.)

a že, jak tuším, soud můj se mi mate,
a nevím, co bych měl a s určitostí,
pod planý ořech lehnu v stíny zlaté,
do zbuzení se vyspím do sytosti,
při bystřin šumu, hovořících k skále,
pak věci samy rozvinou se dále.

(Lehne si pod strom.)

Je prazvláštní, a přec v tom nejsou chyby,
že na světě se všechno rozeznává,
tak tvrdívá se, že prý mlčí ryby
a skřek si neodvykne husa žvavá,
i-á rve osel a lenochod aj!
Kyaw jest šašek — maršálek jest Kay.

(Usne.)

Merlin, Satan.

Satan.

Slyš!

Merlin.

Ještě ne.

Satan.

Kdy chceš mne vyslyšeti?

Merlin.

V noci, kdy nebudem slunci překážeti
v cestě svým hovorem ni jeden mžik.

Satan.

U Stonehenge?

Merlin.

Počkám tam.

(Satan zmizí.)

Dik —

že opouštíš mne.

(Uzří Kaye.)

Zde rytíř dřímá,
jejž vyslal král ten vyhledati zjev.
Nemáš si nohy uběhati v krev.

(Vytáhne zlatou destičku a píše na ni.

Když skončil, pokračuje.)

Jak všecky zmetky tvého druhu jímá
tě, Klingsore, chorobná choutka hbitě,
se v zhoubu vlastní zamotati sítě.

(Vloží Kayovi destičku do ruky.)

Zde, spáči, zvěst má, šťastně vše mi sprav!

(Odejde.)

K a y

(se probudí).

A dále, jak se liší vlk a brav!

(Mne si oči.)

Ohó! — mně právě o ráji se zdálo,
v modř živou každý květ i keř tam hrál,
dno z mramorových dlažic prokmitalo,
a pažit lučin cinobrem se smál,
jak tímto lesním kvítím vše kol plálo,
leč v kapkách rosy žlutý proužek stál,
co do veselé kuleurů těch reje
se nebe holubi jak tafet směje.

Ó, škoda, že jen do snů mých se dívá
ten rajský svět v svých mřížek barvitosti,
toť zrovna as, jak kynula by slíva
a zdaleka jen toužné dychtivosti,
jež démantnými klacky strásat, smělá,
se stromů stříbrných plod zlatý chtěla.

(Zpozoruje destičku v své ruce.)

Aj, aj, aj, aj, zde žeň dozrála, zdá se,
cos zlatého zde v mojí pěsti svítí,
a písmo tam v ocásků krivých kráse,
však řeč se nezdá z nejnovějších býti.
Teď v řečích vyznat se! V svém větrím citu,
že značky tyto jsou as ze sanskritu.

Zná Klingsor mnoho, indsky výtečně,
nuž, k němu, ať mi smysl říci hledí!
Stůj! — Spím či zdětinštěl jsem bezděčně?
Tam narazil jsem . . .

(Vrazil čelem do skály.)

Zde mi boule sedí;
před příštím do skal varuje mne nárazem,
já správně soudím: Bdím, tož moudrý jsem!

Jak jinotaj se jeví důrazně
ta věc a plá v abstraktním ozáření,
„bez otce dítě“, znělo obrazně,
a smysl byl:

(Ukazuje na destičku.)

Bez dárce obdaření!
Já bouli našel, velkou pravdu taky,
a Klingsor ke všemu mi zjasní zraky.

(Odejde.)

III.

Kastel Merveil.

Síň. Obrazy bohů kolem. Nástroje, knihy, rostliny.
Had leží stočen v kruhu kol celého prostoru.

(Vstoupí Klingsor. Trpaslík mu svítí.)

Klingsor

(k hadu).

Ofiomorfe, otevř kruh mi hned!

(Had se roztočí. Klingsor a trpaslík vstoupí
do vnitřku kruhu; had opět kruh uzavře.
Klingsor vrhne se do křesla.)

Trpaslík.

Proč oněměl tvůj hlas?

Klingsor.

Mně léta přešel čas,
Klingsor je zmdlený kmet;
čti, co dí Kohelet!

Trpaslík
(čte).

„Toto jsou řeči Kazatele, syna Davidova, krále Jerusalemského“.

„Jest všecko marnost, pravil Kazatel. Jedno pokolení zajde, druhé přichází, země však věčně zůstává.“

„Co jest, co se stalo? Zrovna to, co se stane potom. Co je to, co se učinilo? Opět to, co se pak opět učiní a nic nového nestane se pod sluncem.“

„Já, Kazatel, byl jsem králem nad Izraelem v Jerusalemě.“

„I vzdal jsem srdce svoje bádání a hledání všeho, co se děje pod nebem. Takovou neblahou péčí dal bůh lidem, aby se v ní trápití musili.“

„Já viděl všecko konání, jež pod sluncem se děje, a hle, všecko bylo marnost a utrpení.“

Klínsoř.

Do ohně s knihou v ráz,
padělek žida-kramáře to pustý!
a ne královský hlas,
jenž chválen mudrců jest ústy!

(Trpaslík hodí knihu do ohně.)

„Vše marnost“, tak dí rouhavě
prostřednost jen mizivá.
Nás od paty až ku hlavě
dech času všechny prochvívá.

Úzeji, pevněji poji
se hora, řeka, strom, zvěř v kruh,
že roztajem, se boji
naš duch, jak marný kouře pruh.

Ó, běda, v roznícení
když v okolí se vhroužíš shluk,
strašného dojde oživení
a kostem tvojim vyssaže ves tuk.

Neblahé přírody zbožnění!
Ta božská sama se zjeví,
tak Zev sám v bouři soptění
zvědavcům svoje ukazoval hněvy.

Svatou jsem zbožňoval k záhubě,
let osmdesát zřel jí v zrak,
na šatu jejího obrubě
jsem touhu po nevěstě ztratil pak.

Teď věčnou poutí se řítím,
tak rád bych v sobě měl klid,
já sebe v druhém jen cítím,
sám hostem svým zdám se jen být.

Trpaslík.

Když z venčí děsu přemohla tě tíž,
pak v nitru jistě, mistrě, ozdraviš.
Tys přece síla, sláva našich dob,
proč tupíš sebe, laješ si pín zlob?
Což jako proud jsi neoplodnil zemi
a nezasypal poklady nás všemi?

Z tisíců odlesk tvůj se proudí zas,
 proč u zdroje by tento paprsk has?
 Rci, bujnější kvas či kdy býval věno?
 Bohatství více komu uděleno?

Klingsor.

To štěstí, modlou trpaslíků být!

Trpaslík.

Kěž osvěží tě mládí tvého svít!
 Již dávno věrnost děkovat ti chtěla,
 mez chudoby své cítila však zcela.
 V kalného večera té šerá záhadné
 se zjevte, duchové, ať vámi omládne!
 Ty písní jara tužby křídlem sdílným,
 jež srdcí všech's mu slzou obět dala,
 vy boží, zníci jeho pěním silným,
 až Hellas nebem svým se na nás smála,
 rostlinných duší spoji vycitěný něžně,
 v ryzosti vlastní duši omyjte mu sněžně

IV.

Zjevy.

Antinous

(krváceje).

Což jsi zapomněl mne, drahý, nevíš
 o mně v nocích svých,
 v nejhlubším a nejluznějším místě ňader
 mlčících?
 Ach, ty růže sladce květly, slavíci, ach,
 sladce pěli,
 v lásky blahu tiché, šťastné hájem tvoje
 kroky spěly;
 v pozdrav skláněly se růže, slavík pje
 křídly bíl,
 tu jsi statečně a jemně v hrobku mou
 mne uložil.

Boží

(sestoupí s podstavců a pohybují se
 v odměřeném tanci).

S mramorově slepých očí proč nám snímáš
 pečeť v spěchu?

Oživené plání zraku nestačí ti na útěchu?
 Udatným jen zjevujem' se, křtící našich
 světlý let
 kyne jim, jak hvězda jitřní přes hory
 a moře spět.
 Zlaté podšve jak se třpytí, zemské pouto,
 hled, by kleslo,
 Hebe dlouho na tě čeká, vedle ní se
 posad' v křeslo!

H a m a d r y a d y
 (z květin).

Útlé v stoncích, ostré v trnech, kypící skrz
 uschlý mech,
 bujely jsme, rozkvětly jsme, tryskly z klínů země
 všech.

Sadů, vody, stepí děti, bahna tůň, kde v lesích tmavá,
 samy, bez radosti v život, každá vlastního dle práva!
 S kouzelnickou holí svoji šel jsi tichem našich řad,
 dotkl's nás, v taj prapůvodu zasvětil jsi všechny rád.
 Jedné matky všechny děti, naše se tu houpá směs,
 malí duchové zvěst lásky roznášejí v květů les.
 Nejvroucnější jsi nás spojil, zahanbit tě, otče, máme?
 Nelze ukrotití spor tvůj? Děti tvé, hled, smíru dbáme.

K l i n g s o r.

Spat jděte, spat!

(Zjevy zmizejí.)

Já jsem již zmdlel,
 vždy s o b ě pouze naslouchati;

co hlas váš může mi jen dáti?
 a lesk váš — pro mne dohořel!
 To valnou mezeru tu nezacejí,
 když hovoří tvor k svému stvořiteli.
 Ach, já byl mlád a síl mých cesta stálá
 v stvoření nový obrat slibovala.
 Zda hlas ten svému slovu dostál?
 Ach, sám jsem ze starých zde ostal!

T r p a s l i k.

To bývá osud velkých vzdýcky;
 plá sněhem Alp štít gigantický.
 Vždy pěvec nejvyšší bude samoten,
 a nejmoudřejší pro sebe vždy jen.

K l i n g s o r.

Po dlouhé pouti více nezbyvá,
 než krutý výsměch, tajný poškleb nám;
 bez úcty naše hrud se zachvívá,
 a krásná láska je ta tam.
 Učící, zdá se, s mnohými jsme živi,
 víc není to než krutý žert a lstivý.

T r p a s l i k.

Z všech krajů sem přišel lidský rod,
 by prstu tvého viděli hrot.
 Neklamnou ty jsi jim věštírnu,
 o každé písmenko tvé se prou.
 Když někdy, podivně naladěn,
 o věcech mluvíš, o kterých víme,

jak míněny jsou, každý se díví jen,
hloub smyslu v sobě sotva pochopíme;
to vážně uvažuje, musím se smát,
v svém koutě trpasličím stát.
Ale pak bolestně vidím to trhání
kol tvých rtů, zřím kalný tvůj hled,
tvůj nepochopený los uklání
mne plačícího do práchu zpět.

O ptáku kdybys mluvil bez peří,
o mokrém ohni, vlně hořící,
tak silně ti a pevně uvěří,
že poběhnou, až by našli to, v štvanici.
Nedávno přišla taková opice sem,
řkouc, kdyby bůh se tě ptal,
před stvořením světa: „Jak stvoříme jen,
Klingsore mistře, ten olbřímí svět?“
jak On ty bys to přesně dokázal,
zvěř, lidi, trávu, hrst hlíny a pěn
i žvavou tu opici v jedno bys zhnět.
Co víc chceš, moudrý, než v slovu jest mém?

A jestliže mi káráš „Kazatele“,
že shledal marným všecko ve stáří,
bij v harfu, kvítí na svém čele,
a rozmnož svatě písně v zaltáři!
Co dráždí a napíná, v tom nech nás hýřit,
v sprostotě bujné až k zničení vířit!
V zahradách našich kypí plod mnohý,
ve sklepích našich lahví jsou stohy,
vše, co jest v bezdných truhlách, vem,
na těle žen chceš-li se osvěžiti,

chceš-li mít královnu, můžeš ji míti.
Co víc chceš, moudrý, než v slovu jest mém?

Klingsor.

Jak v dívém ohni svíčky se přičí
a protivně, pracně zmitá ten knot!
Rty vlhké lízá ve chlípném chťící.
Takový důvěrník byl ti vhod!

Trpaslík

• (kolem tancí).

Takový důvěrník jest mu vhod!
On soptí, však žítí musí jak bratři,
umění každého znám je mí rod;
nám Castel Merveil oběma patří.

Skráň zjasni! Tvůj malý oddán ti služně,
my jsme tak moudří, svět hloupý jest,
až v srdce hloubi se těšíme družně,
na domýšlivcích když provedem lest.

Viš? Jak stůl kruhový i Artuš král
po děcku bez otce vždy se ptal,
zvěst jistou o štěstí nejvyšším ždál —
a vítr jen ty's mu zaprodal.

Na hloupost uvedl's hloupé ty druhy,
všech přísahu na to teď uslyšíš,
ať žije pokrytství, lež se lstí kruhy,
ať žije bláznovství, to naše říší!

Klingsor.

Mlč! Jestli tobě surovci žerty
a frašky pitvorné zábava milá,
mně nesmysl dým jest čpící v nos, ve rty,
má svévole se mi dávno zošklivila.

Mně nelze se plně Artuši vzdátí,
leč chtěl bych býti jak oni!
Jak zoru život jich v nachu zříš pláti
pod stany, kvetoucí louka kde voní.

Drsnou a děsnou zapěj mi píseň,
znáš dobře taký písní druh --
ať prudce nitra setřesu tíseň,
ať hrůzou můj se posilní duch!

Trpaslík

(hraje na harfu a zpívá).

Stará věž se chmouří . . .
mlok se nadýmá,
tam kde v mrazné bouři
durman, česnek vlá.

Stará věž se chmouří . . .
ropucha kde host,
ošlehána bouří
tlí tam siná kost.

Stará věž se chmouří . . .
kostra v kruhu tlí,
bělásků roj v bouři
lítá kolem ní.

Klingsor

(vezme harfu).

Co víš? . . . Věž se chmouří . . .
Co že? . . . Kost že tam?
O té hrůze v bouři
ví jen Klingsor sám.

(Trpaslík odejde.)

Klingsor

(sám).

Tak nedávno mi ukázal to sen,
to prach mých kostí, rosou nezrosen.
Mé siné kosti, kol nich můr je vír . . .
mé tělo, mozek, za věží prach, pýr . . .

(Přistoupí k hadu.)

Ofiomorfe, zplozen pohledem,
když Jaldaboth se zhlížel v Hyle zdroji,
já nikdy neotevřel tlamu, tvoji;
jen pohled na tebe mi stačil něm.

Dnes ptám se tě. -- Co chceš, ty dobře víš;
ať neznesvětím slovy tužbu v pláni,
jež z živých řad mne k tobě popohání,
hleď, znamením ať velkým odpovíš!

Sobectví Přírody, jen promluv teď,
má svátosti, jež ohon k hlavě vzpíráš,
kruh všeobsáhlý v sobě uzavíráš,
mou zkázu vyslov! Dej mi odpověď!

(Dotkne se holí hada; ten se rozsype
v prach.)

Prach! — Toto znamení jsem nežádal.

(Klepání.)

Kdo ruší o půlnoci?

(Vstoupí Kay se zlatou destičkou.)

K a y.

Kay, neb král
mnou po děcku bez otce vyptává se,
ten lotr nevylih' se posud, jak mně zdá se,
však písmo našel za to čacký Kay,
na Mustagh vzpomíná neb na Altaj.

Klingsor.

Co máte, rytíři?

K a y.

Zde, mistře, problém jest.
Zde čtête! Na tomto jest tato zvěst.

(Podá mu destičku.)

Klingsor.

Můj zhasni zraku! Co to písmo praví?
Kdo dal ti to?

K a y.

To vědět, nejdražší!

Klingsor.

Do mozku vrývá se mi jak hrot žhavý,
mé smysly pevně jme a unáší;
mne jako polyp svírá divoče.

(Čte.)

„To dostaví se dítě bez otce.“

K a y.

Aj, aj! — Nezřel jsem — s vaším svolením —
co písařským lze svěsti uměním!

Klingsor.

To písmo jesti, kterým člověk psal,
dřív nežli Pán jej od Bábele hnal.
V pravěta strži bylo pohřbeno,
a mimo můj je nezřel žádný zrak ...
Snad Zerdušt? — Div!
Mně přísahal, že neshléd je, co živ ...
Když vzduchem nebylo ti přineseno,
kdos nad Klingsora větší žije.

(Odejde.)

K a y

(sám).

Jak?

V.

U hrobu matky. Balvany skal. Měsíc svítí.

Merlin

(vstoupí).

Jde, žití mého chvíle kráčí s ním.

Satan

(zjeví se).

Mne nelekej se!

Merlin.

Ať leká se, kdo zřel tě strašlivým!

Jdeš, slávící ti sedí na rameně,
bůh jara, kráčíš jarem do zeleně.

Nového požehnání kytici

ty neseš; ve vrásce, jež kolem retů tvých
se vine, vidím plápolatí pých

jeseně syté, kvasem kypící.

Tak půvab s velikostí se v tobě splétá.

Já zdravím tě, ty krásný kníže světa!

Satan.

Tak užij mne vždy šlechtici jen jasní;
netvora podoba mi vlastní
v plebejců obraznosti, žel!
Enšpiglem Boha kdo mne vytváří si,
svou titěrnost v kelímku vyváří si;
mne nikdy neviděl.

Merlin.

Tak. V nejvyšší proč zjevil hnusnosti
se otec matce mé?

Satan.

Že nutnosti

zde byla ona hněvná proměna.

Neb počít musila jen v hnusu pláští,

vždy pouze z záru objetí a záští

moc nejvyšší a síla vzpjaly čelo.

Satan.

Však na jiném tu také záleželo ...

Satan.

Tak moudrý ty's? Nu, plížící se jed,

v bytosti žily nakapán v čas prvý,

těž divoče kdys bouřil mojí krví,

by spása byla docilena v sled,

těž peklo musilo se zjevit přeci.

Však čas ten minul. Rychle k naší věci!

Ty, k čemu jsem tě zplodil, viš.

Merlin.

Vím, s kým ty povolal's mne ku životu!

Satan.

Ty v zemských poutech nástroji můj, slyš,
co nové choroby nese tíž,
ty zvedni z lázně vysílení, z potu!
Ty lidstvu opět jeho zdraví vraf,
co vysílené, okořen a zvraf
ty hníjící chrámy, znič všecku vládu
těch zženštilých, dusných, spletených řádů!

Merlin.

Ty krátce mluvíš, vladařův jak zvyk;
mne cít-li chceš, to můžeš skutkem jen;
když otrok bývá v robotu bit, v mžik
zasedá v radě, kdo je souroden.

Satan.

Ty's můj syn přec —

Merlin.

Jen podle smyslu těla.

Satan.

Jak?

Merlin.

Matky pomni, vzdala se ti zcela!
Však byla tvou?

Satan.

Ty's mým.

Merlin.

Jsem tvým i jejím krátce —
tvým ve vědomí svém a snad i v zdání,
jejím jsem v modlitbě, v slzách, v odříkání.
Ty smrtelnosti mohutný jsi vládce,
však s rovnocenným mluvíš teď,
tož, démone, démona cenit hled!
Jak okem živo plátno malířovo,
jak v přehluboké knize psané slovo
v čtoucího duši najde duši svojí,
tak rovněž já, nešťastné dítě dvojí,
jsem v klínu nebohé té získal sebe.
Syn Satanův jest Merlin v milosti
své matky jen a smilováním nebe.
Tvůj lup ti unik' v rychlosti,
a žes moh pochybně se, drze chovat,
sám u sebe se musíš obžalovat!

Satan.

Spíš pýchu tvou já musím velebiti,
přec vždycky v leť se mojích kruhů řítí;
ta síla, jež v tvé řeči vlá a jíme,
mí praví, že se dobře pochopíme.

Merlin.

Co spravedlivé, dá se rádo tobě!

Satan.

Což chtěl jsem víc kdy v které době?
Moc s zlatem nestrnou tě k mdlobě.
Zdroj mládí věčného než otevřít ti, zmizím;
z Assuru pustých hrobek královských,
ni z Babelu bych koruny ti nepozdvih' —
těž bohů skácených slast nenabízím;
tě nepovedu, že tě plně chápu již,
jak Onoho na hory výš.

Merlin.

Že mužně se mnou mluvíš, je mi vhod,
z mnohého kmene různý nechceš plod.
Neb také mísy sladkost, kyselost,
jsou pro Klingsora dobré dost.
Co potřebuje, každý má,
co mně se hodí, věc jest má.

Satan.

Tož opatřit mi máš mě právo svaté,
já k ctností tvé se obracím.

Merlin.

Což, kdo ti brání v právu, vím?
Čím tobě hlupců mozky vznaté?
Tys Demiürgos, Tvůrce, uznáváme
tě my, kdož vědoucí jsme, tvoje jméno známe
a vyslovujem s úctou jen.

Satan.

Mám s úctou hrstky býti spokojen?

Merlin.

Vždyť, jak's to stvořil, všecko stojí.

Satan.

Ne, větrá, divočí to v časů boji.
Na počátku, kdy ožil on sám v sobě,
na vlastním paprsku když vzňal své síly,
na jeho zraku zrak se poznal zpilý,
na propasti dně zachvěl se v té době.

Rozlišil s chvěním chaos v rovnováze,
ty mrtvé, tupé, šeré spousty valné,
poušť, prázdno, temno, mokré mlhy kalné
zničení na přič vztyčil jako hráze.

Jej v mrtvém měly obklopovat řádu!
Já ale na křídlo vzlét' bouřím hřmicím,
pln soucitu ku bědným, ku trpícím —
toť pravda o mém, andělově pádu —

zem odlišil jsem nebes od obzoru,
tmu rozdělil, jas, zemi s přejemi,
roznítil záry hvězdami jsem všemi
a vzbudil rušnou tiseň různých tvorů.

Vše hnulo, pnulo se, má láska žhavá
jak přeje žití jiskru každíčkému,
vše skáče, výská, běží k žlabu svému,
dle pudů vrozených krm rozeznává.

Vše skončeno dne šestého, tu bral jsem
se sadem, pije vůni tvorstva v luhu,
hned od stád mladých, tisícerych druhů,
ples nevinných všech kojenců v dík vzal jsem.

Co dokonalejší nad stavbu moji?
 Kde stejná míra květu, umírání?
 Výměna čistší vzniku, zanikání?
 Bol s radostí kde v něžnějším znáš spoji?

Zda nutnější znáš nutnou vytrvalost?
 Kde pevněj spjatý kruh jest povinnosti?
 Vin zničení kde větší bez lítosti?
 Znáš věrnější, ó, pověz, větší stálost?

Jest boháč trestán tím, čím chťie jej sžehne,
 rek vítězí touž silou, již se řtí,
 král s všemi stejně z Lethy musí pítí,
 v tmách nezpustošen čeká lid, se nehře.

Hněv On však živil tři tisíce rokú,
 že moje srdce ku bytí vše vzňalo,
 co odsouzeno jím, sen mrazný spalo,
 kvas vylil na ně bouřných veletokú.

Co na Golgatě prošel smrtné boje,
 plod jeho stromu prolízá červ žravý,
 mor nejvnitřnější jeho svory taví,
 a zhořklo nesmrtelné blaho moje.

Neb oči lidí mých jsou ony čiše,
 k nimž všecko, co tu plný život hledá,
 v své osvěžení žíznavý ret zvedá,
 tam vše své hosty odkázal jsem tiše.

On děsný, ježž nemožno vyzkoumati,
 zrak veselý a čilý mlhou zkalil
 a nejjemnější lstí ubohé svalil
 v tmú bezhmotí, v taj noci, do závratí.

Co s ponebím, jímž úpal rádí žhavý?
 Co s uchem v stálém postu nehostinném?
 Co s nohou, rukou v odpočinku líném?
 Co s okem, které barvy nepobaví?

Tak smysly, nervy, krví, duchem štvání
 se snaží zhrdat svými dary záhy,
 ó, děsné, sebevražedné snahy!
 Ó, vzteku, vzniku zdroj jímž v zasypání!

Až budou skláni prázdnu tužbou stálou
 a pod starostmi nicotnými zhynou,
 až jítro, noc, máj, léto, jeseň minou
 a níkdó pro ně nenadchně se chválou,

pak osobnosti mé se značka zdrtí,
 a na vzduchu jak vápnó zvětrává
 a z krystalu jen vlhkost zůstává,
 příroda znikne ve bolestech smrtí.

Pak má, co chce, pak má, co já teď mám,
 a se svým chaosem pak bude sám!

Merlin.

Řek's upřímně, co's prodělal,
 co víš, a hoře tvé mi není cizí,
 však brzy odvrátí se tento žal,
 a tvoje zachmuřenost zmizí.
 Když děsíš se, že tvůj v troskotu svět
 tím, když jej dokonal's ty temně,
 on v náruč svou jej pojal jemně,
 na okrášlené nevěsty že ret.

vdech políbek, jímž Kristus jest,
slyš, všemocný, leč bludný duchu, zvěst:
Teď žije teprv, nezvadne!

Vy, otevřte se, nebesa! — Viz, hle!

(Vztáhne rámě. Mračna se rozdělí.

Objeví se nádhera Nebes.)

Satan.

Co děláš? Běda mně i tobě! Oslep' jsem!

Merlin.

Navzájem

se najdi zas! Dne toho vzpomínej,
kdy v jeho záři spjat, tékavý blesk, jsi
rád dával se v rej!

Já snesu zjev ten, ty se neulekni!

Satan.

Ó, Adonai!

Merlin.

Co vidíš? — Řekni!

Satan.

Ó, mučitelí! Sebe... Všecko... Nejsem jist,
je podstat to či zrcadlo? Nemohu číst,
co jeho jest, co mé... Mne mučit ustaň již!

Merlin.

Sám jsi to, sebe s všemi svými zříš! —
Hled' nyní, ze sebe zda's narozený,

jak mně se's chlubil z pýchu rouhavého!
Od něho posel's přec, byls sluhou jeho
jim k dílu milostivě vyvolený.

Neb v překypující dobroty zdroji,
že nechtěl v samotě se užívatí,
on nechal z božské, svatě myslí svojí
všemoci svojí jiskru v tobě vzpláti
a v jeho bohatství co věčně trvá luzné,
to očekávat od ruky chtěl nuzné.

Jen jedno ještě. Nechce, by taj nebe
se surovým zde hlasem prozradil,
ve tvaru Zášti usídlil se v tebe,
neb láska ze všech táhnula jej sil;
v svém majetku tě nechal volně hýřit,
by mimo něj mohl' plný život vířit.

Viz! K čemu ty dnů potřeboval's šest,
pak tři tisíce roků, by vše tvojm žilo,
oč kratší lhůty potřebí mu jest;
viz věci v něm, jak jsou i jak vše bylo:

Viz všecko po řadě i zároveň!
a dřív a potom v sporu, vyrovnání,
ve říší míru, jas, trud, stejnou žen
a minulost, ta neminula ani!

Jak smyslil cos, hned splní jeho moc!
Žní doba k máji sestersky se druží,
viz jeho slunný den a velkou Noc,
v hvězd pásu Orion kde pláne růží.

Viz všechny dary tám na stole Země
na zlatých nivách v čistém jaru plátí!

I zimu viz, severu svěžest jemně
ni nejmladší květ smrti neutratí.

Viz, v bouři jak se dívé vlny valí,
by k břehu olejem se mohly třítí,
z pravěku kmene viz, z nejtvrdsí skály
se v studu duši všeho lichotí.

Viz, koktám v citů neshodě,
má řeč jest škleb — tož umlkám,
viz, mocný Bože v přírodě,
přírodu velkou v Bohu tam!

(Vidění zmizí.)

Satan.

Nech pryč mne táhnout!

Merlin.

Mne získat, práhnout
po mně již nebudeš více svým ždáním;
zpít visionů takových pláním,
já bídny sluha Prvotného
nemohu uznat práva půjčeného.

Jak stříbra, když je zhlty žáry,
kovové hroty trysknou v jas,
když od kovu se dělí škváry,
zaplají divy v barev jas,

svět požár zachvátil, jenž se nítí,
vře jarem, štěstím lásky květ,
až v údolí a hory svítí
a zpět ten stříbra černý hled.

Ten poutat a pěstít a upevňovat,
mne zplodil's; jak On velel sám,
tož nechtěj dál mne obtěžovat!
Já, co jen musím, dokonám!

Satan.

Že tím, co marné, obloudit se nedám,
tě jistit nechci řeči svou.

Merlin.

Mne nerušit, jen slib!

Satan.

K přísaze ruku zvedám,
jsi, Merline, jist přede mnou!

(Zmizí. Merlin vrhne se na kolena a modlí
se pod nebem, plným hvězd.)

VI.

Niva Kardveilská.

Král Artuš

(ke Kayovi před ním stojícímu).

Tak odpusť, příteli a strýče,
že větrem, bouří moje chťíce
tě za nerudou hnaly v dál;
to žert; žert králův málo váží;
věř, že se nikdo neodvází,
by v neprospěch tvůj žertoval.
Bez jména dítě zabud' čile!
Ku známým posad' se zas veselostem!
A kvasů když zas přišla chvíle,
bud' stolového kruhu opět hostem!

K a y

(v hlubokých myšlenkách).

„Snad Zerdušť? — Ne, to div!
Mně přísahal, že neshléd to, co živ.
Zerdušť? — Nu, ovšem, ten-li přísahal to!

Ne — Zerdušť nelže, zblázním se, kde vzal to,
proč Zoroaster ne a Zerdušť — ó!

Artuš.

Jej s otevřeným okem jímá sen,
ubohý mozek má vyprázdňen,
mluví jak blázen v závratí,
já pryč ho neměl poslati!
Přijď k sobě, zelené viz luhy
a růže, jetel, svěží les,
a poznej paladiny, svoje druhy,
viz stany, korouhvi též pestrý ples!
Což pro budoucnost máme vskutku
se vzdáti moudrých řečí tvých i skutků?

K a y.

„Když vzduchem nebylo to přineseno,
kdos nad Klingsora větší žije.“
Ba, vzduchem — jinak výborně to řekl.
V těch věcech vždy jest On. Ba vzduchem! Fi!

(Vyplívne.)

Artuš.

Že vzteklý pes ho kous', je, tuším, jisté.

K a y.

Největší poklad svědomí jest čisté.
Smím s bohem dáti svému knížeti?

Artuš.

Já nesvolil. Kde budeš bydlet?

Kay.

U řepy, zeli, v zátiší chci žít.

Artuš.

A pěstít chceš tam?

Kay.

Moudrost s rolnictvím.

Artuš.

Nuž, staň se, když to přání tvého žítí,
však brzy k nám se navrať chytřejším.

Kay.

Chodí to podivně pod měsícem. Panny
měly děti, ale děti měly otce. Ulehl k spánku
pod vlašským ořechem bez zlata a probudil
se se zlatem. Myslí, že je to allegorie, na-
skočila úderem boule, ale zůstalo se při
smyslech. Odešli jsme do Castel-Merveilu;
Klingsor se zděsil, a v tomhleto písmu
byly návrhy pro stavbu Babylonské věže.

Artuš.

Mlč, bláznění tvé jímá hluboce.

Kay.

„To dostaví se dítě bez otce!“
(Vzdálí se. Minstrel přistoupí k Artušovi.)

Minstrel.

Proč, synu Uterův, ten čin byl proveden?
Vtíp mělký sluší sluhům jen.

Artuš.

Ha, v opilosti mluvíš, hudec šedý?
Při oné noci, hvězdě té, tom stíně,
kdy Uter hýřil v Yguerny klíně:
v mé krvi hoří posud její sledy!

Minstrel.

Že Artuš plánil pěvce zlými slovy,
lid neuvěří, až to pověst poví.

Artuš.

Jdí! Pravdu máš, ty's, co já jsem.
Na sebe Artuš zlobí se tvým rtem;
k čemu jej povolá strun znění,
vykonat musí v okamžení;
to, co a jak to zhotoví,
harfněře harfa vypoví.

Minstrel

(zpívá).

„V Kardveilu o letnicích v neděli,
to bylo klání kruhu stolového . . .“

Artuš.

V střemenech vzpřímení seděli
tam první reci za mžiku každického.
Přej romance mi až do konce pění,
pak v lehkých rýmech dej mi rozhršení!
Tys viděl to, tvá čistá duše zpíla
se na tom v tichém, slavném roznětí,
jak rytířů a paní báječná síla
ven tryskla, spavší v máje poupětí.

Ten kypící, třepící oštěpů tresk!
Ti stříbrní kmeti v mladosti vzplání!
Ten šumících, kroužících pohárů lesk,
ti chlupci křepčící s vítězů zbraní!

Co něžných, bílých ňader tu stůně
v spanilých službách lásky blažící!
Ginevra dlí na sametovém trůně,
v tom kruhu krásy kněžna zářící!

A z větví listnatých oblouků
jsa zlákan plesem ozvěny,
slouchá a hvízdá pták palouků,
ten sladký slaviček blažený!

Minstrel.

„Rytíř a dáma počli se smát,
však v oku krále stály slze ...“

Artuš.

Tvá tucha zvěst ti mohla dát?
Já s oka tiše setřel ty slze!...

Já radostí, nádherou spjat,
děs náhle útrobou jsem cítil vlát.
Mně zdálo se, jak Smrt s bledého hřebce,
jak provaz kolem těla svázán, Hlad,
jak Nemoc s šípem jedovatým křepce,
jak Zoufání s pohledem výtky odevšad
po recích mých /by, dámách střílely,
že šlechticky se, slavně drželi.

Minstrel.

„Ku Klingsorovi odešel král, —
dlel stranou, zrak mu v škleb se smrákal. —“

Artuš.

A z bědy své se mu zpovídal,
a Klingsor zřel, jak Artuš plakal.

Děl: Klingsore, tó bída jest;
zřím, stolový kruh v zmar se řítí,
má smrt tu slávu můž-li vznést,
král zajisté chce za ni mřítí.

Odvětil Klingsor, uherský rek:
K starému rádci pozdě spějete,
Však výborný znám tu prostředek:
pro děcko bez otce pošlete!

Neb sirotek ten bez otce vám,
když ovšem ten správný nalezne se,
při vlně a větru to přísahám,
nebeských mocí požehnání snese.

Tu jakoby opařen byl král,
za mdlobu, slabost svou se styděl,
a strůjce zla v plášť chechtal se, smál,
ten drzý pletichář, když to viděl.

Minstrel.

Král jistě měl jím pohrdat
ve chmurné mysli jeho zadumání,
však rozhod se jej potrestat
a blázna zvolil k pomsty vykonání.

I poslal blázna přes pole
s Klingsora šklebnou, vzteklou řečí:
„Leť nesmysl ten v světa okole
starému kouzelníku v nebezpečí!“

Neb záhy všichni hejlové
se v Castel Merveil dají pouti,
chladní a drzí, tupcí a blbové,
výroku onoho taj uhádnouti.

Artuš.

Ubohý blázen pad v šilenství klam;
to, minstreli, Artušův skutek.

Minstrel.

Co stalo se, stalo, co tam, je tam!
Jest v rýmech tvůj rozhřešen smutek.

VII.

Stolový kruh.

Senešal.

Vy pařadíni v lesku pavillonů,
vy drahokamy Artušova trónu,
na kvasu povinnost a luzné vděky
mám připomínat proslavené reky?
Stůl, který moudré slovo i žert rodí,
dnes mlčí. Proč se v mrzutost sem chodí?

Gavein.

Přemýšlím, mnozí byli,
jež zdolal osud, hanbě v kratochvíli,
a ježto mním, že nutna muži čest
je stejně jako oštěpu kov jest,
jak hrudi vzduch a jídlo tělu denně,
jak knězi pobožnost a cudnost ženě,
mne hluboký žal svírá,
že bezectných dost lidí má zem šírá.

Gareis.

Přemýšlím, ke cti cíli
jak přemnozí před námi popílili.

Ze celý poklad veliké cti muže,
i nedotknutý, sotva stačit může,
by jednoho jen svatou žízeň zkojil,
by propast, jež se otvírá v nás, spojil,
mne hluboký žal svírá,
že lupičů cti dost má země širá.

Erek.

Přemýšlím, co jich pílí
ctí mořem, veslujících z plné síly,
to hanby veslím nestvůrným a tmavým.
Neb co je čest než leskem žárů žhavým,
jež svědomí v nás neustále nítí?
Plod červivý, jenž z venčí nachem svítí?
Mne hluboký žal svírá,
kdo hledá čest, že hanbu v posled sbírá.

Gavein.

Čest hanbu! Větu divnou prál.

Gareis.

Nedávno při hře v kroužky přísahal,
dvě slova že prý nepromluví,
jak my.

Artuš.

A plní slib svůj, jak jsem slyšel.

Erek.

Můj kníže, s vráskami jsem na svět přišel.

Artuš.

I pro prs matky jen jsi poškleb měl,
tys ve dne spal a v noci bděl,
po hlavě chodit prý jsi hleděl,
když nešlo to, rval's po celých šest neděl;
před cukrovím měl's děs a chutě sáh'
po kůře březové a hned byl's blah;
když máš se najíst, sám se postem stížíš,
my tančíme, ty cháb' se, smuten plížíš.
Když nedávno jsi jat byl lásky pláním,
svou službu lásky začínal jsi láním,
plášť na rub nositi máš ve zvyku,
rybaříš v křoví, honíš v rybníku.

Erek.

Víš, čím by roztál v ráz můj smutek celý?

Artuš.

Nu?

Erek.

Kdybý sobota hned přišla - po neděli!
Tu ze zimy bychom se v jeseň brali,
do léta, v září jara pak umírali.

Gavein.

Při dvoře prázdné místo jest, ó, králi!
Za Kaye povolej ho v brzičku.

Erek.

A Gaveina mu přidej jako rolníčku
na pestrý šat! My sloku skoncovali
vtipného druhu.

Artuš.

Nechtěj nemožnosti!
Gavein a druzí musí v brzké chvíli
proti Silurům stanout v čele voje,
kteří mi prapory tři povraždili.

Erek.

Dík bohu! Zas mi kynou pole boje!

Artuš.

Ereku, zůstaneš!

Erek.

Toť k zoufalosti.
Chceš z družce naší vyloučit mne, Pane?

Gareis.

Ty zůstaň králi, druzí padneme-li!

Erek.

I Gareisi na čest mou závist vzplane —
to líto ubohému Ereku.

Gavein.

Slyš, pane,
cit úcty oba máme k tobě vřelý.
A věziž: nás, to muže menších cen,
smrt zchvátit můž' i slední den,
když ty, z všech nejlepší, nás přežiješ.

Erek.

Svou prápovídku když zas započneš,
Gaveine, o těch, jimiž hanba smýká,
vím, koho se to týká.
Zde jest můj meč, mně s vlečkou dejte šat,
přeslici vložte v ruce moje,
mé čestné místo jinému lze dát!
Mé krásné bratrství již skončeno je.

Artuš.

Železo čisté statným bokům svědčí,
buď dále tvým!
Až od turnaje vzduchem zazní nebezpečí,
tak mnohý, čacký pozdrav skytneš jim.
Jen zpupnost má mne svedla
a nevinného klamu závoj spředla.

Neb Siluři nejsou takým zlem.
Dnes záruky, daň poslali mi;
jsou sváry a boji divokými
bez sil a spějí za mým rozkazem.

Vždy smělá radost zažertuje ráda,
vzplá úsměv síly sporem zmateným,

druž naše v pevnou stavbu skládá
se milujících hrdinů, to zřím.

Hleď, Ereku můj mileny,
se v mírnější soud obrátí,
nechť nemotorný's ve všem, zvrácený,
tvůj meč ti přec na pravém místě svítí!

Erek.

Tož na levém — jež pravým zde lze zvatí,
jak život v smrt, jak láska v bol se zvrátí.

Artuš.

Zde luzným žertem je náš denní kvas . . .

Erek.

Neb Satan žvatlá, když mu dlouhý čas.

Artuš.

Těch bolů nicotných ta vzteklá síla
mně zúžila hrud, oči zakalila,
Já patřit nemoh' v růži rudý květ,
ni na nachový krásných paní ret;
na krev a rány jen, až děs mne zhnět.
Nu, nech to být! — Ať hrůzy tryskem šlehnou,
pod zlaté struny pokojně si lehnou.
Vstaň, minstreli! Sved' v lůžko tónů jemně
a v poklid úzkosti a muky syna země!

Minstrel
(zpívá).

Perillu v Salvateře kdys sladký zvuk v sluch zněl,
ze země nebyl, s výšín se dálných nebes chvěl.

A nebyla to slova, jimž možno rozumět;
Perilla od té chvíle mrak těžké dumy hnět.

Když zmíral, o zvuku zvěděl syn jeho Titurison,
malého, milého synka na klíně houpal on.

V svobodných dnech o něm otec tak luzné míval sny,
že korunu ponese v ráji kdys ve šťastnější dny.

Když mladý slyšel Titurel, co otec vyprávěl rád,
o zvuku v Salvateře, tu jeho rozum se zmát.

On s otcovského klína se zhoupl — dívý spěch!
a začal zeměmi všemi svůj touhyplný běh.

Naslouchal, zda to znění by neuslyšel zas,
a začal vzdychat, když více ten zvučet nechtěl hlas.

Z kabátku hošíka vyrost již malý Titurel,
a hledaje proběhl zemi, v dál statný junák spěl.

Zbrázděné, opálené on jinocha tváře měl
a hledaje proběhl zemi stárnoucí Titurel.

Nes' vrásky na své tváři a řídký vlas mu zšed,
na poušti kdesi se sřítíl ve zoufalosti kmet.

Nad stříbro zární tu čtyři andělé s nebe klesli
a v rukách nesli kalich, ó, svatý kalich nesli.

Teď sladké tóny ty zněly, jež praděd slýchal
a za nimiž křepkou nohou syn na cestu se dal.

A na kalichu kolem ohnivý nápis plál;
a toto kázal svým žárem třikráte vznešený Grál:

„Ó, Titureli, v tobě chci pěstouna svého uznávatí,
Ty vystavěti máš mi chrám a Montsalvač jej zvatí.“

Děl s chvěním Titurel: „Jak má tvar jeho býti
snován?“

Tu deska k nohám sjela mu, kde plán byl narýsován.

Dóm záračný pak zbudován na černých onyxech;
v kopuli míhal vysoko se Gralův krvavý žeh.

V plamenném písmu kalicha všem zjevna jeho moc;
a žeh ten svítil na cestu templářům v chmurnou noc.

Je dům to plný tajů všech a strmí vystavěn,
a mužové a ženy jdou v svých dumách tam i ven. —

Ctný dvore krále Artuše, div mnohý, krásný slyš
o Parcivalu, králem jest, kde Montsalvače říš.

Rek Parcival, Herzelaudin syn . . .

(Král vstal.)

Artuš.

Pochodně! Světte mi! —

(Odejde. — Stolový kruh se zvedá.)

Rytíři.

Co jen se králi stalo?

Gavein

(k Minstrelovi).

Vy pěvci pějete buď příliš moc neb málo.
Ty nevíš, zpěv, kde chválen Gral,
že Artuši plodí žal?

Tajemný k tomu sloučen čár,
krev klidnou změni v otravný var;
jak Alrunů skřek zní mu to k žalu;
o Titurelu zmlkniž ret,
o Herzelaudě, Siguně, Parcivalu.

Gareis.

Hřmí vzduchem duchů hbitý let
a dotýká se lidských čel,
až náměsíčně mozek by překypěl.
Takový Istivý malý běs
nám udělal návštěvu dnes
a kvasu ples na chmury obrátil.

Gavein.

Čím požitek by bez žen, lásky byl?
Nám chyběla královna jasná;
šla k Ninianě, sestře svojí,
jest láska díky dárkyně jasná
a znakem na praporcích rytířů stojí.

Erek.

Hloubání nechte!

Gavein.

Co laješ nám?

Gareis.

Že nehloubá sám.

Erek.

Bratře, to klam.

Dnes ještě, dnes ještě k pohárům sáhněte,
pokud to smíte, pokud to můžete!

Gavein.

Již pojďte! Erekem zůstane Erek dál.

Erek.

Jen smějte se, dnes den poslední
smíchu vzplál,
mně smějte se!

Gavein.

Co říc' chceš, příteli?

Erek.

Nač chmury a poptávky, buďte jen veselí!

Gareis.

Hle, s mrtvého tváří nás k radosti zve.
Jsi churav?

(Odejdou k tabuli.)

Minštrrel.

Má básni, tkanivo tvé,
to něžné tkanivo tvé zryli.

Kol do větru vlákna se ptýlí;
čas, bychom dokončili,
když nikdo slyšet nechce, zpěv duše své.

(Zpívá.)

Rek Parcival, Herzelaudin syn, v čas
přišel k svatému Gralu,
a v husté tísní kol znamení se kupila po
stěnách v sálu.

On viděl je a neviděl jich, jen slyšel
sténat a lkátí,
ženy a muži zřeli naň s děsem, on
nikoho nechtěl se ptátí.

Jen zeptat se po smutku důvodu, hold
by mu vzdali již zpílí,
tak něm bez koruny odešel však, žal
znovu hlavy jich schýlí.

Taj světa není tady ni tam, nás jeho
záhada tísní,
jak děcko houpá se nevinně v básníka
kvetoucí písni.

VIII.

Růžové zahrady královniny.

Artuš, Ginevra.

Artuš.

Ó, královno, buď s tebou zdar,
večerní slunce vychází zase
po dnu, který byl poušť a žár,
mně v tvoji mírné tiché kráse.

Ginevro, nevzdaluj se jen
od našich stanů, našich stolů,
neb dvornost jen a půvab žen
svět drží zlatou páskou spolu.
V divé se vzpouře údy hned vzpeří,
nevzdme-li krása jemné své peří.

Ginevra.

Uhořit nesmí krása stále,
v kraj v slávě táhne vítězic;
v planoucí věnec reka, krále
mnou o novou máš hvězdu víc.

Artuš.

Se sestrou mluvila's?

Ginevra.

Ne, znáš přec sám
a dobře její podivínské počínání,
vždy škádlivé má se, ve jho neuklání,
jak luzný duch tékajíc sem a tam.

K ní šla jsem přitulit se k hrudi její,
zřít v jejím oku matky duši smavou,
v lsti hravé zatřásla jen svoji hlavou,
v dál lehké nožky její odsud spějí.
Ba sestry věrnost v hanbu mohla pak
mne vrhnout.

Artuš.

Plaše kol tvůj těká zrak.
Co zvedá ňadra tvá, zda strach to, ples?
Čím chvíš se, královno, čím plesáš dnes?

Ginevra.

Ó, pane, zažila jsem samý děs. —
U Diolee jsem hvozdem domů spěla,
na tmavém rozcestí nestvůru stát jsem zřela,
od hlavy k patám zakuklena byla;
ač malá, přec mne hrůzou omrazila.

Před sebe mumlala zaklínání,
já chtěla prchnout, já hnout nemohla se ani.
I moje průvodce omrazil strach,
blíž postoup' zlý a ruku po mně vztáh'.

Tu zárný jako Michal svatý k Satanáši
na lesklém bělouši v hvozd rek se snáší,
rek mladý v slávě přitáhne
a svým mečem vraha zasáhne.

Se zhrdou seká pouze plochou ranou,
však lstivý musí ustoupiti stranou.
Leč ztratí čapku s šatem v dál když znik,
já zřela, byl to ...

Artuš.

Kdo?

Ginevra.

Klingsorův trpaslík.

Artuš.

To nemožno!

Ginevra.

Kéž jsem se mýlila!

Artuš.

Mha děsu před zrak se ti schýlila.
Castel Merveil dost tají škodlivého,
však stařec poctivec jest druhu svého.
Mně může smát se, nenávidět, zradit,
však pacholka by nenechal přec řádit ...
Kde je ten rytíř?

Ginevra.

Čeká ve skromnosti.

Artuš.

Ký je to muž?

Ginevra.

Jej musíš vidět přec.

Artuš.

Ví, komu prokázal on meče povinnosti?

Ginevra.

On mlčel, rovněž já, a tak se zběhla věc.

(Vstoupí rytíři stolového kruhu.)

Artuš.

Tu naši jdou nám přátí „dobrou noc!“
Cizího ochránce přiveď někdo sem!
Přichází, doufám, čistým se štítem.

(Lancelot od jezera vstoupí.)

Lancelot

(skloní koleno před králem).

Buď chválena Artuše posvátná moc!

Artuš.

Jak, zázračný june, tebe mám zvat?

Lancelot.

Lancelot od jezera jméno mé.

Rytíři

(v radostném vzrušení).

Lancelot! Lancelot!

Lancelot.

Můž' jméno to ctné reky burcovat?

Rytíři.

Zdar tobě, Lancelote!

Artuš.

Jich pochop hnutí, křiky bouřlivé!
 Chví radosti se. Statné ty obejmíš!
 Mně rovněž, vytoužený paladine,
 mé koruně pravý dýmant teď kyne!
 nejvyšší druh přání tužbám našim již.

Zem slávy byla rozeklána,
 dvojímu řádu šla v sled,
 půl jedna byla námi spravována,
 Lancelot druhou ved'.

Lancelot.

Můj král mne zahanbuje hluboce;
 jsem rytíř zrovna jako druzí,
 to náhoda jen, že v své pouti světem
 jsem obstál mnohé dobrodružství divoče,
 že padlí v polích, hvozdech, v bojích hrůzy
 Lalagandries, Lymer s Iverettem.

Artuš.

Na každou stezku, každý most
 jsem posly slal o tebe prosit.

Lancelot.

Jít k tobě, nepřestal jsem v srdci nosit,
 leč cestou vždycky bylo práce dost.
 Teď tady jsem, kde býti mám! —
 Kéž stalo se to v dobré chvíli!

Artuš.

Zde dvanáctý jest, draží, mílí!
 Jest pln můj stůl, kruh jeho zavírám!
 Jež hledali jsme, osud přived sem.

Lancelot.

Ba, božský osud sám mne přived sem.

Artuš.

Jak splatit, přemýšlel jsem dosti,
 tu službu, již jsi prokázal nám, reku,
 kde přízeň, jež by, rovna mému vděku,
 tvé jméno vystihnula i tvé ctnosti?

Lancelot.

Artuši, vážné přání mám.

Artuš.

Chtěj říši mou, rád ti ji dám.

Lancelot.

O zem tu nejde ani o statky;
zde stojím otrok, jatec, v pouto zkován,
a prosím, v stejný trest by obžalován
mnou směl být sok můj přesladký.
Mne ranil, zchromil šípem svým, já hynu,
což nemá kát se za takovou vinu?

K Utera dědici má prosba letí,
bych v kázni šlechtické, ctným mravem
a cudnou službou, dovolení právem
o lásku dámy této směl se ucházeti.

(Ukloní se před Ginevrou.)

Rytíři.

Běda ti, Lancelote!

Ginevra.

Mně běda též!

Artuš.

O krále svého choť se ucházíš!

Lancelot.

To čekal jsem! Můj los je věren sobě již.
Já, nalezenec bídný v bědy moři,
bez rodičů jsem bludné vedl žití,
i vrahy štítem svým jsem musil krýti,
jich neznaje, však přátelům byl k hoři.
Mne, který Ivretta zmoh' ohromného,

zmoh' Mabus, lotr schopný všeho;
ta smutná zvěst by korunu svou měla,
zbloudila láska čistá, krásná, vřelá,
to jediné, největší setkání,
a zločin plodí rajske její zehnáni!

Artuš

(k rytířům).

Vás vyzývám, ten zvláštní řešte případ.

(Rytíři mlčí.)

Ty, Ginevra?

(Ginevra se odvrátí.)

Jak? Bez rady mám být?

Soud nad sebou ti, Lancelote, případ!

Lancelot.

Oč prosil jsem, rač, pane, zapomnit. —

Lancelot od vás půjde v dál
bez lidí v tísí,
v hvozdě u Dioflee v středu skal
si zrobí chyší.

Zahrabe tiše pancíř a štít
v klín země skalný,
z žaltáře bude k nebesům znít
zpěv jeho žalný.

Potravu najde si tmavý ten stín,
kde býlí kvete;

vy, hřmící na honbu v lesní týn,
nic si ho nevěšmňte!

O místa kus v lese kvůli můj sten,
o toto dobrodíní,
královno drahá, ty daruj mi jen
můj oblek z žíní!

Artuš.

S tím nesrovnám se, reku, rozluštěním.

Lancelot.

Snad líbo tobě, s kratším když je směním.
Mou hlavu byl bys nikdy neuzřel,
svou lásku kdybych byl poznal dříve,
nuž zrádcovskou hlavu vem za úděl,
kaž, s trupu srazit mi jí, šavli křivé.

Artuš.

Ten výrok se mi ještě méně líbí.

Lancelot.

Říc' něco jiného mi, králi, chybí.
Smrt je můj los, když kletba dobíjí,
co tak mne slastí opíjí;
mně jedno, v jaké skončím muce.
Mám v poustevně se utrmácet
či na špalku mám vykrváčet?
To přenechám v tvé ruce.

Artuš

(odejme Ginevře závoj).

V mých rukou královny zříš závoj vradný
a ježto sám díš, „nejsem ženich žádný“,
dle znaku služby každým poznán buď.

(Zavěsí Lancelotovi závoj jako šerpu.)

Tou stuhou v službě volby své zdob hruď
Dle zvyku a dle práva paládinů
žij, snaž se, trp ve službě velkých činů!

Jest krása duší světlo plné vděků,
jí život v zisk se rozevřítí chvátá,
a praníkomu nemá scházet z reků
na přílby sponě květem Láska svatá!

A krásu hlídat v strachu, závistivě,
můž' tupce Marka povinnost být klatá,
slabocha péči vysměje se lstivě
ta tichá, bezdná, divá Láska svatá.

Co s úradem mým dělat má bol dravý?
Král od dnů, kdy má dráha započata,
já zůstanu, ať žár mne mukou tráví,
štit spásy, rytířská kde Láska svatá.

By sebe nezničila pudem dravým,
já tímto pod ochranu cti ji stavím.

(Odejde, rytíři za ním.)

(Lancelot, Ginevra stojí daleko od sebe.)

Lancelot.

Sedmerou pečeti
 Salomo duchy svázal hněvně;
 já zkrocen v objetí
 uzd silnějších, jsem zmožen zjevně.
 Teď v stopách ovšem jsem se dal
 těch trubadurů, kterým jsem se smál,
 teď mluvil bych v blouznění
 a v sebesoužení
 ku hvězdě, skále, vrchu, květu, k zdroji,
 že vlny lásky mojí
 ve slovu krále svou hráz našly pevně.

Ginevra.

Vzácnému vínu
 se přespanilý podobá květ paní;
 kalich v svém klínu
 jest muže myslí roven v čistém pláni.
 Svým zlatem obepjatý
 plod révy teprv rozvíje lesk zlatý.
 Veselá, nadšená,
 ach, kterak blažena
 jest láska ženy tichá, snívá,
 již pouze přání zbývá,
 jen věčně žhnout a hořet v cizím zdání!

Lancelot.

(obrácen k jednomu keři).

Úponko svlačce, štíhlá, jará,
 za družku chci tě vyvoliti,
 pak s tebou se, ty dítě jara,
 zmíraje touhou zasnoubiti.

Tvých měkkých dotýkám se stonků,
 to plné páže, myslím klamně,
 mně jest, když zřím hru tvojích zvonků,
 jak hrálo by se srdce na mně.

V tmu rosnou roztahuješ v snění
 svých zvonců purpurové květy,
 toť rudá, sladká políbení,
 kterými tvé mne daří rety.

Nech všechny dary něhy klíčit,
 jež za lásku můž' láska dát,
 od Lancelota nedá zničit
 král zábavu si plnou v nad!

Ginevra

(obráceňa ke stromu).

Chci tobě, dube sukovitý,
 svou přízeň večer darovati,
 do koruny tvé chci své city,
 vzpomínky něžné vysílati.

Tvé zoubkované listy chvějí
 se v každém větru zavanutí
 a hučí, jak když bouře spějí
 ve večerním tvých sněti hnutí.

Však duše má se dělic v bolu
 se taví v hlubé roztoužení,
 kéž hojivé tvém při vrcholu
 tě jímá v slzách něhy snění!

Lancelot.

Čím láska jest, v obrazů planých změti
 když uhýřit se musí v umdlévání,
 k požitku tichou cestou všecka přání
 když v muce stínů bludné musí zdivočeti?
 Klam kdyby honil klam a štvál jej sázkou,
 čím, osude, by láska byla?

Giněvra.

Láskou.

IX:

Pole.

Klingsor

(s pláštěm a holi).

Vzteky nese mne, oř funicí,
 ze zámků hřmím cest' směsíci.
 Ofiomorfa zněm' již prach,
 a venku bloudí kejklíř v tmách.
 Je kejklíř nebo blázen, div!
 Než Klingsor, větší není živ.
 Mlád, která kolem jako mouchy slídí,
 mi odcizila onu listinu,
 z ní jednomu on v šťastnou hodinu
 ji ukrad. Přistě dveře zavru krokům lidí.
 Jen drancovat mne mají ve zvyku,
 i on jest jedním z těch hříšníků.
 Je starý kousek tenhle svatý Gral,
 ten v Orientu nejdřív přebýval,
 já osvěžil jej trochu pro západ,
 by nyní on jej na stůl znova klad.
 Co objevil jsem, tím chce on teď věsti.
 Lid bláznivý kol něho kypí v sboru,

by moh tam vládnout, ubírá se k dvoru.
 Já kormidlo teď obrátím mu v scesti,
 zde vyzkouším jej, chci jej splésti.
 Mně dávno protiví se lidská láje,
 mé zpěvy přec však, průpovídky, báje,
 je mají ovládati, pokud jsem,
 pak celý krám se smíchej s chaosem!
 Já nechci, by tou novou modlou lid
 se jiným způsobem měl pobláznit.
 Naposled Klingsor zjeví se, co žije,
 pak do mlčení věčného se skryje.

Merlin

(vystoupí; lid za ním se tlačí).

Vás prosím, v chatách svých když zůstanete,
 mrav po svých otcích získáte — tož jděte!
 den každý stráven v práci víc můž' dátí,
 než Merlin moci má vám zvěstovati.

(Lid se rozejde.)

Klingsor

(přistoupí k němu).

Ty v bludech nezmitáš se zcela.
 Jak krasavice, která dráždí lstivá,
 hned naschvál ňadra odhalí, hned skrývá,
 dá, bere, bouří, krotí tvá řeč smělá.
 Ty lídu diš: „Bud' spasitelem sobě,
 na vlastním díle nadšením hled' vzpláti!“
 a při tom přec mu necháš znáti,
 tvá zvěst že novinkou je naší době.

Býk nejsilnější dá až k jhu se vnadit,
 o majestátu svém rád slyší lid,
 jen statně lhát a sladce hladit,
 hned prorok může hotov být.

Merlin.

Ty líčíš sebe, ne mne. — Lidstvo chtivé
 jest pravdy, umí v nítru pro ni vzpláti,
 a jen kdo skýtá jemu dary lživé,
 jen tomu falešnou zpět mncí platí.

Klingsor.

Tož věříš v sebe? — Prospěšné to bývá;
 by z plného moh' žít, se každý činí,
 po sebeklamu mrzutost v sled zbývá,
 chcem sami dát si, co nám platí jini.
 Hádanky luštíš rád? „

Merlin.

Jak myslím, není
 hádanka, co je k rozluštění.

Klingsor.

Tři chlapani ve vědrech přiněsti
 pokrmy nám se chystají,
 z bezdného plní je moře,
 ze zásob věčných je čerpají.

Běhají, šukají v shonu,
 v kruh vědra nastaví nám,
 však chceme-li jísti a pítí,
 jsou z věder jídla ta tam.

K zásobám nazpět zas běži,
zpět v útěku ku moři jdou,
zůstanem o hladu, žízni,
neb vědra, ach, vědra prázdná jsou.

Merlin.

Až shoupne se zářící Panna
s nebes až na zemský pruh,
a s blahým, zářícím okem
v tři chlapců sestoupí kruh.

Na tvář svou padnou ti chlapci;
třišť věder padne v zem,
co Panna usmívá se,
dost jídla a pítí jest všem.

Klingsor.

To nad hádanku temnější jest.

Merlin.

Mníš? —
V svém rozluštění jen ti temnou byla,
že Panna se ti dosud nezjevila.

Klingsor.

Ký člověk je to? — Škodolibě, slyš,
se záhy směješ. — Věštění já ždám,
mně pověz, na co budu umíratí?

Merlin.

Jsi shnilý kmen, jenž mladost lze si sám,
hořká tě bolest srdce zchvátí.

Klingsor.

Ty drobné, jež máš pohotově, znám,
to rukama se dalo nahmatati.

(Odejde.)

Merlin.

Zda touto hrou on brzy zmdlený byl?
Je starcem, tož to nesu trpělivě.
Když Satan odpověď mi dlužen lstivě,
mne žvanil zvolil za svých šklebů cíl.

Jen příznej se, ty splítáš tůcky,
ten pobyt zde tím stal se tobě dražší,
a čím se dále tvoje noha snáší,
tím zpět víc rve to tvoje krůčky!

V skal soutěsku mé oko vidí,
tam dům tvůj, budiž bytem tvým,
proč míchat mám se mezi lidi,
když, co jest lidské, nesdílím?

Ti mezi příštím, minulostí v boji,
se v milé nejistotě hrouží,
před duchem mým vše jasně, tvrdě stojí,
má duše po temnostech touží.

Klingsor

(vrátí se jako jínoch).

Zde zřím, jež hledám s vroucností,
k mé nakloněť se mladosti!
Zvěst dí, Klingsora zastáváte,

jak on orakul nám též dáte.
A od včírka že původ mám,
na ohni nejmladším se ohřívám.

Otázka hořce rve mne teď,
vy jistě víte odpověď.
Má zvíře pudy, jež je říti
přeletu, páření do doby,
jen člověk ničeho necíti,
co právě vhodným bylo by.

Tu brzy zmrhány jsou síly,
tu ztuhnou štávy, vlas jest bílý;
dům svůj by člověk řídil lip,
dnů změřit píd, kdyby měl vtip;
to umění bych poznal rád,
bych vše moh' do pořádku dát;
kdy a nač umru, mistře milý?

Merlin.

Ty blahem budeš umíratí.

Klingsor.

Velká tě hořkost srdce zchvátí,
ty blahem budeš umíratí.
(Objeví se opět ve své přirozené postavě.)
Ty dryáčníku, jemuž žár i mráz
se z huby nestydaté rázem líl!

Merlin.

Klingsore, věř, že tebe ctíl
černý i bílý mé věštby hlas.

Tvé dobré jádro věští zdar,
ty bludná hvězdo v tříšti par.
Tož dvoji smrt jsem děl, a to se stane
dřív než červánek jíttní vzplane.

Jsou bytostí všech zákonové jístí,
jak nepokoj v hodinách v nich se to rojí,
jak signatury jejich stojí,
lze celý jejich zemský osud čístí.

Tvůj život vždy jak dvoji znám,
tvé srdce prostoty se vzdalovalo,
jen co jsi zpaběrkoval tu i tam,
žeň velkou tobě znamenalo,
tož také smrt, jež jednoduchá jiným,
tě zchvátí dvojim obličejem stínným.

Klingsor.

Tón kazatelský vypusť ze svých vět!
Já olej kněží nemoh nikdy strávit.

Merlin.

Výsměchu vysmívá se bledý ret!
Hrůzou se chvíš a chceš se silným stavít.

Mně neslušno tě mistrovati,
neb ty jsi stár a já jsem mlád,
s jinými musím obcovati,
nač's překážky mi v cestu klad?
Svou cestou šel jsem, neprošen tu čníš,
jdeš ke mně a mou cestu tarasiš.

Castel Merveil tvé působitě,
 buď, jaký jsi, a z mých jdi cest,
 nevím, co bych ti říci měl příště,
 stráž mezi námi příliš velká jest.

Ach, obloha a moře, celá zem
 jen žebřík byly, po němž krácel's výše,
 tu platilo, co pokorou my zvem',
 s vši rozhodností popřít v plné pýše.
 Jen mrtvé, slabé lidstvo shledávati,
 ti plné síly udrželo dech,
 cti, lásky, pobožnosti věnec rváti
 jsi začal, vrhat do větrů jej všech.
 Jak muž to prováděl's i jako pravý rek,
 kus světa velký za to je tvůj vděk.
 Jen ovšem, tento kus je pustý dosti,
 na poli takém nic se nedaří
 než podvod, bludy, chtiče, citlivosti,
 lest, jaká sluší taškáři!

Klingsor.

Ty sám však? . . .

Merlin.

Rci, zda plní tvoji hrud'
 zvuk jeden ze mne? Co chceš poslouchati?
 Klingsore, posud scházela mi chuť
 v bádavé hrdosti se v sobě rváti,
 při vlastní ceně pyšně přísahati!

Vše, co tu žije a se potácí
 a ve vlastní se hýbe formaci,

než sobě sám jsem, blíž mi jest.
 Duch krále vznešený i čest,
 i jemná, fialková věrnost paní,
 rytíře odvaha i dívek ostýchání,
 měšťáčka nejmenšího všední den,
 sedláčka posledního trud i sen,
 vše cenné jest mi, víc mne hne
 než vlastní já, mdlé a ničemné.
 A že jsem všemu sebe rozdal sám,
 vše navraceno v sobě mám;
 a ve mně rostou, vadnou, spí, se vlní
 ne moje myšlenky, leč ty, co světy plní,
 I táhnou slavně přísnou drahou svou,
 já s nimi k moři letím pírkou hrou,
 ty v jeho moři koupají se, plaví
 a svatou krutostí mé já mi tráví.

(Klingsor chce jíti.)

Stůj! Hovor ten mne bolel jen.
 Proč musil's v moje kruhy zablouditi?
 Buď pod stráž toho postaven,
 ježž jediného můžeš pochopiti.
 Demiurgu!

(Zjeví se Satan. Klingsor padne obličejem
 na zem.)

Dej starci občerstvení
 svých postav rejem, jež se věčně mění!

(Merlin odejde.)

Satan.

Můj silný syn v zlém bludu dlel,
 že's u mne hoštěn, za to měl:

z mých malých nejmenší to byl,
 jež's jako největšího ctil.
 Já tobě těchou jinak přispěji,
 ten nezvedenec jest již z kolejí . . .

Tu záruku dávám i zástavu,
 ty právo máš, on v nepravu;
 nejhorší protivou zchvácen již, mdlý,
 byl by rád prchl, však nemůž' on;
 svou nejděsnější kletbu vychrlí,
 v změt' hadů sevřen jak Laokoon!

(Satan zmizí. Klingsor třesa se
 vzchopí se a odejde.)

X.

Noc: Tábor a stany stolového kruhu.

(V otevřených stanech dřímají: Artuš,
 Ginevra, rytíři.)

Niniana

(vystoupí mezi stany):

Kdo mne chce zachytít?
 Uklouznu v šerí,
 chodidly z peří
 krok se smyk, vzpjal;
 nikým se nevznítit,
 ó, citů zázraky!
 S větry a oblaky
 volně si hovoří divenka dál.

(Přistoupí ke Ginevře.)

Sestřičko, dobře vím,
 zlíbat mne chtěla's,
 vědětí měla's,
 to není z rozkoší mých;
 z dálky teď přicházím,
 plížím se tiše,
 tknu se jen s výše
 víček tvých řasami zacloněných.

(Políbí oči sestřiny.)

Já každému ráda
z duše bych dala,
co ta si přála:
ode mne mít,
leč každý to žádá
a mluví o tom,
tož dívka potom
zárnou šij musí k nim obrátit.

Prstýnek čárem
v oheň se nití,
rubiny svítí,
tady mám jej;

(stáhne si prsten s rubínem s prstu)

největším darem
nejsladší přání,
tužby a vzplání,
prstýnku, spícím ty v půlnoci dej!

(Vyhodí prsten do výše, který jako lesklé
vzduchové zjevení nad stany zůstane stát
a nad nimi se vznáší.)

Artuš
(v snění).

Já bloudím v úcty chvění
síněmi tvými odvěkými,
skráň hale ve modlení,
Montsalvači, mou obět vliďně přijmi!
Tvůj výzev, Grali, dlouho nám již svědčí,
mne vem i s lidmi mými,
kruh stolový u tvojích stupňů klečí.

Gavein
(taktéž).

Kde's, věnci vavřínový,
tak svěží neustále,
jež milka s lásky slovy
mi vila, poctivému reku, k chvále?
Tu krouží větrů v reji,
zvaď na prach dál a dále,
vratkému lupu listů těch se směji.

Gareis
(taktéž).

Nevzplá tu závist více,
v kvas plný nemísí se,
když bílá holubice
s hostií, křídly bíjíc, slétá k mise,
v dol s hůry nasycení všem jdouc k dúhu,
ve srdcích roznítí se
a milost v templářů všech přísném kruhu.

Erek
(taktéž).

Kdo je to v žluté záři
ten raněný tam, úpící?
Můj pozdrav jeho tváří,
Amfortas je to, léčby dychtící.
Roi pêcheur! I zde tak štkání učí
ta lidská bolest ječící,
zde zůstanu, chci nésti, co tě mučí.

Ginevra

(taktěž).

Síguno, holubičko,
v skal sluji plačíc dojatě,
miláčka mrtvé líčko
v škleb smrti plá v tvém klínu bohatě.
Strast duše nejvěrnější září čistá
v nevěsty boží komnatě!
Máš ještě pro mne v komůrce své místa?

Lancelot

(taktěž).

Šionatulandra jímá
mne los, můj zpěv jej chválí;
kdo v lůně lásky drímá,
ať mrtev jest, přec má vždy život stálý.
Ach, takou mrtvolou se státí,
by Siguniny žaly
nade mnou mohla Ginevra vždy lkátí!

Artuš

(zmltán neklidem v spánku).

Ždáš oběti snad hrůzné,
ty vzduchem kroužící děse?
Jen žádej, žádej různé,
ty chmurná vatro v svatých žárů plese!
Co milující tvoji zavinili,
že nejstarší strach pne se
a tebou vzbuzen hřímá v žíly?

(Vstoupí Merlin. Červánek se zažihá.)

Merlin

(k Ninianě, která chce uprchnouti).
Ty zůstaň!

Niniana.

Chyť mne!

(Rubínový prsten snese se na její hlavu,
kde se rozšíří v paprskový věnec a spočine.)

Merlin.

Aj, hle, toť hvězda jitra,
jež k zemi dolů s nebe klesnula,
z pouhého bláznovství
nenašla, kde by spočala, a v ráz
Merlinu sjela do nader,
jej vyměnila, zfalšovala, otráвила;
Merlinem není víc . . .

(Niniana se smíchem uprchne.)

Ó, hvězdo jitřní,
určenou drahou vysmíváš se bajce.
Před sluncem putovati je tvůj los.
Slunce se nebes prostorami řítí,
by zlíbalo luzného hlasatele,
jej nedohoní nikdy. Pláče v studu pak,
až syto bolem zajde v moře. On
z tmavého okna tety směje se
jak smává Venuše nad žalem vdovím.
Ó, já již zaměňuji pohlaví,
jak Teiresias kdys! —

byl slíben třetí. Zdali jest již zde,
se ptejte tluku srdcí svých! — Již přešel
čas potlačené bědy pokorné.
Na příště s veselou chce žítí tváří
a nadšen býti mezi nadšenými.

(K Artušovi.)

Já беру tobě zemskou hodnost . . .

(Vezme mu korunu.)

Platím

zde cenu za to:

(Posadí mu opět korunu na hlavu.)

Budiž králem v Gralu! —

Kdo s vámi jde, vy víte, za mnou v sled;
Neb já jsem duch! Vás vede Paraklet!

(Odchází s králem napřed. Královna a rytíři za nimi následují.)

XI.

Castel Meryeil.

Nádvorí.

Klingsor. Trpaslík.

Trpaslík.

Nesmím já s tebou být?

Klingsor.

Hleď do vnitř jít!
Santalu dřevo hleď
v žár vonný vznítit,
balsámy drahé teď
v plameny řítit!
Svíčky vše zažehniž,
schody spěš městi,
k sloupům se rozběhniž,
věnce kol plésti.
Nádherně všecko dnes
upraviž v chvatě.

Trpaslík.

A co, můj pane, ples?

Klingsor.

Uzříš jej svatě.

(Trpaslík odejde do zámku. Klingsor usedne na drnovou lavičku.)

Klingsor.

Kůň starému Rothrovi, jak se dal v cval,
kles tíhou na útěku z boje,
dál hnali se rytíři, vojska shluk dál,
tu leží v prachu a tříští své zbroje;
skráň sklesla mu, jeho zrak se stměl,
kdo mroucího starce by podepřel
a pomoh mu z děsného boje?

Trpaslík

(v zámku).

V tvých zvuků vichřici
zdi, valy tají,
viz sloupy se řítící,
ztlum harfu bouřící!
Ať přetrvají!

Klingsor.

Zří stařec již, každý opustil jej,
sám zůstal věren on sobě,
vznes k milému světlu obličej
i osleplé oči své obě.
Však mladičká vítěz kol hřímaje v cval,
slez s koně, by tajně se odplížil dál:
„Smrt nechci kaliti tobě!“

Trpaslík.

Slyš okna řinčící,
jak zpěv se nese!
Trám, strop jat zímnicí,
borť a hne se,
bouřících duchů shluk
řve, funí na tvůj zvuk —
všecko se třese!

Klingsor.

Můj hochu, ty myslíš, že bolestí mru,
že bozi v cíl tento mne svedli?
O, drahý, zmiraje blaženstvím vrů,
že tebou zde zmožen kmet zšedlý!
Můj hochu, můj hochu, to byl ten žel,
že většího nikdy jsem neuzřel;
nu, v tento cíl bozi to svedli!

(Umře. Castel Merveil se sřítí.)

XII.

Montsalvač.

Schodiště pod předsíněmi.

Parcival Lohengrin.

Parcival.

Ta strašlivá poušť, jež nás kolem svírá,
již leží za chvatem tvých kroků smělých,
taj chrámu toho, jenž k nám vřídne zírá,
i všech těch jaspisových síní ztmělých,
ti, chodče, jenž's tu zazvonil, taj není,
jej zjevil ti šept rtů mých neumělých.
Nuž, jak had kůži v novém slunci mění,
ty pochyby se zhoš zde v našem máji,
zdar získaný v ráz zachyt bez prodlení
a blah se octni v Salvaterry kraji!

Lohengrin.

Nech, Herzelaudin synu korunován,
mne u vnějších zde propylejí dlítí,
jak keř se trást, jenž víchrem obletován,
a ptát se: Kdo mne mohl vyvolítí,
mne, jenž sem šel, hoch lehce podkasáný,

kam bez starostí chtěla noha jíti?
Vždyť obdařen jen všedně, vstoup jsem
v brány.

Parcival.

Spěj dál! Necht dar, jež máš, se najde všady,
vhod náhoda v ta místa pomohla ti,
proč nejdeš tedy, poutníče můj mladý?

Lohengrin.

Na řadu božském rouhačem se zvátí
já musím, rván v olbřímí kruhy tmavé;
rač kajícimu rozhřešení dátí!

Parcival.

Snad nyní budeš věděti, co pravé.

Lohengrin.

Můž' svatým být, co dá se dosáhnouti?
A nekonečným, k čemu konečnost
se dostati můž' peruti svých pouti?
Ne, mne tu obejmá nezbytnost,
svor řetězů mne chytá kalených;
čin člověka, jenž patrn v budoucnost,
jest, octnouti se v stavu zvolených.

Parcival.

Tak, Lohengrine. Chytrácká ta lest,
že ctnost jak halěr je, jímž koupíš brzy
skvost nejvyšší, zde v neváznosti jest.

Sem přišel ne jeden již hříšník drzý,
 a dívoká mlád jest na Monsalvači,
 Siguna, Anfortas tu v hříšném plesu!
 To však nám stejně chytráckou lest značí:
 Mní mnohý! trud když s odříkáním nesu,
 Gral posvátný já najdu ve svém pláči.
 Hleď, já plám v hedvábu i ve šarlatu,
 těch nejsa lepší, které zaclání
 jen chudoba ve hrubém bidy šatu.
 Gral tajemství jest, Gral jest poslání.

Lohengrin.

Leč když vzplá žárem písmo na kalichu...

Parcival.

Tu stejnou rozkoši jsme posvěceni.

Lohengrin.

A nikdo neví, kdo víc hýří v tichu.

Parcival.

A nikdo, zda v těch v rysech ve plameni...

Lohengrin.

Sám zákon dal, či Gral v své všemocnosti.

Parcival.

Jha povinností zbaven bez ostychu...

Lohengrin.

Pak volný život plesá v blaženosti.
 Tu chór se plní mořem visionů,
 které se řítí stropu od výsosti.
 Andělé, Síly, Knížat dav a Trónů
 kol sloupů po paprscích sjíždí všudy,
 své koruny snášejí na Madonu.
 Ta v zlaté křeslo rozložila údy,
 se noříc v dítě, v ní kdys ponořené,
 jež ručkami Smrt drtí s hřichu pudy.
 Sbor světců davem odevšad se žene,
 ti s plesem svoje ukazují rány,
 v jich mučení jim lidmi uštědřené.
 V největší trýzni našed ráje brány,
 Sebestián nejsladší smrti hyne,
 rozkoše vrchol našel svrchovaný.
 Pak anděličku sem se zástup šine,
 ten chytne kalich, kříž ten, či trn hbitě,
 ten sloup, ten důtky, jimiž krev ta plyne,
 jak vitr západní vlá v zralém žitě,
 tak ryje, bouří, hříme v moři Lásky
 hra varhan v tónech svatých hněvu sytě.

Parcival.

Kde zůstal žal?

Lohengrin.

Žal umřel štěstím Lásky.

Parcival.

Kde vráska?

Lohengrin.
Shladila jí ruka Lásky.

Parcival.
Kde stíny?

Lohengrin.
Strávilo je světlo Lásky.
Tak v plesu, mládí, barvách jásá Láska!

Parcival.
Teď nápis přečti si na naší bráně!

Lohengrin.
„Dle vlastních práv jsem založil se sám;
snah vašich po mně marný rej.
Ten poutník, který najde přec můj chrám,
já hledal jej.“

Parcival.
Zmírají nuzná, hrubá slova maně,
jež s tíží z našich úst se plíží v taji,
tim, zemské větry že zde hrubě vlají;
vše v radosti teď vytoužené mizí
před tváří toho, tělesně co ryzí.

Lohengrin
(vystupuje po schodech nahoru).

Titurel
(vyjde z vnitřka).

Zpět! Slyšte Boha poslední teď zvěst!
Já, otřesen až do nehlubší hloubi,
jdu od svatosti, již mi hlídat jest.
Jak v proudech člun se chvěje, kořist zhouby,
tak chví se, tryská, hněvem rozkypělý,
v poháru krve proud, jež květy snoubí.
A písma ohnivého hlas nám velí;
„Bok opásejte, vzhůru, templárové!
Zlo nutí Nezkrotného v odchod bdělý.
Pryč ze západu musím, v kraje nové
svůj chrám s tohoto pole musím vznésti,
zřím, do Indie vzduchem jak již plóve!
Co tam se stane, slyšte moje zvěsti:
Říš novou čistých, svatých kněžských druhů
založím ve pralesů chimárném klestí,
než zahání mne z vyvolených luhů
sám Antikrist. — On touží otravou
vin největších z nás nadělat si sluhů.
Kdo slední přišel sem, měj službou svou,
by zůstal tam, kde červánek se nítí,
útěchou bolu, zlému v půtku zlou.
Titurel hlídat bude dál Chléb Žití,
král Parcival jest velký, zářící,
v svět poslem bude Lohengrinu jíti.
A tito tři jsou zemskou Trojicí.“

(Titurel v zbožnění ukloní se proti vnitřku chrámu.
Parcival stojí na schodech v sebe pohřížen s rukou
na meči. Lohengrin kráčí s vlajicemi kadeřemi po
stúpních dolů.)

XIII.

Pustina.

Stolový kruh na pochodu.

Ginevra.

Směr cesty máte tam?

Artuš.

Ba mám, ba mám.

Lancelot.

Kde Merlin as?

Artuš.

U lesa zpátky,
jíti zas
máme, přijde v čas krátký.

Gavein.

Gareisi, co máš na práci?

Gareis.

Své kroky počítám.

Gavein.

Proč?

Gareis.

Mne horko trmácí,
tak ujde přece nám
cesta dlouhá tuze.

Lancelot.

Ty, Ereku?

Erek.

Co jěn?

Lancelot.

Co trvá naše chůze,
byls' něm.

Erek.

Ó, cos vře v duchu mém,
však nechce...

(ukazuje na ústa)

to odsud ven.

Rytiř

(sedne si).

Buď s vámi zdar!

Jini

(jdouce mimo).

Jen kroků ještě pár,
i nás rve žár.

Lancelot

(k Erekoví).

Co o proroku smýšlíš as?

Erek.

Že bída učí modlit nás.

Lancelot.

Mníš, že jest falešný a prázdný on?

Erek.

Jak, myslíš, že můž' pouze lásky ston
být chlebem nám?

Pak víry této drž se sám!

Jahody s keřů sbírejte!

A menší dělejte sousta!

A pít nikomu nedejte,

pak zbude v měšcích vody spousta!

(Skácí se a umře.)

Lancelot.

Ó, pane, čacký bratr pad!

Artuš.

Mluv, Ereku, jsi churav snad?
Zhas' — Jaký bol to bezděčný!
Tak chmurný, dobrý, statečný!
Červ dlouho na něm, dlouho rval,
byl mlád, ač letitý se zdál.
Na prahu propad smrti v žeň.
Řezejte větve, máry zbudujte,
s ním v konce cesty putujte,
ať dojde s námi zároveň!

Genevra.

Havrani víří nám u hlavy.
Zaplašte příšerné ohavy!

Rytíři

(kól mrtvoly Erekovy).

Zde leží, jak by se usmíval!

(Zvednou mrtvolu.)

Genevra.

Hledejte Merlina!

Artuš.

Jen dále, dál!

(Táhnou dále.)

XIV.

V lese Briogneském.

Niniana

(lovíc na udici u rybníka).

Když jsem starou svoji tetku
pořádě v prst kousala,
že mi měkkou střídku k snědku
z ústek žravých vyrvala;

„Čarodějko zlá,“ mi věstí,
„šťěstí tebe ozáří,
z sedmi nezdaří se šesti,
sani zlé se vydaří.“

(Vytáhne rybku na udici z vody.)

Mám, běličko tě malá,
na šňůrce lepé.
přec jsem tě varovala,
ty zvírátko slepé:

„Nedej se obloudití
vnadídlem ni trochu!“
Tys neslyšel to zníti,
tož pocíť to, hochu!

(Usmrtí rybu.)

Když jsem tělu staré tetky
dala postrků i ran,
že mi plný měsíc hnedky
s nebe od ní nebyl dán.

Chtěla těšiti mne teta,
zlost mou rychle halíc v lež:
„Největšího z mužů světa,
dítě, jednou dostaneš!“

Merlin

(vstoupí).

Já bojím se, že stará tetka lhala.

Niniana.

Aj, včerejší to divoký je host.

Merlin.

Jeť arciblázen bláznů před tebou.

Niniana

(k sobě).

Ten obr přišel sem s hor měsíčních.
Ne tak: jen trochu výš než lidé rost.

Merlin.

Kdo mimo tebe však jej přemůže?

Niniana
(pro sebe).

To čelo snad z mramoru tesáno?
Ne, bělejší jest jen než u jiných.

Merlin.

Na obět svoji, krásko, ránu veď!

Niniana
(pro sebe).

Což trůní na čele mu noci mrak?
Ó, ne! — On má jen krásné, černé křtice!

Merlin.

Však běda, špatný příliš lup jsem já.

Niniana
(pro sebe).

Ach, takové rty oheň chrlí jen!
Ó, nikoli! — Jen bájná ústa má.

Merlin.

A přec bys měla velkodušná být.

Niniana

A přece nemiluji toho muže.

Merlin
(přistoupí k ní).

Když, v hvozdu svěžím luzná květino,
jsi v pýše vlastních vnaď se neusnesla,
všemu, co lidskou nese podobu,
se vyhýbati, právem zhrdajíc
tím, že to krásy tvé je fraška jen;
když's nepřisáhala,
slast rozkošného svého hovoru
než pouze lesu tomuto neb zdroji
či nebi sirému že nezadáš,
přej, sladká divoško, mi jedno slovo!

Niniana.

Ty vážný pošetilče, Ninianu
proč pokoušíš?

Merlin.

Blažící utrpení,
proč mateš mne?

Niniana.

Jdi za úkolem svým!

Merlin.

To já ti dim.

Niniana.

Ký jest můj?

Merlin.

Milovat mne!

Niniana.

Bez vůdce tvoji bloudí pouští. Jdi!

Merlin.

Po cestě táhnou, již jsem určil jim.
Jak potřebí mne mítí budou, hned
jak zvuk, jenž břehem řeky cestuje,
jak hromný klín, jenž s nebe dolů sjel,
jak myšlenka, jež letí k milence,
jsem u družného davu. Chci-li býti tam,
již jsem tam.

Niniana.

Což jsi mocný kouzelník?

Merlin.

Když tobě vhod, na kyn můj z hlubiny
se vznesou kovu bílí králové;
když tobě vhod, v ráz proudy rybníka
své lože opustí, stříbrnou bránu
ve pestré zdobě škeblí, kaméneků
nad tebou sklenou, kněžno vděků všech!
Když tobě vhod, vyženou tyto kmeny
křišťální, zlatý plod, vzduch zazpívá,
a z trávy bleskne omlazený obraz
hvězd s měsícem.

Niniana.

Jsi vskutku mocný tak?
Mluv, čeho pak ti třeba?

Merlin.

Potřeby!

Niniana.

Jak věřit mám v tvé neštěstí?

Merlin.

Ó, věř jen!
Ta rybka, jež se na zemi tam zmitá,
tvou lehkou rukou usmrcena, byla
Merlina šťastnější.

Niniana.

Ty služeš Merlin?

Já Niniana sluji.

Merlin.

Ona měla
přec veselou svou chvílku! Všady radost
až v poslední kout velikého domu!
Jen jeden nešťasten — pak nikdo.

Niniana.

Drahý!
Hned vykouzli mi krásnou vznešenost,
o které mluvils.

Merlin.

Tak, opičko něžná!
Jsem blažen tím, že ty jsi pošetilá.
Vid', svět stál zpřímá příliš dlouho již?
My obrátíme ho jak rukavičku
a dětský v jeho rozvrat zajásáme.
Má kvěsti jaro červené? Jen poruč!

Niniana.

Tak hněvně mluviš-li, tu hned se bojím.

Merlin.

Ó, jen mi popřej na hodinku sen,
jak rybička jej měla ve vodě!
Mně stáhnout pomoz žhoucí roucho muk
života, o který jsem nežádal,
bych moh' je svinout, složit k nohám svým!
Syn Alkmenin nes' jedovatý háv
na Oitě teprve, já nosím svůj
od narození, leta již.

Niniana.

Tvůj ret

lká o smrti jen. A přec miloval's?
Že životem je láska, říkají.

Merlin.

Tož dej mi lásku, abych žítí moh'!
Pojď k bílému tam hlohu, sněživě

jenž k zmlklé sluje lemu tam se tulí!
Tam do kapradin stéká kapek spád,
cos dýchá jako smírná minulost
jí z jícnu. Budoucnost však zavěstí
hlas tichých duchů králi odtamtud
jak pastýři. — Avšak, my posud žijem,
ta dívka strach má, slyšíc o smrti.
Pojď, pod ten bílý hloh si sednem tiše,
a já si pomyslit chci, že jsem pastýř,
jenž od tance sem přišel s dívkou svou.
„O letnicích se vezmem“, šeptají
sí do ucha. On dívě uloupí
jí darovanou stuhu s klobouku.
Však toho neučiním, Niniano,
ne, líčko tvé jen tiše pohladím
jak padající list by se ho dotkl,
však hněvat-li se budeš, nechám toho.
Na tvoje prsty položím svou ruku,
jí tisknout nebudu, jen dotknu se jí,
však hněvat-li se budeš, nechám toho.

(Odejdou k bílému hlohu.)

XV.

Pustina.

Artuš, Ginevra, Stolový kruh.

Ginevra.

Kéž by zde byli havrani!

Artuš.

Kéž by tu byli!

Ginevra.

Tam! Tam!

Artuš.

Co zříš?

Ginevra.

Večerní jas
říms chrámu ozlacuje kraje.

Artuš.

Jen v stružkách deštových hraje,
to strmých skal je dlouhý sráz.

Ginevra.

Ne, to mi žalmy znějí v sluch.

Artuš.

To podél sosen zvučí vzduch.
Co platen klam, co šetření?
Dlíme v püsté pláni,
kolem stopy ani
lidského bydlení.

Ginevra.

Co, Artuši, nás mohlo až sem vést?

Artuš.

Ó, drahá, šílenost mocný druh jest.

(Položí korunu na kámen.)

Zde vínek v Gralu. Jest na prodej,
kdo domů nás dovede, vem si jej!
Já rozvahu již ztratil . . .
Ó, hlase mé duše, výstrahy!
Ne nadarmo děs mne zchvátí! . . .
ó, šepté strašidel neblahý!

Ginevra.

Mně, Lancelote, s hřebce pomoc' třeba.

Lancelot.

Stolníku, máme ještě chleba
a vína?

Stolník.

Chléb jest dojeden,
poslední vína doušek odměřen.

Ginevra.

Můj sluho, Lancelote, neslyšíš?

Lancelot

(k Stolníkovi).

Pak o tvůj život, ničemo, jde již!
Na tom se zotavíme
a kavky nakrmíme!

Artuš.

Kěž by jen kavka neb sup
vřili nad rovy těmi!
Ti táhnou, kde tučnější lup,
co na této jest zemi?

Ginevra.

Mám žízeň!

Lancelot.

Báje chci ti vypravovat
o Tristanu, Isoldě luzné.
Snad, kněžno, osvěží tě tyto zvěsti různé.

Artuš.

Skraň zahalte, přistupte všichni sem!
Já uloupil jsem čest nám všem.

Zde nesměl jsem se dlouho rozpakovat.
Gaveína s Gareisem poslal jsem do dále,
aby nám cestu k domovu hledali,
jdem bidně, studem rudí,
a žít dál budem chudí.

(Gavein přichází.)

Kde druhý jest?

Gavein.

Sklouz' v jícen tmavý!

Ve hloubi leží skal.
Kěž bych při něm spal!
Má plevel špatné mravy.
S temene drzý se šíří, bůh ví kam,
šlápneš a jsi ten tam.

Ginevra.

Však, dobrý Gaveine, zda cestu našel's nám?

Gavein.

To, krásná královno, věc zdařená;
leč skákání nám půjde k duhu,
ta propast v mlžném leží kruhu,
kol holiny jak stuha pletená.
Jsme nahoře, tož přátelé,
jen dolů vesele!

Artuš.

Ach, pomoc, pomoc, z Arcivraha ruky!
kol skalné stěny jen, borovic shluky!

Ty siné pískovců rohy trčí
hladké a kulaté
jak kupa pecnů; v tom smrčí
nádechem mechu žlutého bohaté
— ó, strašlivé dráždění —
jsou rýhy a skuliny strakaté,
vždyť šafrán patří k vaření

Rytíř.

Kostkami rozhodněm: Zabit buď hned,
komu ok nejméně padne!

Artuš.

Ó, než-li dotrpi žiznivý ret,
hrou nežli stanem se závratí zrádné,
dřív než by hlas
ve hrdle zhas',
zpráhlém jak pergamenu kůže,
nevinní druzí, co jen kdo může,
po vůdci volejte hvozdem i v sráz!
Lvů lve, nám zjeven v rajských ohňů roji,
v bezměrné tísní jsou zde věrní tvoji.
Merline, slyš a vysvoboď nás!

(Rozptýlí se volajíce.)

XVI.

V lese Briogneském.

Merlin, Niniana
(sedí pod bílým hlohem).

Niniana.

Jen nemysli si, že snad se mi líbíš!

Merlin.

Ó, luzná sama sebe zrádkyně!

Niniana.

Já zbláznit bych se měla do muže?
Volného lesa ptáče nejvolnější,
jak psiček poslouchati na tvůj hlas?
být bez těchy, když mrzut pohled tvůj? —
a svátek mítí ve tvém úsměvu?
Než to bych věřila, spíš uvěřím,
že za jasného dne se ztemní slunce.

Merlin.

Což kdyby se to stalo?

(Pokyne. Slunce se zatmí.)

Niniana.

Čtveráku!

Mne chytře za slovo vzal's.

Merlin.

Ochromena

tvým rozmarem jest síla Demiurga.
V jeho vnutím konstelace — jí to fraškou.
Což lhostejná ta její nezmarnost,
jež z prázdných, drzých září úsměvů,
by život byla snad?

Niniana.

Slyš, blázne, lampa
tam došla nahore. Ji rozžni znova!

(Na pokyn Merlinův opět se rozjasní.)

A jsi-li ten, jež hlásila mi tetka,
rcí mně, co láska je.

Merlin.

Tot Némá, srdéčko,
toť blbá Némá, zraky hovořící.

(Políbí ji.)

A teď buď s bohem, krátké moje štěstí!

Niniana.

Ach, ty chceš jítí?

Merlin.

Musím.

Niniana.

Ty a musíť?

Volání stolového kruhu
(z veliké dálky).

Merline!

Merlin.

Volají mne.

Niniana.

Kdo že volá?

Ty podvodníku! Netvore! Kdo volá?
To zvěře chraptivý ryk večerní,
jenž s jejich travných křižovátek zní!

Merlin.

To rytíři jsou, král a tvoje sestra.

Niniana.

Jak, sestra? Což mám sestru? Kdo je to?
Ty jsi mi sestra, otec, matka.

Merlin.

Drahá!

Niniana.

Nu dobře, bereš si to za záminku.
Však dostí dlouho mým byls' opravdu.
Pět minut nejmiň!

Merlin.

Ó, buď milosrdná!

Niniana.

Být chtěla jsem mu služkou nejvěrnější,
čerpat mu nápoj z křemitého zřídla
a vonné jahody mu sbírat v jitřní rose,
ač vím, že nemá toho zapotřebí;
na noc bych měkké rozházela listí,
do klína vzala jeho milou hlavu
a bez spánku bych zůstala, by sladčeji
zdřím. On síc toho nemá zapotřebí,
má vína, krmě, podušky, kdy chce jen,
však myslila jsem, těšit ho to bude
od jeho dívky . . .

Merlin.

Družná žvatlalko!

Niniana.

Uč Merline mne, tebe zapomenout!
a nelze-li to — a já věřím, to
že i tvou božskou sílu přesahá —
buď milosrdný, znič mne! Ó, ty muži,
nemůžeš vědět, kterak mne to bolí.
Já nemám země, nemám nebe více.
Jsouť ve tvou zřítelnici vhrouteny.

Merlin.

Při svaté báni nebes nad námi . . .

Niniana.

Čím svatá bán ta může tobě býti?
Ty rozkážeš, a s přísahou se sřítí.
Jen přisahej, že vrátíš se, klam dál . . .

Merlin.

Při sobě přísahám! při Merlinu.

Niniana.

Při všem, co bědné Ninianě nalhal.

Merlin.

Já nalhal?

Niniana.

Při tom slovu, jež, jak dí,
jej váže nezdolnými pouty, které
jej síly zbavuje . . .

Merlin.

Kěž byl bych lhář!

Já nelžu.

Niniana.

Proč mne tedy podvádíš?

Merlin.

Jest slovo, příšerné a hlubé, lstivé,
jež vysloveno, pro vždy na ta místa
by zaklelo mne . . .

(Zarazí se.)

Niniana,

Ha! Že toto slovo . . .

Děs jímá tě . . .

Merlin.

Hm, mráz to, zimnice!

To začíná být hnusné! Kdo v to hledě,
by nezachvěl se, být i Merlin?

Niniana.

Ale

tož rci přec, jak to možno!

Merlin.

Já bych nemoh'

tak daleko jak brouk na šnůrce hochů
se potom vzdálit! Jaro prošeděl bych
zde mezi krokusem a kopretinou,
kol Jana počítal bych plody hlohu,
zde píseň jeseně by pěl mi drozd,
zde nohy mé by mrzly v sněhu zimy.
Tak bezmoc vedle všemoci . . .

Niniana.

Ó, vyslov

to, prosím!

Merlin.

Nikdy!

Niniana.

Jestli celek ne,
půl aspoň! Čtvrtku! — První písmenu! —
Smím hádati? Je P to C či K?

Merlin.

Ty ženo nejnešťastnější, zda víš,
co na mně chceš?

Niniana.

Ó, jistě velkou věc!

Pro dech co okolků! Být pravdivý,
řek bys to dávno
a sám a rád. Což zneužít chci toho?
Vždy ponesu to tiše . . . A když umru,
jak odvane dech konvalinky lehce,
já slabé, oblouzené dítě nymf
jen smavě vydechnu to šeptem: „Větre,
zde máš, co svěřil mi, já nechala
mu jeho svobodu.“

Merlin.

To zkoušet na mně

přec nehodláš?

Hlasy stolového kruhu.

Merline!

Merlin.

Pravdu máš,
jen zvěř to křičí na svých křižovatkách.

(S hrůzou.)

Má jediná to bude společnost.
Dlít u cesty bez vůle, bez pomoci
u trav a šelem! Ohlas pouze vlně
a echo větru, zrcadlo být hvězdám!
jak pátý živel, živ a mrtev přec
jak první čtyři!

Niniana.

Když se toho děsíš,
pak pro vždy ztaj si to.

Merlin.

To také chci.

Niniana.

Já nebudu nešťastna pro slovo.

Merlin.

Spíš šťastnější.

Niniana.

Naposled ještě zní to ošklivě.

Merlin.

Ba zní to tak.

Niniana.

Ne, ne, nemůž' to špatně znítí.

Merlin.

Nech hloubání!

Niniana.

Snad zní to zcela obyčejně . . .

Merlin.

Nech, zapomníme to, ten zapuď mrak a mluv
cos veselého!

Niniana.

Mluvit, žvatlat jen!

Jen já mám žvatlat, slabikou on skrbli.
Ne, na ústa prst! Chci být tichá již.
Máš ticho rád, nu dobře, máš je mítí!
Bud' kletý zvuk, jež řeknu ještě. Jdi!
Víc nechci tě, já tebe nenávidím!
To nejhorší bych mohla nyní tobě,
věř, udělat . . .

Merlin.

To učíš! Jak mi jest?

Niniana

(na jeho šíji).

Ó, miláčku! Řeč celou srdečnosti
a slovník lichocení vynaložím,

čtí z rudých ústek svojí opičky
kde jaké jméno něžné! Merline,
to jedno slovo jen mi za to dej!

Merlin.

A neobrátiš ty je proti mně?

Niniana.

Ne, opravdu.

Merlin.

Přijď časem ke mně — uděláš-li to . . .
Já nemluvim, mluví to samo ze mne,
to muka propukají.

(Vysloví to slovo.)

Niniana.

Já neslyšela — zda to znělo tak?

(Vysloví to.)

Ó, běda mi! Tvář jeho mění se! . . .

Merlin

(znetvořen.)

Proč mne poutáš do řetězů,
zavíráš v kovovou věže klec?
Mohla's mi stlátí v bezu,
v růžích a jasmínu přec!

Niniana.

Merline, to plot je, kvete svěže,
zlý nebyl můj úmysl, věz!

Merlin.

Teď nejhoršího soka se děs!

Niniana

(blíží se k němu).

To náhoda byla jen šílená.

Merlin.

Pryč! Nebo jinak jsi ztracena!
Já hodím tebou proti rohu věže!
Hadova družko, slyš,
já věděl to dávno, již!
Však chraň se, ty bludičko z dračího semene,
— jsem synem panny — pomsty mé plamenné!
Číhati tam venku
tí nemohu bránit za mříží, za zámkem;
však čtyř zdí ve přístěnku
zůstávám, čím byl jsem, druh titanů jsem!
Tuk obětí ať více svítí!
Síc potopa nová na lidi a zvěř!
Nemáte jiných bohů míti
vedle mne, věř!

Niniana

(prchajíc).

On šílí! Běda!

Volání stolového kruhu.
Merline! Merline!

Merlin.

Zde uvnitř! Kdo mne hledá?

Hleďte v skal tříšti
rovně se dáti,
chcem v době příští
cest více dbáti.

Okovy třesu,
tím nelze jich zchromit,
k sloupům páž nesu,
nechtí se však zlomit.

Skočíte oknem k vám,
jsem žhoucí touhy pln,
však z dola strašidla tam
se cení z krvavých vln.

Nekřičte tak žalně!
Nerušte mé spaní.
Netrpím již valně?
Třeba víc mi lkání?

MERLIN TRPITEL.

DOHRA.

I.

Hřbitov při dómě.

Minstrel, Placidus a Lohengrin.

Lohengrin.

Jako že hvězdy krouží ve sfér znění,
ó, věrní, marné hledání jest vaše,
Merlina, Artuše, rytířů není.

Minstrel.

To pravda-li, minstrela berlo, plaše
tě drtím, harfo, Artušem kdys zpilá,
zpusť Kardveil, močálem jest země naše.

(Rozbije svou harfu.)

Placidus.

To pravda je-li, zhasni, jiskro milá,
již Merlin z první věty dal mi vzpláti,
neb v tmu se sláva druhé věty skryla.

(Roztrhne pergamen, na němž psána zvěst
o Gralu.)

Minstrel.

Víc, rty mé, nemáte již v ohni státi
ve zpěvech, písních, slokách! Svě dny slední
chci bez písní se žitím ubíratí.

Placidus.

Já tomu vzdám se, co je hloupé, všední!
Kay, blázen, vítěz zůstává v tom boji,
ať určí žití sumu mně den ke dni.

Minstrel.

Kdo zpívat chceš, vol špatnost látkou svoji!

Lohengrin.

Kvil mirněte!

Oba.

Když checht zní ohavností?

Placidus.

Báh toho opouští, kdo při něm stojí.

Lohengrin.

Ó, rouhání!

Oba.

Kdy úrok nesly ctnosti?

(Odejdou různými východy.)

Lohengrin

(sedne na jeden z hrobů).

Zde na hrobě, jenž k slunci hledí stále,
jež v oblouk šlhá okna růžicemi,
se ptám, ke komu poslal jsí mne, Grale?

Jít v nitro chrámu zakázáno je mi,
i promiň, že — umrtven nejsem zcela —
vře zemské hnutí tluky srdce všemi.

Rozkazu tvého výheň ve mně vřela,
já šel, bych podle tvého vyvolení
každému pomoh', koho bída třela.

Tu mrtev Klíngsor v trosek nakupení,
Ginevra, Artuš, sbor jich — dotrpěli,
a moudrý Merlin ztracen do šílení.

Tak bolem skácen největší duch smělý.
Zřím nad zbožností šílenství já vláti.
Čest, Láska, Chrabrost — mrtví zhladověli.

Co mohlo velké se a ryzí zváti,
to hnusným rozkladem se rozpadává,
ach, komu, Bože, komu pomoc dáti?

Mně zdá se, celá zem že poušť je tmavá,
posetá kostmi místo osení,
a do nerůdné neplodnosti mává

jen černý prapor, prapor Zničení!

II.

U bílého hlohu.

Merlin

(sedí na zemi).

Můj hněv byl zprvu dívočejší
než teď; kdo s ní by šel ve zápas?
Mne v žaláři radost ukonejší,
má mlka mne krmí a hladí mi vlas

Ježno však musí se zdáti
jak tlačící, prokleté bezpráví:
já musím čekat a lkáti,
a ona jen, chce-li, se dostaví.

(Sahá po květinách v trávníku.)

Jen měsíčků kdybych měl dost,
čas byl by honbou rychloletou.
Jeť šípek vůni svou skvost,
leč druhé lip se na věnce pletou.

Na knoflíkách spočtu kabátce svého,
zda vichry šle jítro či červánků plamen.
Bůh Artuši pomoz i hlupákům jeho
ku věčné blaženosti! Amen.

Já tluku kosa naslouchám rád,
mním dosáhnout ho, za ním spějí,
však chci-li si po něm zahvizdat,
tu žluvy se v dubech mi smějí!

(Vstoupí Satan.)

Satan.

Zmiz šílení, hry nedůstojné dost!

Merlin

(vyskočí).

Co chce ten Zlý? ... Mne zničí jeho zlost.

Satan.

Zlý? O moje odpuštění budeš ždat.
Čas nastal, mé jest mínění,
po blázna bolu, blázna blouznění
rozumně opět vypadat.

Merlin.

Tvůj hlas tak drtící,
je blýskavice tvůj zrak,
hor bouř krok dunící,
proč dnes ta bouř a ten tlak?

Satan.

Jsem vždycky týž v tisíci postavách,
jak čas a místo probouzí je.
Jak před hříchem má zbožný náhle strach,
když cítí mne, hned v plášť se kryje.

Kdo jak ty bouřil, hýřil v každém času
 a hostem seděl při stvoření kvasu,
 můž' chtít, bych navěsil si cetek krám
 jak druhdy blíže Stonehenge; tam
 jsem libil se ti? Ó, dnes tížeji
 se moje noha v půdu vrývá,
 cos jako bouře mojim dechem splývá,
 v svém důlku oko krouží hlouběji,
 jak hrom se valí slova, dutě zvlášť,
 já v nejtěžší dnes oblékl se plášť,
 v tu hnědou látku rád mám zvyk se halit.
 Mám jméno mít? Mne Osud můžeš zvát.
 Máš Spravedlnost ve mně poznávati,
 mou prostotu a moji věrnost chválit.

Merlin.

Kde jsem teď?

Satan.

Kolem hled!

Merlin.

To bílé hlohy jsou.

Satan.

Ba, ani věž, ni val.

Merlin.

Jsem červ! Ó, žal!

Satan.

Jak zvěř bys ukončil, ty polobohu,
 života bídný běh,
 kdybych byl já nevložil v to nohu
 a střel svých žeh.
 Pro mne a věc mou nevedl jsi boje,
 co šlapal's zem,
 však bídný's teď. To pomsta moje!
 Já smířen jsem!

Merlin.

Kde jsou moji druzi?

Satan.

U mne,

Merlin.

U tebe?

Satan.

Ve velké obci hrůzy,
 jsou v Hadu se mnou.

(Merlin lomí rukama.)

Ne síry kroupami
 vaření, smažení,
 ne kyji, stoupami
 na kaši stlučení,
 ne v ledných lázních
 trčice nahatí,
 na kola v strážních
 vpletení v závratí —

bájký pro hlupáků zděšení!
Však to se nezmění,
je pravdou hroznou a nezvratnou,
že chtěli k Němu, a u mne jsou!

Merlin.

A já je sved — své přátele!

Satan.

Mohl's je nechatí vesele
pod stany, v kterých lampy se lesklý.
Po žertech veselých najednou již
by smrti ledné mrazy třesklý
a srdce, jimž neznáma strachu tíž,
by z tellurských unesly říši.
Teď v asfodelových lučín klínu
by bloudili bez bolesti
v šiku dřímotných stínů,
bez touhy a strachu i štěstí,
jak snové vzpomínky tiší.

Merlin

(rve si vlasy)

Teď hynou oběti béd
po zazděném pramenu vláhy,
ní kapka jim nezrosí ret,
ní vřidla jejich prahy.

Kde schází nebeský svit,
— to cítí — žít možno není;

že musí prokletí být,
jim praví mrazivé chvění.

Právě, když myslil jich duch,
tím zhynout že musí zničen,
již tuší, nový že ruch
po utrpení v nich vzkličen.

Boha a světů všech sbor
vidí ta neblahá četa
jen vzdušný jak meteor,
zjev prázdný cizího světa.

To zhouba, neštěstí, žel.
Mne vem, k nim musím já jíti.
Já, milých jenž zapomněl,
bych téhož neměl si zasloužiti?

Satan.

Běh zdroje lítost nazpět neobráti,
jí nejhorší lze, druhou mdlobou zváti.
Kázání učiním ti pro svět celý,
mám text, jimž všechny boly oněměly.
Buď kazatelnou z basaltu chlumu sám,
a zvonikem buď bouře dunící;
že nesíjí, jak druží, lest a klam,
mám jediného žáka v lavici.

Být špatným posměvačem, řek' bych v spěch:
Tys v malém stkal, co ve velkém měl's tkátí,
neb na varhanách Boha když chtěl's hrátí,
tys pro Satana šlapal měch.
To po pomluvě chutná; jak on jsem,

ne horší a ne menší navzájem.

S ním zkazil jsi to sobě zcela,
ne pro špatnosti, pro zločinu vzplání,
leč příliš duše po něm že se chvěla,
na dlažbě ležíš nyní v zkomírání.

Na stavbě obra — měsíc nebem plovat —
když tvorby kolečka vše jsi mi ukazoval,
od sebe pro vždy odstrčil tě chvatem. —
Jej chce-li někdo hájit znalecky,
on škubne sebou, dotčen sobecky;
chcet, obklíčený vlastním majestátem,
se vznášet na vzdor rozumu a v hrůzu;
rouhání Joba nesplatil, ni hněvy,
lál v Beldada, Zořara chvalozpěvy —
tak bylo, jest od časů muže z Uzu.

Či jiných neřestí jsi padl v služby?
Což rouhavé snad krčily se tužby,
chtíč chlípny s drzým domněním
tí v koutě srdce, vládnouce jím?
To kdybys zdrcen mohl oplakati,
v pokání žáru k němu žízni vzpláti,
snad prst by podatí moh' k tvoji spáse,
před kajicníkem ustoupil bych zase.

Merlin.

Nemám co odpykávat!
Má duše, výdech tužby jediný,
jak obětí čisté dým vlá k němu z hlubiny,
svůj pozdrav blahem prochvěný mu vzdávat!

Satan.

Pod zvěř tě nechal padnout, zda tě zdvih'?

Merlin.

Ba, nechal mne.

Satan.

Pak, ký byl oněch hřích,
jež vedl's?

Merlin.

Nevinná ta ubožátka!
Jím květů a plodů kynula žeň sladká,
jí barvami teplou sám jsem nēs,
bych s davem veselým před oltář kles,
proč, miláčku můj, zdeptal's jich?

Satan.

Varovných andělů má legión.

Merlin.

A žádný . . . žádný nestřeh' nám cest.

Satan.

Dí o něm, v svědomí prý činný jest.

Merlin.

V nás neozval se ani tón.

Satan.

Tak zdá se, při všem on, co jím se děje,
že na zákony neváže se,

nad nadějí, důvěru a cit se vznese,
 sám v temné vznešenosti nad vším spěje.
 Jej nehaním. Nechci se ponížiti,
 on přestal mi již hnusem býti.
 V noci, kdy nebes odepjal jsi pás,
 mně kosmos odhaluje cudných krás,
 čas nových zkušeností se mně zdvih',
 já zřel, co sotva okem ty jsi stih'.
 Mně poměr Boha k ďáblu podivním,
 a vskutku jsem žas nad tím objevením.
 Náš rodokmen kdybych měl vyhlásiti,
 všech věcí konec na svět hned se sřítí!
 Buď v mlčení a s hrůzou božství ctěno,
 však se mnou lidštěj můž' být zacházeno!
 Mám cosí před ním: Zřetelný jsem dosti,
 uznalý k lásce, k víře, ku vládnosti.
 S ran množstvím chci tě vzítí do objetí,
 pod tíží břemen zdrceného k zhynu,
 na širé hrudi mé máš ozdravětí,
 pro nové síly spočinout v mém stínu.
 Za vyučenou platil's víc než horlivě,
 věz konečně a poznej sebe;
 buď mnou, jenž nechvástá se žvanivě,
 jhu vyrván otroctví, jež hanbou tíží tebe!
 Užívej ducha, shody a volnosti
 v blaženě osvěžné hojnosti!
 Vstaň! mým buď, tři kroky zpět se beř!
 Jej zapři a pak ve mne věř!

Merlin.

Ne, ti dím.

Satan.
 Ne?

Merlin.
 Ten zvuk jedině zůstal mým.

Satan.
 Tys věru blb a zarytec!
 Má trpělivost záhy vyzní . . .
 Jest ještě jedině vlákno stkáno
 od tebe k němu přec?

Merlin.
 Je věčnost mezi mnou a jeho přízní!
 Mé jméno z knihy lásky vymazáno;
 z dědictví malých vyhoštěn,
 jsem suchá stěpina jen;
 v nevěstek shluku
 jsem popěvkem kluků,
 jež slyšíš v hampejzích zníti;
 k psům uzavřel mne, tam se mučím,
 tam sedřen krvácím a skučím.
 A nemohu od něho upustiti . . .

Satan.
 Tys bláto a hnůj . . . K službě mé
 se zástup Elohim zdvih'!

Merlin.
 „Otče náš, jenž jsi v nebesích . . .“

Satan.

Semeno Evy ničemné!
Ty hnise, by tě moli žrali,
ty k zhoubě zralý!

(Dotkne se ho.)

Merlin

(umíraje).

„Posvět se jméno Tvé!“

POZNÁMKY.

Věnování (str. 15) líčí, kterak autoru ze zjevila Pohádka (či Bajka, Aventiura); růže, kterou od ní obdržel, přivedla ho do gotického chrámu, kde vidí svou dárkyni poučovánou nebeskou bytostí (Poesii? Náboženstvím?) za přítomnosti tří mystických básníků: fantastického Wolframa von Eschenbách (XIII. stol.), přísného Dante (XIV.) a sladkého Novalise (XVIII.), kterýmžto dvěma přihlížejí jejich pozemské milenky-inspirátorky, Beatrice a Žofie. V gotickém tom chrámě však nedí Immermann sám: jinými dveřmi (str. 21), totiž nadšením pro architekturu, dostal se tam jeho přítel Schnaase, s nímž společně se zahloubává do mysteria středověké báje.

PŘEDEHRA.

I. Strmé srázy a krajina (str. 23). Lucifer (čili Fosforos, str. 27, Světloňoš) a Satan — dva protilehlé typy dábla: onen z malých, drobných, mstivelských duchů, uvalujících pohromu a zlo na lidské pokolení (str. 27 na galilejské místo Tiberiadu) asi tak po vzoru čarodějníc z Shakespearova „Makbetha“; Satan naproti tomu, král pekla a správce tohoto světa, trpí hluboce, vida, že lidstvo od něho odpadlo k „novému svazku“ Kristovu, i odhodlává se k radikální nápravě. Tím, že bůh se vtělil ve svého syna, do-

pustil se věrolomnosti, chce takto lidsky zmocnit se vlády nad světem, jež přísluší Satanovi; zbožnost a zvláště opět gotické stavitelství se svými žulovými květy (viz opravu k str. 28) jsou jen formy lidského slabosti; kdyby Satan se domníval, že jeho věc je prohrána nadobro, zničil by sebe a tím i vesmír; jemu však, jenž musí být „simia dei“, opicí boha (str. 31), zbývá ještě cesta, jak zlomit moc boží; proti jeho synu zplodí rovněž syna jakožto prostředníka mezi říší smrtelníků a démonů.

II. Poušť (str. 34). Candida (Čistá) a Placidus, představitel vnitřního míru: a přec i oni oba hříšníci; neboť Placidus kaje se na poušti za prostopášnosti svého mládí, a Candida zhřeší příliš sebevědomou svou ctností, takže se stává tím lákavější obětí ďáblova svodu. Capella (str. 34), hvězda, pojmenovaná podle kozy. Jednoroh (str. 42), pohádkový průvodce čistých panen. Kostelní zpěv (str. 44) vyzývá neposkvrněnou matku boží. Str. 46: Candida, Satanem svedena, mezi láskou a nenávistí k svůdci; vidí v Placidovi hříšníka, pod zemskou půdou zří (dantovský) obraz pekla se spoutaným obrem ďáblem, touží však přece po ztracené nevinnosti a chce se rozplynouti v moře slz.

GRAL.

I. Britannie (str. 48). Gral — posvátná miska (cralis, graal, greal), do níž, podle starých pověstí, Josef z Arimathie pod křížem zachytil spasitelovu krev; stará (nesprávná) etymologie odvozovala jméno Gral ze „sanguis realis“ (krev královská; str. 58). Jen vyvoleným je dáno být strážci tohoto vznešeného symbolu: tím, že Merlin sám chce jeho strážce stanovit (str. 62), přestupuje meze svého určení. Motivy starých bájí o Merlinovi a Artušově družině: podání o náhrobku, jež Merlin vystavěl matce (str. 49), o zá-

zračném novorozeňátku Merlinovi (str. 51), o Merlinových proroctvích (str. 57), o Schadlimortu (chatel le mort), hradu smrti (str. 54), o Montsalvači, divoké hoře (str. 59), o změně dítěte v muže (str. 61).

II. Jiná část rokle (str. 63). Kay (Keye), dvorní maršálek, jenž v artušovských básních hraje úlohu položertovnou. Kyaw (str. 65), saský generál 18. století, známý svými žertovnými radami. Prvé setkání Merlinovo se Satanem (str. 66) jen letmé; Merlin přijme pozvání svého otce ke Stonehenge (ke zbořeninám starého keltského chrámu).

III. Kastel Merveil (str. 69), hrad zázraků; sídlo kouzelníka Klingsora, k jehož charakteristice se spojuje trojí intence a tradice: 1. vzpomínky na středověkého čaroděje, známého zvláště z podání o zápasu pěvců na Wartburce: Klinsor z Uherska, mocný hadač hádanek; 2. Immermann z něho dělá vyznavače tajného učení gnostiků a to tak řečených ofitů, jejichž nejvyšším symbolem byl had čili ofis čili Ofiomorfos (hadovitý); 3. pojímá ho jako pohanského kouzelníka, vyzývajícího krásu Hellady a duši květín, roztrpčeného biblickým učením o marnosti (hevel hevelim z knihy Kohelet čili Kazatel), ale nespokojeného studiem vnější přírody, která nemůže nahradit vnitřního klidu: to jsou zřejmě narážky na Goetha, jak Immermann mu rozuměl; odtud také osmdesát Klingsorových let, odtud jeho nespokojenost s laciným (oficiálním) holdem, jež mu vzdává malá doba, representovaná trpaslíkem s rysem mefistofelského dábeilství.

IV. Zjevy (str. 73), vykouzlené před zrakem Klingsorovým, jsou jeho vlastní výtvoři, proto nemohou stvořiteli (str. 75) dáti útěchy; Antinous, symbol jinošské krásy, vzpomíná poesie mládí (Werther?); bozi — postavy klasického básnictví; hamadryady (ochránčny stromů) — zá-

stupkyně přírodní lyriky i vědy. „Ze všech krajů“ (str. 75) přicházejí obdivovatelé (k Olympanu Goethovi), hádajíce se o jeho výroky, a zvětšují jen jeho neklid. — Ofiomorfos (str. 79) zplozen tím, že se Jaldaboth (podle gnostiků jeden z nejvyšších tvůrců) shlédl ve hmotě (řecky „hylé“) a ze zrcadlení obrazu vzniklo stvoření světa. Klingsorovi však tato nejvyšší viditelná moc rozpadá se v prach, protože to byla příroda, neoživená duchem. Tajemný nápis na Kayově destičce (str. 81) ohlašuje příchod kohosi, kdo je mocnější kouzelníka Klingsora, a ten se leká, že to snad sám Zoroastr.

V. U hrobu matčina (str. 82): Myslenkově i básnický ústřední scéna. Satan zjevuje se svému synu tak, jak ho směji vidět jeho vyvolenci, t. j. „vědoucí“, jichž je „hrstka“: přichází v plné kráse jako jarní bůh, kdežto ti, jichž je přesprilíš mnoho, vidí v něm pouze napodobitele (enšpígla) boha-tvůrce. Tvůrcem však tohoto viditelného světa je Satan sám: on z lásky k zemi se na ni snesl a vede lidi k odboji proti vyššímu bohu. Merlin zdědil po svém otcí vědění — po matce sklon k modlitbám (gnósis — pistis): toť jeho „dvojit“ podstata. Poznáváje však v Satanovi nenávisť a troufaje si vztáhnout ruku k nebesům aby vykouzli nedovolený zázrak, projevuje se spřízněncem zpupného Satana, jenž mu tedy může klidně slíbiti, že mu již nepřijde pokušitelsky do cesty: ví, že Merlin sám sebou propadne svému osudu. Ve vidění, jež se ukáže na Merlinův pokyn, a ve výkladu, jenž se k tomu pojí, jsou symboly, vzaté jednak ze starých sektářských učení, jednak i z novější filosofie Spinozovy (str. 92 protiklad boha v přírodě a přírody v bohu).

VI. Niva Kardveilská (str. 94): ve Walesu. Král Artuš, zástupce rytířstva, vědomého světské cti; on to byl,

jenž, aby své stolové společnosti zajistil trvání, poslal, truchle nad jejím úpadkem, pro dítě bez otce. Jeho hřích, za nějž ho pěvec (minstrel) kárá, je v tom, že stval blázna Kaye do úplného bláznovství.

VII. Stolový kruh (str. 101). Proti Gaveinovi a Gareisovi, velebitelům konvenční rytířské cti, stojí skeptický Ereik, podivín od narození: nevěří v šlechtné pohutky boje o čest a má zlou předtuchu, že je konec radostem „templářů“ (tak, str. 108, jmenována je Artušova družina, o níž za Immermannových dnů byla mylná domněnka, že je předchůdkyní templářského řádu a tudíž — pry — i svobodných zednářů).

VIII. Růžové zahrady (str. 112). Artuš, dovědév se (str. 121) o dobrodružství své choti, neodává se bezúčelnému žáření jako král Marke v pověsti o Tristanovi a Isoldě: naopak, udělá ze zamilovaného a bédami stíhaného (str. 119) Lancelota (o němž se Immermann dovídal z rukopisu středověkého eposu) strážce Ginevřiny ctnosti.

IX. Pole (str. 125). Oba kouzelníci se měří; Klingsor v závodění (v luštění hádanek a v předpovídání) podlehne. Hádanka (str. 127) není tak důležitá jako Merlinova protihádanka. Co si Klingsor myslil pod oněmi „třemi chlapci“ (v rukopise stálo: „pět“), nelze vyšetřit a je lhostejné: tím větší váhu má Merlinova odpověď, že se Klingsorovi posud nikdy nezjevila Panna, t. j. Sofia, gnostický symbol boží moudrosti. A přece, jak rozhodne Satan (str. 134), v právu je Klingsor a nikoli Merlin, jenž svými závěrnými verši (str. 133) opět upadá ve svou vyzývavou rouhavost a tím do záhuby.

X. Noc (str. 135). Niniana, sestra královny Ginevry, symbol vzdušného, nezachytitelného živlu dráždivé lásky, přikouzli svým prstenem sny spáčů: Artuš blouzní o účtě

k sv. Gralu, Gavein o slávě rytířské, Gareis opět o Gralu, Erek o jeho strážci (roi pêcheur; str. 137, král rybář i král hříšník), Ginevra a Lancolot o Siguné a jejím mrtvém milenci Šionatulandru (ze středověké básně o Parcivalovi). Merlin je jat k Ninianě láskou, jeho osud kolísá mezi mužstvem a ženstvem (jako se to vyprávělo o thébském věštci Teiresiovi; str. 139), srovnává sebe se sluncem a milovanou bytostí s jitřenkou — a toto jeho zjetí a zhroutění do pozemskosti udá se právě ve chvíli, kdy předstupuje před Artušovu družinu se svým velkým poselstvím, jímž sebe vyhláší za vyplnění Logu (božího slova), za příslíbeného Parakleta, mesiáše, ducha (str. 142 je „třetím“: „prvý v životě“ byl asi Kristus, „v smrti druhý“ byl Ježíš, od něho podle starých doketických nauk odlučovány a uznávány za zvláštní bytost; anebo, ale méně pravděpodobně, je to narážka na sv. Trojici, již se teprve Merlinovým příchodem dostává konkrétní podoby). Zpupnost Merlinova, gnostická jeho hybris, dostupuje vrcholu: a to právě tehdy, kdy ve svém nitru již nese zkázu, kterou zavíňuje láska k ženě.

XI. Castel Merveil (str. 143). Na Klingsoru, jenž vzpomíná středověkého hrdiny Rothera, vyplňuje se dvojnásobná Merlinova věštba: umírá steskem i radostí nad tím, že se setkal s Merlinem, jenž je větší než on.

XII. Montsalvač (str. 146). „Zemská trojice“ strážců sv. Gralu, rozmlouvajících dantovskou formou tercín. Parcival přijímá svého syna Lohengrina, vracějícího se ze světa, za spolustrážce svátosti a zasvěcuje ho v nejvyšší tajemství: milosti Gralu dostává se jen tomu, kdo je vyvolen a na kom spočine boží přízeň, nikoli tomu, kdo se o ni uchází ctností a dobrými skutky. Podle znamení na míse, obsahující Kristovu krev, poznal však Titurel, Parcivalův pra-

děd, že Gral již nebude nadále v krajích západních, nýbrž přenese se do zázračné říše budoucnosti v Indii; a to proto, že Antikrist (Merlin) násilím se ho chtěl zmocnit — totiž svévolně a svéprávně chtěl se vedrati do mysteria božství, jsa zaslepen fantomem své jedinečnosti. Zůstane pak Titurel a Parcival napříště poblíže Gralu, kdežto Lohengrin má znovu poutní a pátkami po světě uskutečňovati ideály duchovního rytířstva.

XIII. Pustina (str. 152). Artušovi rytíři, opuštění Merlinem, na cestě za Galem hynou hladem a horkem.

XIV. V lese Briogneském (str. 156). Preceňuje síly svého spasitelství a namlouvaje si, že může Artušovým rytířům kdykoli přispěti, promarní Merlin, domnělý mesiáš, svůj čas a svou moc hovorem s rozkošnou svůdnicí. Je příliš mocný a víc než lidský, „potřebuje potřeby“ (str. 161), tot jeho životní tragika, horší než osud Herakla (str. 162), stíženého jedovatou nákazou až před samou smrtí, na vrcholku Oity.

XV. Pustina (str. 164). Artušova družina, zrazena Merlinem, již úplně v rozkladu.

XVI. V lese Briogneském (str. 169). Psychologické využití starého mythického motivu: Merlinova moc vázána na kouzelný zvuk, jehož nesmí nikdo jiný vysloviti; zákaz vyslovení tohoto slova láká ho neodolatelně do záhuby: podobně Adam a Eva, Simson a Dalila, Lohengrin a Elsa — nitimur in vetitum, Hauffova pohádka Mutabor, též Immermannovy motivy báchorkové. — Vysloviv slovo, jež Niniana opakuje, mní se Merlin být zavřen ve věži a mluví rouhavěji než posud.

MERLIN TRPITEL.

I. Hřbitov při domě (str. 181). Tři svědkové zašle slávy: Placidus, jenž přežil velkost svého svěvence Merlina;

minstrel, jenž jediný přežil hrozný pád Artušova dvora; a Lohengrin, jenž, poslán strážci Gralu do světa (viz str. 151), viděl bez pomoci hroutití se všechno velké a skvělé. Proti rouhavým žalozpěvům svých druhů uchovává si Lohengrin, zvěstovav jim tragickou zprávu, při všem pesimismu úctu k nevyzpytnému osudu.

II. U bílého hlohu (str. 184). Poslední pokušení — a prvé i definitivní vítězství — Merlina, jenž se v nejvyšší trýzni od satana navrací k bohu. Satan ho zbaví kouzla, jež ho připravilo o sílu, a láká ho k sobě připomínkou oné noci, kdy se Merlin u Stonehenge chtěl vetřítí v tajemství boží; stanoví novou genealogii principů dobra a zla, žádá, na synovi věrné spojenectví proti společnému nepříteli, totiž proti bohu, který k Jobovi a k lidem vůbec a zvláště k Merlinovi jako novému Jobovi je hluch a slep. Leč Merlin trpí, zničen a zmučen, lpí zbožně na pravém tvůrci a umíraje šeptá Otče náš, čímž prohlašuje, že ďábel se svou velkolepou sofistikou nad ním nezvítězil. Také Merlinova nesmrtelná duše, jako Faustova, připadá tudíž nebeským bytostem a nikoli ďáblům; zpupný hříšník a rouhač nalézá, umíraje, jedinou cestu spásy: k otci na nebesích.

DOSLOV REDAKCE.

Překlad Immérmannova Merlina hodlal Jar. Vrchlický uveřejnit ve sbírce „Překlady Jaroslava Vrchlického z cizích literatur“, již počal vydávati nakladatel B. Kočí, ale k vydání díla toho v jmenované sbírce nedošlo, a rukopis ležel pak po leta u nakladatele Ed. Beauforta.

Rukopis jest k tisku připravený opis, jež vlastnoručně pořídil si Jar. Vrchlický z původního rukopisu svého překladu. Tento původní rukopis redakce po ruce neměla. Opis napsán byl na 119 dlouhých listech tuhého kartonu velmi pečlivě, ale při opisování a též později byl původní text překladatelem místy opravován a měněn.

Redakce měla úmysl vydati překlad přesně dle rukopisu překladatelova, a skutečně první dva tiskové archy byly tak vytištěny. Ale již při korektuře 3. archu, srovnávši překlad ten s originálem, dospěla redakce spolu s prof. Dr. Ot. Fischerem, jenž uvolil se napsati k dílu úvod a vysvětlující poznámky, k přesvědčení, že překlad Jar. Vrchlického nutno zrevidovati a upravití, nemá-li tato, již v originále k pochopení těžká a ne vždy jasná báseň, překladem ještě více býti zatemněna a má-li překlad býti zbaven některých kazů, k nimž svedla překladatele asi lehkost jeho tvoření.

Jako na mnohých místech nelze popřítí, že Jaroslav Vrchlický mistrně a vzletně přetlumočil obtížné to dílo,

tak na jiných bylo by se doporučovalo nejedno místo zcela přepracovati. Tomu bránila však pieta k překladateli a tak počínaje 3. archem, zasáhnuo hlouběji v text jen, kde se příliš odchyloval od originálu, nebo kde byl příliš nejasný, nejvýše však měněny jen jednotlivé verše.

Mimo záměny, přesuny některých slov a četné menší opravy (též v interpunkci) učiněny závažnější změny hlavně na těchto místech:

na str. 37 veršem

„vráskami se mé jizvy staly“

nahrazen verš:

„mé vrásky jizvami se staly“;

na str. 43 veršem

„Kde hřích, jsem prací příliš trmácen“

nahrazen verš:

„Jsem chybami až příliš zanesen“;

na str. 56, 6. verš slovy „zralý před časem“ opravena slova překladu „v žalně být či nebýt“;

na str. 57 veršem

„čím každá říše v pád se schýlila“

opraven verš

„v pád všechny říše v taji schýlila“;

na str. 58 veršem

„Až k dnům oněm již,

ve kterých Kristus nesl Smrti kříž“

nahrazeny verše překladu:

„Až k těm dnům jsem klesl,

kříž Smrti v kterých Kristus nesl“;

na str. 58 verše:

„Sanguis realis kdysi nazvána

a název zkroucen, jak již dělá lid

otištěny místo veršů:

„Sanguis realis křivě nazvaná,

jak zpravidla to dělává již lid“;

na str. 63 doplněn 5. verš slovem „groš“, místo vynechaného v překladu slova „statér“ (řecká stříbrná nebo zlatá mince, „semitský sekel“) podle evang. sv. Matouše 17. 27. „a otevra ústa její (ryby), nalezněš groš“;

na str. 64 verši:

„snad původ aspoň jedné ve komoře /

se nedá zjistit, v to jsem doufal hlavně“

nahrazeny nejasné a vadné (mi — mně) verše překladu:

„snad aspoň jediné mi ve komoře

mně nebyl udán důvod toho hlavně“;

na str. 67 verše:

„jež dýmáky klacky strásat, smělá,

se stromů stříbrných plod zlatý chtěla“,

otištěny místo veršů:

„se stromů stříbrných s dýmáky klacky smělá,

jež zlaté plody sobě strásat chtěla“;

na str. 73 verš:

„S mramorově slepých očí proč

nám snímáš pečeť v spěchu?“

otištěn místo nejasného verše:

„S mramorem proč spatých očí snímáš

ticha pečeť v spěchu?“

na str. 75 verši:

„Neklamnou ty jsi jim věštírnu,

o každé písmenko tvé se prou“,

nahrazeny verše:

„Orakul neklamný jsi ty jim,

vždy divadlo začne chováním tvým“

a hned následující verše:

„Když někdy, podivně naladěný,
o věcech mluvíš, o kterých víme,
jak miněny jsou, každý se diví jen“,

otištěny místo textu:

„Když někdy naladěný zvláště vstaneš chtivý,
o věcech mluvíš, o kterých víme,
jak miněny jsou, každý se diví.“

na str. 76 veršem:

„že poběhnou, až by našli to, v štvanici“,

nahrazen verš:

„až jeden stih by to, poběhnou soptící“;

na str. 77 veršem:

„Na hloupost uvedl's hloupé ty druhy“

nahrazen verš:

„Netvora nazval blbým jsi druhem“

a v 2. následujícím verši změněno pro rým slovo „kruhem“
v „kruhy“;

na str. 78 zní poslední sloka písně trpaslíkovy v ru-
kopise:

„Stará věž se chmouří . . .
kostí po kraji
běláskové v bouři
kruhem litají.“

na str. 81 opraven veršem:

„Mně přísahal, že neshléd je, co živ . . .“

text překladu:

„Mně přísahal, nebylo nikdy dřív . . .“

na str. 87 třetí sloka zní v překladu V.:

„Jej mrtvým měly obklopovat řádem!“

Já ale na křídlo vzlét bouřím hřmicím,
pln soucitu ku bědným, ku trpícím —
a to je pravda před andělů pádem —“

Smysl originálu byl tu zřejmě porušen.

na str. 89 sloky třetí a čtvrtá znějí v překladu V.:

„Jsou prázdné tužby vládou jejich stálou,
tak pod starostmi nicotnými hynou,
den, jitro, noc, máj, léto, jeseň minou,
více pro ně žádný nenadchne se chválou.“

Rys mojí osobnosti tak se drtí
a na vzduchu jak vápno zvětrává
a s hranolu jen vlhkost zůstává,
příroda zníká ve bolestech smrti.“

na str. 91 veršem:

„jak mně se's chlubil z pychu rouhavého“

nahrazen verš:

„a čeho odvážil' se's rouhavého!“

na str. 92 verše:

„viz, mocný Bože v přírodě,
přírodu velkou v Bohu tam!“

otištěny místo veršů:

„viz mocněj' Boha v přírodě
a Přírodu viz v Bohu tam!“

na str. 99 verš 14. shora:

„zřím stolový kruh“

otištěno místo:

„zřím, zednářství vše . . .“

verš 18. zní v překladu V.:

„Starého rádce hledat budete“

a verš 22.:

„když jinak, co správné, nalezne se“;

na str. 106 verš 3. a další znějí v rukopise:

„Můj Ereku, hled' nadšeně
se v mírnější soud obrátiti,
nechť nemotorně ve všem, zvráceně
svůj nosíš meč, na pravém místě svítí“;

na str. 109 bylo nutno změnití verše i rýmy překladu

„zní mu to jako skřek Alrunů,
o Titurelu zmlkniž ret,
o Parcivalu, Herzelaudě, Sigunu —“

na str. 113 „O sestře mluvíš?“ opraveno místo: „Se
sestrou mluvila s“;

na str. 125 verše:

„Je starý kousek tenhle svatý Gral,
ten v Orientu nejdřív přebýval“

otištěny místo:

„Ten starý kousek s Galem on mi vzal —
on v Orientu nejdřív přebýval“;

na str. 126 verši:

„Já nechci, by tou novou modlou lid
se jiným způsobem měl pobláznit“

nahrazeny originálu neodpovídající verše:

„Já nechci by tou modlou král
se jiným způsobem snad bláznem stal“;

na str. 130 verš:

„bych vše moh do pořádku dát“

otištěn místo:

„bych v čas mohl se v útěk dát“;

na str. 140 verše:

„hrubého, hmotného se těla zřikajíc
tíž zemská vzpjala . . .“

otištěny místo veršů rukopisu:

„se hmoty surového těla odřikajíc,
co zemské, vzpjalo . . .“

a verš:

„pohledem na ně! Jsem teď vaším bratrem.“

otištěn místo rukopisného:

„pohledem na ně! Byl jsem vaším bratrem.“

na str. 141 veršem:

„Tři svědci jsou. Dva z nich již zjevili se“

nahrazen verš:

„Tři jsou, již plodí. Dva již zjevili se“;

na str. 143 verši:

„Svíčky vše zažehniž,
schody spěš městi,
k sloupům se rozběhniž
věnce kol plésti“

nahrazeny verše:

„Svíčky vše zažehniž,
vysmejčiz schody,
sloupům se rozběhniž
věnců tkát svody“;

na str. 144 verš:

„slez' s koně, by tajně se odplížil dál“

otištěn místo verše:

„chtěl sléztí a tajně se odplížít dál“;

na str. 146 verše:

„taj chrámu toho, jenž k nám vlídně zirá,
i všech těch jaspisových síní ztmělých

ti, chodče, jenž's tu zazvonil, taj není,
 jej zjevil ti šept rtů mých neumělých"

znějí v rukopise:

„zdi chrámu toho, jenž k nám vlídně zírá
 i taj všech jaspisových síní ztmělých
 ti, chodče, jenž's tu zvonil, tajem není,
 tož mojich retů šeptem neumělých“;

na str. 147

„Vždyť obdařen jen všedně, vstoup jsem v brány“

v rukopise:

„Vždyť s všedním darem vstoup jsem do té brány“

Spěj dál! Necht dar, jež máš, se najde všady,
 vhod náhoda v ta místa pomohla ti,
 proč nejdeš tedy, pouťáče můj mladý?

v rukopise:

„Spěj dále! Jen ty dary rozdej všady,
 však náhoda tě k těmto místům vrátí,
 proč neodcházíš, poutáče můj mladý?“

„Chytrácká ta lest,

že ctnost jak halěr je, jímž koupíš brzy
 skvost nejvyšší, zde v neváznosti jest“

v rukopise:

„Chytrácká jen lest,

ctnost, nejvyšší skvost, získat sobě brzy
 za halíř, tady rozkřičena jest“;

na str. 148

„Siguna, Anfortas tu v hříšném plesu!
 To však nám stejně chytráckou lest značí.“

Mní mnohý: trud když s odříkáním nesu,
 Gral posvátný já najdu ve svém pláči“

v rukopise:

„Sigun, Anfortas, lovci marných plesů!
 To jako lest nám stejně nepostačí.
 Mní mnohý: trud, když s odříkáním nesu,
 já najdu Grala velikého v pláči“;

na str. 151:

„jdu od svatosti, jž mi hlídat jest“

v rukopise:

„ze svatyně, kterou mi hlídat jest“

„by zůstal tam, kde červánek se nítí“

v rukopise:

„zde probdít v čas, kdy červánek se nítí“;

na str. 157:

„Aj, včerejší to divoký je host“

v rukopise:

„Od včírka, z rána divý je tu host“;

na str. 172 verš

„a vonně jahody mu sbírat v jitrní rose“

zní v rukopise;

„a vonně jahody mu sbírat v zraní jitra“;

na str. 173:

„Proč mne tedy podvádíš?“

v rukopise:

„Proč mně vysmíváš se pak?“

na str. 181 veršem:

„Jako že hvězdy krouží ve sfér znění“

nahrazen verš:

„Jak hvězdy dál se valí ve sfér znění“.

Verše:

„To pravda je-li, zhasni, jiskro milá,
již Merlin z první věty dal mi vzpláti,
neb v tmu se sláva druhé věty skryla“

znějí v rukopise:

„To pravdou je-li, zhasni jiskro milá,
již z první věty nechal Merlin vzpláti,
v tmu věčnou se teď sláva druhé skryla.“

Slova „V škleb všech ohavností?“ nahrazena slovy:
„Když checht zní ohavností?“

a veršem:

„Bůh toho opouští, kdo při něm stojí“

nahrazen verš:

„Bůh splácí zoufalstvím svých věrných roji“;

na str. 183 veršem:

„Jít v nitro chrámu zakázáno je mi“

nahrazen verš:

„Když nitru byl jsem výrokem tvým němý“.

Poslední 4 verše na straně té otištěnéznějí v rukopise:

„Mně zdá se celá země prázdná, tmavá
jak bez stromu luh, kost kde osení,
nežrůdná, holá, neplodnou se stává.

Vlá nad ní černý prapor Zničení!“

na str. 184. První dvě slokyznějí v rukopisu:

„Můj hněv byl zprvu divočejší
než teď; kdo s ní by v zápas šel?
mne v žaláři radost ukonejší,
má milka mne krmí a hladí ó žel!“

Jedno však chce se mi zdáti,
jak tlačící, bující bezpráví:
já musím čekat a lkáti
jen, když to jde, se ona dostaví“

Veršem:

„zda víchry šle jítro či červánků plamen“

nahrazen verš:

„zda víchry jdou z jitra či z červánků ramen“

na str. 189 verše:

„Buď kazatelnou z basaltu chlum sám“ atd.

znějí v rukopisu:

„Buď kazatelnou z basaltu chlum sám,
na zvoníka si zahrej bouře drává,
když nesíjí, jak druží lest a klam,
v lavicích jeden žák jen naslouchává“;

na str. 192:

„však se mnou lidštěj muž' být zacházeno“

zní v rukopise:

„Však se mnou lidštěji buď zacházeno!“

„Mám cosi před ním: Zřetelný jsem dosti“

v rukopise:

„O jedno víc mám: Rozumný jsem dosti.“

Redakce znova však zdůrazňuje, že neuvádí všech vykonaných změn a oprav, nýbrž jen ty, jež se jí zdají závažnější. Leckterou opravu bylo by bývalo lze zajisté vykonatí lépe, kdyby byla redakce měla více volnosti a sama nebyla se vázala snahou, zachovati z textu Vrchli-

ckého i při tom co nejvíce. Někde lepší úpravě bránil i rým. Změniti i rým, odhodlala se redakce jen asi na dvou, třech místech. Proto oddává se redakce naději, že zba-vena bude vyčítky, že s prací Vrchlického nezacházela dosti pietně. Přáním redakce bylo posloužiti dílu tomu a uchrá- niti je před příkrým snad odsouzením, jaké na př. nedávno postihlo jeho překlad Carducciho.

Za účinnou pomoc vzdává redakce srdečné díky bás- niku Ot. Fischerovi, jenž, počínajíc 3. archem této knihy, podjal se klopotné práce srovnávaní rukopis s originálem a k jehož podnětu a návrhům byly četné opravy vykonány.

OPRAVY.

Na str. 20 v 2. sloce čti místo „Echenbachu“ „Eschen- bachu“.

na str. 28 4. verš místo „granátové“ čti „granitové“.

na str. 31 polož za veršem „Že zbývá nám jen opi- čení“ místo otazníku vykřičník.

na str. 32 vynechány za slovy „přeludy chut“ v ru- kopise dva verše, jež by v překladu (O. F.) zněly:

„Či hladivě, svádívě směšovat mám
jsoucno a klam?“